

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou

Diplomová práce

Josef Dufek

Mezolitické až raně eneolitické osídlení Pražské plošiny

The Mesolithic and Early Eneolithic settlement of the Prague
plateau

Praha 2011

vedoucí: doc.PhDr. Miroslav Popelka, CSc.

Poděkování

Mnohokrát děkuji vedoucímu mé diplomové práce doc.PhDr. Miroslavu Popelkovi za trpělivé naslouchání, podporu a především za mnohé praktické rady, bez nichž by tato práce vůbec nevznikla a nemohu opomenout pomoc, rady a informace, které mi poskytli Čeněk Čišecký, Miroslav Dobeš, Dagmar Dreslerová, Milan Kuchařík, Petr Limburský, Daniel Stolz a mnozí další. Konečně vzdávám hold všem archeologům, kteří zasvětili svůj život nikdy nekončícímu procesu bádání o minulosti tohoto krásného kraje a poznání života našich předků.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V dne

podpis

Anotace

Autor: Josef Dufek, fakulta: filozofická, katedra: Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou, název: Mezolitické až raně eneolitické osídlení Pražské plošiny, vedoucí: doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc., počet znaků: 211387, počet příloh: 25, počet titulů použité literatury: 228.

Cílem Magisterské práce je zpracování mezolitických, neolitických a raně eneolitických sídelních areálů a archeologických nálezových situací na rovinných, údolních a výšinných polohách na Pražské tabuli. Analýza výpovědní hodnoty do současné doby publikovaného archeologického materiálu ze 122 zjištěných areálů a zhodnocení jejich vzájemných pravděpodobných vztahů v rámci regionu a mikroregionů v rámci modelu mírového a válečného využití krajiny.

Klíčová slova: neolit – raný eneolit – rovinná poloha – údolní poloha – výšinná poloha – sídelní areál – sídelní makroareál – sídelní mikroregion – sídelní region – Pražská tabule

Annotation

Author: Josef Dufek, University Faculty & Department: Charles University, Faculty of Arts, Institute for Prehistory and Early History, Title: Neolithic and early Eneolithic activity in elevated dwellings and hill forts in Central Bohemia, Supervisor: doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc., Number of characters: 211387, Number of appendices: 25, Number of cited references: 228.

The goal of this Master's paper is to compile previous findings on mesolithic, neolithic and early chalcolithic living areas and archeological evidence on fields, valleys and heights of the Prague plateau. An analysis of archeological material published to date on detected areas and an evaluation of their mutual calculated relationships within the frame of the region and microregions and within the frame of peace and war usage of the landscape are presented.

Keywords: neolithic – early eneolithic – fields position – valleys position – heights position – settlement area – settlement makroarea – settlement mikroregion – settlement region – Prague plateau

Obsah

Úvod	10
1 Metodika práce.....	12
2 Přírodní podmínky oblasti	13
2.1 Geomorfologie a geologie oblasti	13
2.1.1 Pražská plošina	13
2.1.2 Středolabská tabule	15
2.1.3 Křivoklátská vrchovina	16
2.1.4 Hořovická pahorkatina	16
2.1.5 Brdská vrchovina	17
2.1.6 Benešovská pahorkatina	17
2.2 Pedologie oblasti	18
2.2.1 Středolabská tabule	18
2.2.2 Pražská plošina a Hořovická pahorkatina	18
2.2.3 Benešovská pahorkatina	19
2.3 Klima a biosféra oblasti v neolitu až časném eneolitu.....	20
2.3.1 Podnebí	20
2.3.2 Vegetace	20
2.3.3 Fauna	20
3 Krajinné polohy a jejich typy.....	21
3.1. Rovinné polohy.....	21
3.2. Údolní polohy	21
3.3. Výšinné polohy	22
3.3.1. Morfologické typy výšinných poloh	22
3.4. Hydrologické údaje	23
3.4.1. Prameniště	23
3.4.2. Soutok	24
4 Všeobecný kulturně-relativně chronologický přehled vývoje Pražské plošiny a na něj navázané teoretické modely	24
4.1 Problematika neolitizace Pražské plošiny	24
4.2. Starší neolit - období kontinuálního rozvoje kultury s lineární keramikou	25

4.3. Přelom staršího a středního neolitu aneb velká krize kulturního komplexu s lineární keramikou a vznik kultury s vypíchanou keramikou (dále VK).....	25
4.4. Mladší neolit (kultura s vypíchanou keramikou) - období dynamické kontinuity.....	25
4.5. Počátek raného eneolitu, zánik kultury s vypíchanou keramikou, otázka rozšíření mladšího stupně lengyelské kultury (dále LgK) a vzniku kultury jordanovské (dále JoK).....	26
4.6. Raný eneolit až počátek eneolitu starého, vývoj jordanovské kultury, problematika postjordanovského (dále postJoK) období a vzniku kultury s nálevkovitými poháry (dále KNP).....	26
5 Základní surovinové zdroje	26
5.1. Organické surovinové zdroje (organické materiály)	27
5.1.1. Dřevo	27
5.1.2. Kůže a kožešiny	27
5.2. Anorganické suroviny	27
5.2.1. Hlína	28
5.2.2. Kámen	28
6 Regionální a nadregionální vztahy Pražské plošiny v mezolitu až raném eneolitu	30
6.1 Mezolit	30
6.2. Neolit - raný eneolit	31
7 Model mírové a válečné krajiny (Prolínání dvou extrémů)	32
7.1. Model mírové krajiny	32
7.1.1. Údolní a rovinné (sídlní) areály	33
7.1.2. Výšinné (sídlní) areály.....	34
7.2. Model válečné krajiny	35
7.3. Model kvazi mírové/válečné krajiny	36
8 Region I (Obr. 2)	37
8.1. Mikroregion 1 (Zákolanský potok sever – Tusko, obr. 3-4).....	37
8.1.1. Topografie	37
8.1.2. Současný stav archeologického bádání	38
8.2. Interpretace Mikroregionu	46
8.2.1. Mezolit	46
8.2.2. Neolit (LnK, obr. 5).....	46

8.2.3. Neolit (LnK/VK).....	48
8.2.4. Neolit (VK, obr. 6).....	48
8.2.5. Neolit/Raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 6).....	49
8.2.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 7).....	49
8.2.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 7).....	50
8.2.8. Neolit/eneolit	50
8.3. Závěrečná interpretace Mikroregionu	50
9 Mikroregion 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice, obr. 8-9).....	50
9.1. Topografie.....	50
9.2. Současný stav archeologického bádání.....	51
9.3. Interpretace Mikroregionu.....	63
9.3.1. Mezolit.....	63
9.3.2. Neolit (LnK, obr. 10).....	63
9.3.3. Neolit (LnK/VK, obr. 10).....	65
9.3.4. Neolit (VK, obr. 11).....	65
9.3.5. Neolit/raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 11).....	66
9.3.6. VK/LgK (VK V).....	67
9.3.7. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 12).....	67
9.3.8. Neolit/Eneolit.....	68
9.3.9. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 12).....	68
9.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice).....	68
10 Region I celkové shrnutí.....	69
10.1. Mezolit.....	69
10.2. Neolit (LnK – VK).....	70
10.3. Raný eneolit (LgK/JoK – postJoK).....	71
11 Region II (Obr. 2).....	71
11.1. Mikroregion 1 (Litovický/Šárecký – Dejvický potok, obr. 13-14).....	71
11.1.1 Topografie.....	72
11.1.2. Současný stav archeologického bádání.....	86
11.2. Interpretace Mikroregionu 1.....	86
11.2.1. Mezolit.....	86
11.2.2. Neolit (LnK, obr. 15).....	86
11.2.3. Neolit (LnK/VK, obr. 15).....	88
11.2.4. Neolit (VK, obr. 16).....	88

11.2.5. Neolit/Raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 16).....	89
11.2.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 17).....	90
11.2.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 17).....	90
11.3. Závěrečná interpretace Mikroregionu 1.....	90
12 Mikroregion 2 (Motolský potok, obr. 18).....	91
12.1. Topografie.....	91
12.2. Současný stav archeologického bádání.....	91
12.3. Interpretace Mikroregionu 2.....	93
12.3.1. Mezolit.....	93
12.3.2. Neolit (LnK, obr. 19).....	94
12.3.3. Neolit (LnK/VK).....	94
12.3.4. Neolit (VK, obr. 20).....	94
12.3.5. Neolit/Raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 20).....	94
12.3.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 21).....	95
12.3.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 21).....	95
12.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 2.....	95
13 Mikroregion 3 (Prokopské – Dalejské údolí, obr. 22).....	96
13.1. Topografie.....	96
13.2. Současný stav archeologického bádání.....	96
13.3. Interpretace Mikroregionu 3 (Prokopské – Dalejské údolí).....	101
13.3.1. Mezolit.....	101
13.3.2. Neolit (LnK, obr. 23).....	102
13.3.3. Neolit (LnK/VK, obr. 23).....	102
13.3.4. Neolit (VK, obr. 24).....	102
13.3.5. Neolit/raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 24).....	103
13.3.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 25).....	103
13.3.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 25).....	103
13.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 3.....	103
14 Region I celkové shrnutí.....	104
14.1. Mezolit.....	104
14.2. Neolit (LnK – VK).....	104
14.3. Raný eneolit (LgK/JoK – postJoK).....	105
15 Závěr.....	106
15.1. Celková interpretace archeologického obrazu regionů I a II.....	106

15.1.1. Mezolit.....	106
15.1.2. Neolit (LnK-VK/LgK).....	106
15.1.3. Raný eneolit (LgK/JoK – postJoK).....	107
Seznam literatury	109
Zdroje	122
Obrazové přílohy	

Seznam zkratk

P.p. – Pražská plošina	PATV – plánovaný archeologický terénní výzkum
V – východ	ZAV – záchranný archeologický výzkum
Z – západ	PS – povrchový sběr
S – sever	s. areál – sídlištní areál
J – jih	d. dům – dlouhý dům
N – neolit	s. obj. – sídlištní objekt
En – eneolit	ppč. – přírůstkové parcelní číslo
LnK – kultura lineární keramiky	čp. – číslo popisné
VK – kultura vypíchané keramiky	Lit. – literatura
RösK – rösenská kultura	ADČ – archeologická databáze Čech
E – eneolit	ANZ AÚ, č. j. – Archiv nálezových zpráv archeologického ústavu, číslo jednací
N-En – neolit-eneolit	NM – Národní muzeum
Č En – časný (raný) eneolit	obr. – obraz
LgK – lengyelská kultura	tab. – tabule
MMK – kultura s moravskou malovanou keramikou	Taf. – Tafeln (tabule)
JoK – jordanovská kultura	M. – mapa
postJoK – postjordanovská kultura	KL - Kladno
Schus – schussenriedská kultura	ME – Mělník
MiK – michelsberská kultura	P - Praha
KE – keramika	PV – Praha-východ
BI – broušená industrie	PZ – Praha-západ
ŠI – štípaná industrie	

Úvod.

Prostoru Pražské plošiny je věnována pozornost již od dřevních počátků naší archeologie, jako jeden příklad za všechny budu jmenovat dílo pátera Krolmuse, na přelomu 19. a 20. století na jeho práci navazují takové osobnosti jako J. L. Píč, K. Prokop. V První polovině 20. století zkoumali toto území J. A. Jíra, A. Stocký, L. Hájek, F. C. Fridrich či veliký badatel českého raného eneolitu J. Axamit a jako představitelé mladší generace například L. Horáková-Jansová nebo A. Knor. V druhé polovině dvacátého století rozšiřují naše znalosti o neolitu a raného eneolitu Pražské plošiny výzkumy a teoretická činnost O. Kytlicové, S. Vencla, M. Zápotocké, I. Vojtěchovské, M. Mouchy, J. Rulfa, I. Plainierové, N. Maška, I. Pavlů, M. Zápotockého, K. Sklenáře a mnohých dalších archeologů. V posledních letech odkryly nové lokality či se věnovali zpracování a publikaci starších výzkumů například M. Dobeš, M. Kuchařík, J. Řídký, I. Benková, D. Stolz, M. Bureš nebo K. Remišová-Věšínová (tímto se moc omlouvám všem archeologům kteří zkoumali a zkoumají pravěké osídlení pražské plošiny a které nebylo v mých silách všechny vyjmenovat).

Základním vzorem a inspirací při psaní této práce mi byly tyto práce zabývající se problematikou neolitického osídlení středních Čech a archeologie krajiny. Jedná se o studie J. Rulfa, Přírodní prostředí a kultury českého neolitu a eneolitu (Rulf 1983), práce I. Benkové, K problematice neolitického osídlení Českého krasu (Benková 2006), D. Dreslerové, The Prehistory of the Middle Labe (Elbe) Floodplain in the Light of Archaeological Finds (Dreslerová 1995) a především nepublikovaná diplomová práce J. Řídkého, Povodí Únětického a Podmoránského potoka v neolitu a na počátku eneolitu. Neolitické osídlení v Černém Vole (Řídký 2003) a neméně zásadně studie M. Zápotocké, Osídlení okresu Rakovník v době kultury s vypíchanou keramikou (Zápotocká 2007), která mi byla zásadní inspirací při stanovení sídelních regionů, mikroregionů, makroareálů a areálů. Bohužel její nejnovější práce (Neolitické sídelní regiony v Čechách (ca 5300-4400 Př. Kr.) Region Litoměřicko) se mi dostala do rukou příliš pozdě na to abych mohl reflektovat některé rozdíly v pojmání těchto termínů, jak jsem nyní zjistil při její četbě (Zápotocká 2009). Na druhou stranu práce s těmito termíny je přes všechnu snahu o maximální objektivitu a standardní používání ryze objektivních faktorů založených především na geomorfologii a hydrologii zkoumaného prostoru stále ve své podstatě velice subjektivní a závislá na zkušenostech, věku, světonázoru a celkovém kulturním kontextu každého pisatele. Ze zahraničních prací mi největší inspirací byly práce J. Lüninga, Wohin mit der Bandkeramik? Programmatische Bemerkungen zu einem allgemeinen Problem am Beispiel Hessens (Lünig 1997), nebo J.

Kruka a S. Milisauskase, Rozkwit i upadek społeczeństw Rolniczych Neolitu (Kruk - Milisauskas 1999).

1 Metodika práce

Prvním krokem bylo vymezení zájmového prostoru mé práce, jako nejzazší okraje zkoumaného území byly zvoleny přirozené hranice zkoumaného prostoru. Západní hranici jsem vytýčil podél Loděnického potoka, za jižní byl zvolen soutok Vltavy s Berounkou a Sázavou, Severní hranici přirozeně vytvářel jižní břeh Labe. Nejproblematictější bylo vymezení východní hranice sledovaného prostoru, za kterou byla nakonec zvolena Šembera (ne bezvýznamnou roli pro tuto volbu byl veliký počet výšinných lokalit sledujících její tok). Středovou páteř sledovaného území tvořila řeka Vltava.

Druhým logickým krokem bylo shromáždění vši dostupné literatury a informačních zdrojů (resp. maximálního možného množství) zmiňující neolitické a časně eneolitické lokality v prostoru Pražské plošiny a jejího nejbližšího okolí. Základními informačními zdroji mi byly Památky archeologické, Archeologické rozhledy, Archeologie ve středních Čechách, Archeologická databáze Čech (za laskavé poskytnutí údajů velice děkuji Čenku Číšeckému) a v neposlední řadě Databáze archeologické sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea (forum.nm.cz). Pro snadnější práci s literaturou a lepší orientaci bylo zkoumané území rozděleno na čtyři díly. SZ prostor mezi Loděnickým potokem a Vltavou severně od Litovického potoka, JZ prostor mezi Loděnickým potokem a Vltavou jižně od Litovického potoka, SV prostor mezi Vltavou a Labem až po Šemberu severně od toku Rokytky a konečně JV prostor vymezený tokem Vltavy na západě, jižním břehem Rokytky na Severu a dolním tokem Sázavy na jihu.

Poté následovala fáze definování regionů a mikroregionů tohoto „makroregionu“ na základě studia geomorfologie, geologie, hydrologie, topografie (základními zdroji informací mi byly Kovanda 2001, mapserver.mendelu.cz/kartografie, nts5.cgu.cz/website/GEOinfo, geoportal.gov.cz/web/guest/map) a osobní návštěvy co největšího počtu lokalit s doloženým neolitickým (respektive mezolitickým) až raně eneolitickým osídlením.

Čtvrtým krokem byla analýza shromážděné literatury a zanesení jednotlivých mikroareálů a areálů do topografické mapy (geoportal.gov.cz/web/guest/map). Bohužel pro veliký počet zkoumaných lokalit, nečekané technické problémy a velice omezený čas bylo možné takto zpracovat pouze prostor Turské plošiny, Hostivické tabule, Pražské kotliny, Třebotovské plošiny, částečně Řevnické brázdy, Zdibské plošiny, Úvalské plošiny, Uhřetvřetvské plošiny a částečně Jílovské vrchoviny a též Strančické pahorkatiny. Pro konečnou podrobnou sídelní analýzu byly v této práci zpracovány sídelní areály a makroareály

nalézající se na Turské plošině, Hostivické tabuli, západní části Pražské kotliny a severním částí Třebotovské plošiny.

Při analýze byl kladen důraz na zpracování publikovaných i nepublikovaných výsledků archeologického bádání a vytvoření map současné úrovně poznání archeologického obrazu daných regionů a mikroregionů. Dále definování krajinných typů zkoumaných sídlištních areálů a zhodnocení výpovědní hodnoty jednotlivých kulturních horizontů o možnostech fungování mezolitických, neolitických a raně eneolitických společností obývajících toto území v rámci modelu mírové a válečné krajiny. Zásadně limitujícím faktorem pro relativně chronologickou analýzu se ukázala v mnoha případech velmi omezená publikace archeologického materiálu a nálezových situací (světlou výjimku představuje povodí Únětického a částečně též Litovického a Dejvického potoka).

2 Přírodní podmínky oblasti

2.1 Geomorfologie a geologie oblasti (obr. 1)

Základní geomorfologický rámec sledovaného území představuje **(I.) Pražská plošina** (podcelek **Brdské oblasti – Poberounské subprovincie – České vysočiny**), tvořená na S od Z k V se táhnoucí **(I-2) Kladenskou tabulí** a na J taktéž od Z k V se rozkládající **(I-1) Říčanskou plošinou**. Severojižní osu tvoří Vltavou vyerodovaná **(I-1d) Pražská kotlina** geomorfologicky přiřčeněná k Říčanské plošině. Okrajově do sledované oblasti zasahují na SV **(VI.) Středolabská tabule** (podcelek **Středočeské tabule – České tabule**), od JV výběžky **(V.) Benešovské pahorkatiny** (podcelek **Středočeské pahorkatiny – Českomoravské subprovincie**), na J až JZ výběžky **(IV.) Brdské vrchoviny**, **(III.) Hořovické pahorkatiny** a **(II.) Křivoklátské vrchoviny** (podcelky **Brdské oblasti – Poberounské subprovincie – České vysočiny**).

2.1.1 Pražská plošina

I. Pražská plošina (dále P. p.): SV okraj geomorfologického celku Brdské oblasti. Charakterizují ji rozsáhlé plochy zarovnaných povrchů plošinného až velmi mírně ukloněného reliéfu, do něhož se hluboce zařezává údolí Vltavy a jejích přítoků (nápadný je rozdíl mezi vysoko položenými plošinami a silně zahluobenými údolními). Geologicky ji tvoří plošné až velmi mírně ukloněné do jedné úrovně zarovnané povrchy, skládající se na bázi ze

zvrásněných hornin staršího paleozoika a proterozoika, z nichž vyrůstají suky a strukturní hřbítky těchto hornin, hlavně silicity (buližníky), bazalty (spility), křemence, diabasy (žilné bazalty) a vápence, porušující subhorizontální souvrství svrchní křídý (opuky). Na tomto podkladu jsou uloženy terasy miocéních a kvartérních štěrků a písků. Eolické akumulací tvary tvoří sprašové pokrvy o mocnosti cca. 2 m na plošinách zarovnaných povrchů a říčních teras a sprašové závěje, jež na údolních svazích dosáhly často značných mocností. Pražská plošina má dva geomorfologické podcelky Kladenskou tabuli a Říčanskou plošinu.

Severní a severozápadní část pražské oblasti tvoří **(I-2) Kladenská tabule:** (SZ část P. p.) na horninách proterozoika, méně staršího paleozoika a jejich pokrvy permokarbonu a svrchní křídý vznikla členitá pahorkatina s dvěma úrovněmi zarovnaného povrchu. Na odolných buližnicích a bazaltech se vytvořily místy suky a strukturní hřbety (např. Kozí hřbety k. 304 m). Území je rozčleněno hlubokými údolními Vltavy (pod Prahou) a přítoků. Kladenská tabule se dále člení od Z k V na Slánskou a Hostivickou tabuli, Turskou a Zdibskou plošinu.

V tomto textu zachycené území tvoří od Z k V **(I-2a) Hostivická tabule:** (Z část P. p.) oblast souvislého rozšíření svrchnokřídových hornin charakteristických rozsáhlými zarovnanými povrchy (strukturními plošinami), od JZ k SV velmi mírně ukloněnými (z 380-410 m na 340-50 m). Na V na území městské zástavby (mezi Veleslavínem a Letnou) odkrývá široká údolní deprese křídové podloží z ordovických hornin. Hluboce zaříznuté sevřené údolí středního a dolního toku Šáreckého potoka (v proterozoických břidlicích a buližnicích) je epigenetického původu.

(I-2b) Turská plošina: (SZ okraj P. p.) převážně plošinový polygenetický reliéf exhumovaného předkřídového podloží proterozoických hornin na J 320-30 m na S mírně pod 300 m). Reliéf zpestřuje řada buližníkových a bazaltových suků a strukturních hřbetů (Kamýk k. 320 m, Kozí hřbety k. 304 m) místy se zachovanými zbytky příbojových uloženin svrchnokřídového moře.

(I-2c) Zdibská plošina: (S okraj P. p.) pravý břeh Vltavy s pokrvy písků a štěrků pliocenního zdibského stádia a písčitých štěrků nejstarší pleistocenní terasy Vltavy, spočívajících na svrchnokřídových (spodnoturonských) horninách. Hluboké erozní zářezy pravostranných přítoků Vltavy odkrývají proterozoické podloží křídý. Buližníkové a spilitové suky a strukturní hřbety se uplatňují zejména na J a Z při údolích vodních toků (Ládví k. 359 m).

Jižní a střední část sledovaného prostoru tvoří **(I-1) Říčanská plošina:** (J-V část P. p. nejvyšší bod Hradinovský kopec k. 410 m n. m. Z od Černošic). Její reliéf představuje z velké

části odkryté podloží svrchnokřídových souvrství, tj. staropaleozoické a proterozoické horniny s mladotřetihorním zarovnaným povrchem na JZ (350-400 m n. m.), J a V (300-380 m n. m.) v SV části území se nacházejí křemencové hřbety na JZ vápencové hřbítky. Říčanská plošina se dále člení od Z k V na Třebotovskou plošinu, Pražskou kotlinu, Úvalskou a Uhříněveskou plošinu.

(I-1a) Třebotovská plošina: (JZ okraj P. p.) geologicky centrální část Barrandienu (ordovik, silur, devon), má poměrně silně rozčleněný, erozně denudační reliéf se zarovnanými povrchy, strukturálními hřbítky a suky a hluboce zaříznutými údolími levostranných přítoků Vltavy a Berounky (Na Vidouli k. 371 m n. m.).

(I-1d) Pražská kotlina: (centrální část P. p.) zaujímá nižší části údolí Vltavy (údolní nivu a nejnižší terasy) mezi Velkou Chuchlí a Podbabou s výběžky do údolí dolních toků Botiče a Rokytky.

(I-1c) Úvalská plošina: (V část P. p.) se středně rozčleněným pahorkatinným erozně denudačním povrchem na staropaleozoických horninách s denudačními zbytky svrchnokřídových sedimentů o výšce mírně nad 300 m n. m., místy s výraznými suky a strukturálními hřbety (při Rokytce).

(I-1b) Uhříněveská plošina: (JV okraj P. p.) plochá pahorkatina na proterozoických drobách a břidlicích, se slabě rozčleněným reliéfem (V Hoře k. 392 m n. m. JZ od Zvole) poměrně rozsáhlých zarovnaných povrchů (přemodelovaného předkřídového podloží).

2.1.2 Středolabská tabule

SV část zkoumaného území zabírá výběžek **(VI.) Středolabské tabule:** geomorfologický celek v J části Středočeské tabule s fluvialním akumulacním reliéfem polabských kotlin a převládajícím erozně denudačním reliéfem nízkých tabulí kvartérního stáří.

Přesněji **(VI-2) Českobrodská tabule:** území mezi labským údolím u Brandýsa nad Labem a SV okrajem Pražské plošiny tvoří převážně homogenní plošinový reliéf kvartérního stáří na cenomanských pískovcích a denudačních zbytcích spodnoturonských písčitých slínovců a spongilitů (opuk), na značné části povrchu s pokryvem spraší. Povrch se od J k JZ mírně sklání k S až SV (z 270-90 m n. m. na 240-30 m n. m.) a je nezřetelně rýhován mělkými údolími, která se směrem k labskému údolí mírně prohlubují s příkřejšími pravými svahy odkrývajícími proterozoické a ordovické podloží svrchnokřídových hornin (Mrátinský a Vinořský potok) již zde zastupují Kojetická pahorkatina a Čakovická tabule.

(VI-2a) Kojetická pahorkatina: její JV část zasahuje do okolí Přezletic. I přes výrazně zastoupený plošinný povrch na cenomanských pískovcích se suky a strukturními hřbítky z proterozoických buližníků (Zabitý kopec k. 263 m n. m.).

(VI-2b) Čakovická tabule: s celistvým, nepatrně rozčleněným reliéfem výše položených strukturních plošin na křídových horninách z nejstaršího kvartéru (popř. konce neogénu), patří prakticky celá k povodí středního Labe s nejvyššími polohami 285-90 m n. m. (Praha-Prosek).

2.1.3 Křivoklátská vrchovina

Jižní lem Pražské plošiny se skládá od Z k V z **(II.) Křivoklátské vrchoviny:** tento rozsáhlý celek **Brdské oblasti** na sledované území zasahuje výběžkem **Zbizožské vrchoviny (II-1)**, takzvanou **Chýňavskou pahorkatinou (II-1a)**. Jde o tvarově nápadné strukturní hřbety směru JZ-SV na tvrdých ordovických křemencích a pískovcích (Blýskava k. 427 m n. m. Z od Nučic).

2.1.4 Hořovická pahorkatina

(III.) Hořovická pahorkatina: zasahující na sledované území dvěma podcelky – Hořovickou brázdou a Karlštejnskou vrchovinou.

(III-2) Karlštejnská vrchovina: S výběžek **Hořovické pahorkatiny** se strukturním reliéfem převážně na silurských a devonských vápencích (méně břidlicí a na okrajích diabasu) v centrální a JZ části jádra barrandienské brachysynklinály. Její reliéf charakterizují výrazné hřbety (často nesouměrné, kuestovité) a suky orientované v JZ-SV směru (Doutnác k. 433 m n. m. nalézající se SZ od Karlštejna) doprovázené hlubokými údolními, kaňony a soutěskami. Tuto územní jednotku napříč přetíná kaňonovité údolí Berounky s nápadnými plošinami vysokých teras při údolních hranách.

(III-1) Hořovická brázda: jejím S výběžkem je **Řevnická brázda (III-1a)**, výrazná strukturní sníženina barrandienského směru (JZ-SV), na měkkých horninách ordoviku (převážně břidlicí). Brázdu sledující SZ úpatí Hřebenů, přehlubuje široké údolí dolní Berounky (od Řevnic – resp. od Dobřichovic – po soutok s Vltavou), s výrazně vyvinutými kvartérními terasami téměř úplného systému (až cca. 80 m nad řekou). Mocné písčité štěrky (až přes 20 m) hlavní středopleistocení terasy mezi Lipenci a Zbraslaví byly v nedávné době

vytěženy pro stavební účely. Mezi Černošicemi a soutokem s Vltavou vytváří Berounka 1,5-2 km širokou údolní nivu s náplavy mocnými 10-12 m a dobře patrnými opuštěnými koryty.

2.1.5 Brdská vrchovina

(IV.) Brdská vrchovina: zasahující od J Jílovišťským hřbetem **Kopaninské vrchoviny (IV-1a)** tvořící SV výběžek brdských **Hřebenů (IV-1)** představuje rozsáhlý strukturní hřbet, probíhající v barrandienském směru (JZ-SV) v soutokovém úhlu mezi Vltavou a Berouňkou (Kopanina – Cukrák k. 411 m n. m.) a u Zbraslavi přecházející na pravý břeh Vltavy (Čihadlo k. 385 m n. m. u Točné, Hradiště k. 369 m n. m. u Závisti). Hřbet je tvořen mj. odolnými křemenci a proterozoickými porfyry a porfyryty.

2.1.6 Benešovská pahorkatina

JV okraj sledovaného území tvoří výběžky **(V.) Benešovské pahorkatiny:** respektive jejím SV podcelkem **Dobříšskou pahorkatinou (V-1)** se čtyřmi od Z k V se táhnoucími výběžky – Jílovskou vrchovinu, Strančickou, Konopišťskou a Jevanskou pahorkatinou.

(V-1a) Jílovská vrchovina: (SV cíp u Psár) silně rozčleněný erozně denudační reliéf s výraznými strukturními hřbety a suky na odolných starých vyvěřelinách jílovského pásma.

(V-1b) Strančická pahorkatina: (širší oblast vltavsko-sázavského rozvodí) představuje slaběji rozčleněný erozně denudační reliéf s nevýraznými strukturními hřbety a suky (Radimova k. 505 m n. m. J od Předboře) a malými denudačními plošinami, vytvořené na kontaktně metamorfovaných proterozoických a staropaleozoických břidlicích a drobách s ryolity a bazalty (spility).

(V-1c) Konopišťská pahorkatina: (SV výběžek v okolí Mnichovic) silně rozčleněný reliéf na granodioritech středočeského plutonu sázavského typu.

(V-1d) Jevanská pahorkatina: Z část, vytváří velmi silně rozčleněný reliéf na granitech středočeského plutonu říčanského typu, s rozrušenou odkrytou bazální zvětrávací plochou (etchplain); charakteristickým prvkem reliéfu jsou četné skalní tvary periglaciálních zvětrávání hornin (mj. tzv. psoudokary).

Podobně jako geomorfologické a geologické poměry Prahy a jejího okolí je velmi pestrý i půdní pokryv. I přes nepříliš výrazné výškové rozdíly je zjevná i určitá výšková půdní pásmitost. Pro sledované území je typický jak vysoký počet půdních jednotek, tak i jejich plošná roztržitost.

2.2 Pedologie oblasti

2.2.1 Středolabská tabule

VI. Středolabská tabule na SV sledovaného území je pokrytá téměř souvislou vrstvou kvartérních sedimentů, ty pleistocénní zastupují především spraše i sprašové hlíny a na pravém vltavském břehu pak také fluviální písčité štěrky. Dominantním holocénním půdním typem zde jsou černozemě, vytvořené na spraších, případně karbonátových hlínách s vysokým podílem eolického materiálu nebo vzácněji na slínovcích. Hnědozemě vzniklé také na spraších jsou zastoupeny podstatně méně a lemují především na J souvislý pás černozemí. Na pískovcích a opukách vznikly hnědé půdy. Podzoly se vyskytují na pískovcích, opukách a silicitech. Na výchozech opuk pararendziny, zatímco na slínovcích jsou velmi těžké půdy tzv. pelesoly. V aluviích větších toků se vyskytují nivní půdy a kolem menších toků dochází především v černozemních oblastech k usazování černice.

2.2.2 Pražská plošina a Hořovická pahorkatina

Na **I. Pražské plošině** a **III. Hořovické pahorkatině** probíhal mohutný rozvoj kvartérních sedimentů jak pleistocénních, tak holocénních. Pleistocén: spraše, zčásti sprašové hlíny nebo polygenetické hlíny (hlavně oblast Z od Vltavy a v menší míře JV část území). Velmi nápadným rysem je absence eolických sedimentů ve vlastní Pražské kotlině na pravobřeží Vltavy (směrem na V). Významnými pleistocénními uloženinami jsou zde terasové písčité štěrky podél Vltavy a Berounky. Na spraších převládají hnědozemě s několika izolovanými ostrovy černozemě. Podstatně méně se uplatňují illimerizované půdy. Neobvykle bohatá je škála hnědých půd – na pískovcích se vyskytují lehké, na zvětralinách droby. Středně těžké hnědé půdy vznikají na opukách, těžké na břidlicích a taktéž na opukách. Na říčních terasách jsou velmi lehké hnědé půdy. Na JZ Pražské plošině v oblasti Českého krasu jsou rendziny vzniklé na vápencích kombinovány se starými půdami tzv. terrae Calais. Pararendziny jsou na neodvápňených výchozech křídových opuk, zatímco plastosoly (velmi těžké půdy) na křídových slínovcích. V aluviích Vltavy a Berounky se usazují nivní půdy. Na jejich přítocích sedimentují černice a gleje.

2.2.3 Benešovská pahorkatina

JV V. Benešovskou pahorkatinu pokrývají pleistocénní sedimenty sprašové hlíny a zejména polygenetické hlíny (svahoviny). Značnou část plochy kryjí hnědozemě a zejména illimerizované půdy a pseudogleje, hnědé půdy nasycené jsou sporadické, převládají hnědé půdy kyselé. Aluviální a nivní sedimenty větších vodních toků ustupují na menších tocích fluviodeluviálním sedimentům (splachum) a glejím.

(poznámka autora text převzat a upraven podle Kovanda 2001, kapitola 4. Geomorfologické poměry a členění reliéfu – B. Balatka a kapitola 19. Půdní poměry – M. Tomášek, zdroj envis.praha-mesto.cz).

Tato geomorfologická a pedologická charakteristika Pražské plošiny a jejího okolí je pouze vodítkem pro učinění si představy o vzhledu krajiny v neolitu až časném eneolitu s tím, že celkový reliéf byl podstatně (?) ostřejší než dnes. Mnohé terénní dominanty byly během uplynulých zhruba sedmi tisíc let buď oderodovány nebo zničeny lidskou činností. Sprašový pokryv byl také podstatně mohutnější než dnes. Rozšíření černozemních půd dnes se vyskytujících zejména v S části sledovaného území bylo velmi pravděpodobně také větší, protože pod vlivem specifického chemizmu listového opadu vznikaly hnědé lesní půdy. Výraznou roli také sehrála čím dál větší eroze půd v mladším holocénu (Kuna a kol. 2007, 41). Svéráznou podobu měla ve starším atlantiku říční a potoční niva, jelikož údolí byla podstatně více zahlobená než dnes (dnešní nivní půdy tak jak je dnes známe ještě ne existovaly). Neolitická až časně eneolitická niva byla velmi pravděpodobně pokryta především mladými štěrkopískovými půdami typu ramšla a terén byl výrazně členěn terénními depresiemi, skalisky, velkými balvany, zbytky teras, případně písčnými přesypy (Rulf 1994, 59), jež na jihu v prostoru soutoky Vltavy s Berouňkou a na severu v místech dnešní Libně Stromovky doplňovala spleť slepých ramen, tůní a slatinných močálů. Na menších přítocích Vltavy i Berouňky a u jejich ústí velmi pravděpodobně existovaly slatinné v J části také pěnovecové močály (Rulf 1994, 58). V průběhu neolitu až časného eneolitu mohly - díky silící intenzitě osídlení - vznikat v těchto místech akumulace či pásy nivních, dnes oderodovaných nebo pohřbených půd.

2.3 Klima a biosféra oblasti v neolitu až časném eneolitu

2.3.1 Podnebí

Klimatický rámec sledovaného období tvořil tzv. **atlantik** představující klimatické optimum holocénu (počátek okolo 6500 BC) během něhož došlo k celoevropskému rozvoji lesů. Průměrné roční teploty byly o 1-3°C vyšší než dnes, **humidita** (srážkové poměry) by měly být o 10-70/90% vyšší než dnes. Řeky i potoky tak měly velmi pravděpodobně podstatně vyšší přirozenou hloubku a roční průtok než dnes. Pouze pro příklad, Temže měla být v atlantiku 2x širší, 1,5x hlubší a roční průtok měl být 4x vyšší než dnes.

2.3.2 Vegetace

Sledované území pokrývala **strukturovaná mozaika klimaxového lesa s primárním a sekundárním bezlesím**, v dosud nepříliš známé míře již po několik set let ovlivňovaného neolitickými (a doté doby mezolitickými) a později časně eneolitickými populacemi, jež vytvářeli v rozlehlých (?) plochách klimaxového lesa izolované i navzájem propojené, trvale nebo dočasně otevřené plochy (např. sídliště, pole, pastviny, těžební prostory či mýtiny).

Přirozenou skladbu tohoto lesa by měl tvořit v nivě Vltavy, Labe a jejich přítoků **tvrdý** (dub, jasan, jilm, olše) a snad i místy díky dlouhodobé antropogenní činnosti **měkký** (vrba, topol) **luh**. Ostatní vhodné plochy pokrývaly především **smíšené doubravy** (dub, jilm, lípa, javor a jasan). Vyšší okrajové polohy (Brdská vrchovina, Hořovická pahorkatina, Benešovská pahorkatina) zarůstal **horský smíšený listnatý les** (jasan, javor, jilm, lípa, tis, výjimečně buk, habr, smrk a jedle). Jihozápadní okraj území (oblast Českého krasu) tvořila **skalní lesostep**.

2.3.3 Fauna

Fauna měla v zásadě obdobné složení jako dnes, avšak s větší pestrostí druhů včetně některých dnes již vymřelých zástupců tzv. megafauny. Vzhledem k zaměření této práce zmíním pouze zástupce velkých savců. Významné býložravce tak představoval pratur, zubr, los, jelen, srnec a prase divoké, skalnatou step mohli obývat kůň a snad i osel, v nivě se možná výjimečně vyskytoval buvol. Šelmy zastupoval medvěd, vlk, rys, šakal a velmi vzácně snad i velké kočkovité šelmy jako lev a levhart.

Použitá literatura a jiné zdroje: Kovanda 2001, Dufek 2009, Frenzel et. al. 1992, Rulf, 1994, 55-64, Ložek – Cílek 1995, Rybníček – Rybníčková 2001, 301-310, Kuna a kol. 2007, powerpoint Nývltová-Fišáková 2004, sylabus Kyselý 2008).

3 Krajinné polohy a jejich typy

Krajinné polohy sledovaného území jsem rozdělil do tří základních kategorií, na rovinné, údolní a výšinné. Vzhledem k tomu že morfologie terénu zkoumané oblasti je velice pestrá je nutné brát tyto krajinné polohy a na ně vázané typy v první řadě za orientační měřítko, do něhož prostě některé lokality nelze bez výhrad zařadit a které tak představují ony pověstné výjimky z pravidla. Dalším případem, jež komplikuje třídění do jednotlivých krajinných poloh a typů je ten fakt, že některé polohy mohou splňovat kritéria pro dvě krajinné polohy resp. typy (např. rovinné polohy na okrajích teras je možné brát i jako výšinné či mnohé lokality nalézající se v údolích jsou díky své poloze na terénních hřbetech či ostrožnách vůči svému bezprostřednímu okolí současně i výšinné). U takových to poloh bude krajinná poloha popsána v lomítku např. Údolní T II/ výšinná, ostrožna T I.

3.1. Rovinné polohy

Za rovinné polohy označuji všechny lokality, jež se rozkládají v otevřeném terénu bez výrazných výškových rozdílů a to včetně lokalit, jež se nalézají na velmi nevýrazných návrších či terénních depresích. Jako rovinné/výšinné polohy budou označeny rovinné lokality nalézající se na hranách terénních teras s převýšením k okolnímu terénu na jedné straně. Údaj za lomítkem bude stejně jako u výšinných poloh označovat relativní míru tohoto převýšení.

3.2. Údolní polohy

Jako údolní polohy budou označeny všechny polohy, jež se nalézají na dnech či svazích údolí případně hlubokých terénních depresí. Polohy nalézající se vysoko na svazích např. jeskyně či polohy na terénních hřbetech a ostrožnách nalézajících se uvnitř údolí však mohou být v konkrétních případech současně označeny jako výšinné (viz. výše).

Údolní polohy jsou v této práci děleny do tří základních typů: typ **A** (**údolí T A**) jsou polohy nalézající se přímo v údolí (kaňonu) řeky Vltavy (v případech kdy se nalézají v ústí

údolí přítoků Vltavy, jsou označeny jako **údolí T A/B**). Jako typ **B (údolí T B)** jsou označeny ty úseky údolí přítoků řeky Vltavy, jež jsou oproti okolnímu terénu hluboce zahloubeny a mají strmé svahy. Typem **C (údolí T C)** jsou označeny ty úseky údolí přítoků řeky Vltavy, jež jsou oproti okolnímu terénu zahloubeny mělce a mají mírné svahy (**údolí T C/I**), případně v ojedinělých případech jsou zahloubeny mělce, ale mají strmé svahy tak jsou označeny jako (**údolí T C/II**).

3.3. Výšinné polohy

Za výšinné polohy jsou označeny všechny lokality, jež mají oproti okolnímu terénu převýšení ze tří (ostrožny, ostrožné útvary) nebo všech čtyř stran (terénní hřbety, hřebeny, kupy, solitérní skaliska, návrší). Jejich morfologické třídění jsem převzal ze své bakalářské práce a budou označeny jako **výšina** + příslušný kód.

3.3.1. Morfologické typy výšinných poloh

A ostrožna (ostrožný útvar): terénní útvar vymezený minimálně ze tří stran výrazným převýšením (obvykle od 20 m výše) vůči okolnímu terénu, přístupný většinou po různě úzké šíji. Z této přístupové strany může být převýšení jak výrazné (pozitivní i negativní), tak často i zanedbatelné. V našich podmínkách jsou ostrožny zpravidla modelovány a chráněny většími či menšími vodními toky (geomorfologicky představují ostrožny kombinace spočinků, svahových kup, hřbetů, teras, plošin a sedel).

B kupa (pahorek, skalisko, vrch, kopec, hora): terénní útvar vymezený ze všech stran výrazným převýšením vůči okolnímu terénu, může jít o solitérní i skupinový (pohoří) útvar.

C hřbet: protáhlý a úzký terénní útvar, který je buď součástí nějakého většího masívu anebo je samostatným terénním útvarem s hlavní dlouhou osou a většinou několika vrcholy často součástí rozsáhlejších hřebenů.

D návrší: relativně plochý terénní útvar v práci brán v potaz pokud se nalézá na hraně výrazného terénního zlomu.

a ostrožna vybíhající z terénu s výrazným převýšením, tedy z úbočí/úpatí vyvýšenin: kup a hřebenů (včetně tzv. pseudoostrožen, terénních bloků, horských kup, izolovaných návrší).

b ostrožna vyběhající z terénu s žádným či nevýrazným (případně záporným) převýšením tedy z rovin: teras, planin, tabulí a plošin (včetně tzv. pseudoostrožen, terénních bloků, horských kup).

I ost. zakončená (tvořená) výrazným terénním útvarem (kupou, hřbetem).

II plochá ost. zakončená ostrou terénní hranou.

III plochá ost. zakončená klesajícím (úzkým) hřbetem (opyšem).

1 široké vyústění přístupové šíje do okolního terénu.

2 úzké vyústění přístupové šíje do okolního terénu.

Doplňující údaj za lomítkem vyjadřuje relativní míru převýšení oproti okolnímu terénu, které je buď vysoké (**výšina T AbI2/I**) nebo nízké (**výšina T AbI2/II**).

Vzhledem k naprosté převaze ostrožných útvarů nepřistoupil jsem zatím k podrobnější systematizaci morfologických útvarů B., C. a D. i když jsem si vědom, že především ostrožny typu Aa nebo bI je možno považovat za kopce.

Spracováno podle upravené terminologie: Smrž 1991, Zápotocký 2000, Hrubý – Chvojka 2002, Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, Čižmář 2004, Dufek 2009 a na Internetu dostupné Přednášky 5.:

mapserver.mendelu.cz/wiki/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

3.4. Hydrologické údaje

Za Hydrologické údaje považuji ty prvky krajiny, které nejsou přímo vázány na jednotlivé typy krajinných poloh, ale výrazně ovlivňovali jejich „kvalitu/přitažlivost“ pro mezolitické, neolitické a raně eneolitické populace.

Vzhledem k zásadnímu významu vodních zdrojů pro jakékoliv pravěké a konec konců i dnešní populace pracuji ve své práci s dvěma typy hydrologických faktorů, které ovlivňovali volbu lidských sídel v krajině. Jsou to pojmy prameniště a soutok.

3.4.1. Prameniště

Termín primárně označuje polohu prameniště v krajině (nikoliv jeho vydatnost ta je bohužel zatím jen velmi obtížně stanovitelná, leč velký počet lokalit a jejich rozsah či sled kulturních horizontů může jeho vydatnost a stálost do jisté míry kvantifikovat).

Prameniště dělím do čtyř základních typů: prvním typem I (**prameniště T I**) jsou primární prameniště (pramenné pánve) na vodu bohatých přítoků III. řádu řeky Vltavy

(Podmoráňský, Únětický, Litovecký/Šárecký potok). Druhým typem (**prameniště T II**) jsou prameniště toků IV. a V. řádu, jejichž vody nepřekonávají před svým soutokem výrazné převýšení. Třetím typem (**prameniště T III**) jsou prameniště toků IV. a V. řádu, jejichž vody překonávají před svým soutokem výrazné převýšení. Čtvrtým typem (**prameniště T IV**) jsou prameniště malých toků III. řádu, které se po překonání velkého převýšení a krátké vzdálenosti rovnou vlévají do řeky Vltavy.

3.4.2. Soutok

Termín soutok vyjadřuje jeho polohu v krajině. U prvního typu **I (soutok T I)** rozlišují dvě varianty. Variantu **IB (soutok T IA)** je míněn soutok řeky Vltavy s menším vodním tokem III. řádu (např. Dalejský, Únětický potok). V druhém případě se jedná o malý krátkou vzdálenost překonávající vodní tok III. řádu (většinou bezejmenné vodoteče), poté je označen jako **IB (soutok T IB)**. Soutok vodního toku III. řádu s tokem IV. řádu uvnitř hluboce zahloubené části údolí označují za typ **II (soutok T II)**. Soutok vodního toku III. řádu s tokem IV. řádu v mělce zahloubené části údolí označují za typ **III (soutok T III)**. Posledním je typ **IV (soutok T IV)** jím označují soutok vodního toku III. řádu s toky IV. řádu v bezprostřední blízkosti primárního prameniště.

4 Všeobecný kulturně-relativně chronologický přehled vývoje Pražské plošiny a na něj navázané teoretické modely

4.1 Problematika neolitizace Pražské plošiny

Pro prostředí Pražské plošiny je nutno pracovat s dvěma základními modely neolitizace. Prvním je model dlouhodobě probíhající demické difuze malých skupinek nositelů tzv. neolitického balíčku (I stupeň kultury s lineární keramikou – dále **LnK**) a postupná akulturace zdejší mezolitické populace neznámé velikosti. Druhým je model jednorázové invaze (či rychlého sledu invazí) a následná kolonizace obsazeného území. Již zmíněná mezolitická populace neznámé velikosti mohla být vybita, vyhnána nebo asimilována (Tichý 2001, Stolz – Matoušek 2006, Keefer 1993, Pavlů 2005).

4.2. Starší neolit - období kontinuálního rozvoje kultury s lineární keramikou

Střední a mladší fáze kultury s lineární keramikou nám předkládá obraz velice homogenní kultury se standardizovanými tvary keramiky, štípané i broušené industrie a obytných staveb. Největší chronologicky zachytitelná variabilita se projevuje ve výzdobě stolní keramiky. Model využívání krajiny je tradičně považován za extenzivní, novější práce se přiklánějí k intenzivnímu využití krajiny (Pavlů – Zápotocká 2007).

4.2. Přelom staršího a středního neolitu aneb velká krize kulturního komplexu s lineární keramikou a vznik kultury s vypíchanou keramikou (dále VK)

Pozdní fáze (šárecký stupeň) kultury s lineární keramikou se v průběhu velmi krátké doby mění ve starší stupeň kultury s vypíchanou keramikou (zdá se, že jak šárecký stupeň **LnK**, tak starý stupeň **VK** mají jádro svého vzniku v oblasti dolního Poohří a dolní Vltavy) a rychle se rozšiřují ve východní části západní oblasti rozšíření **LnK**, pro toto přechodné období je především typický nárůst bohatství keramických tvarů a dynamická změna stylů výzdoby stolní keramiky (Farruggia 2002, Spatz 1998).

4.3. Mladší neolit (kultura s vypíchanou keramikou) - období dynamické kontinuity

II. a III. stupeň **VK** je charakteristický dynamickým vývojem tvarů keramiky vycházejících z tradic nejmladší **LnK** s typickou vypíchanou výzdobou, zatímco mladší stupeň této kultury hýří množstvím tvarů keramických nádob, vycházejících jak z tradic domácího vývoje, tak z čím dál intenzivnějšího přijímání tvarů a dalších kulturních podnětů (např. rondelová a další architektura) z prostředí lengyelské a tiszapolgárské kultury, ale také z horního Podunají a Polabí z prostoru kultury großgartašské, oberlauterbašské a rössenské (jde hlavně o některé tvary keramiky a importovaný bavorský pruhovaný rohovec), (Zápotocká 2001, Zápotocká 2007, Biermann 2000).

4.4. Počátek raného eneolitu, zánik kultury s vypíchanou keramikou, otázka rozšíření mladšího stupně lengyelské kultury (dále LgK) a vzniku kultury jordanovské (dále JoK)

Otázka zániku **VK** a rozšíření **LgK** je dosud velmi nejasná. Bývá vysvětlována jak masivní akulturací **VK** z prostředí mladšího stupně **LgK** (jakási obdoba principu šíření křesťanské tzv. románské kultury ve středověké střední Evropě), tak přímo invazivním vpádem nositelů **LgK** neznámého rozsahu do České kotliny. Vznik **JoK** tak lze chápat buď jako důsledek intenzivní interakce **VK** s **LgK** nebo jako důsledek regionálního vývoje **LgK** bez většího vztahu k původnímu obyvatelstvu (Pavlů – Zápotocká 2007, Neustupný 2008, Vávra 1990).

4.5. Raný eneolit až počátek eneolitu starého, vývoj jordanovské kultury, problematika postjordanovského (dále postJoK) období a vzniku kultury s nálevkovitými poháry (dále KNP)

Jak již jsem poznamenal výše dosud nejasná je otázka kontinuity či diskontinuity **JoK** ke staršímu sídelnímu substrátu a taktéž její vztah k **postJoK** a **KNP**. Dle dnešní úrovně poznání je zřetelně jasná (postupná/radikální?) změna kulturní orientace mladšího stupně **JoK** z východu (Morava) na jihozápad (horní Podunají a Porýní) a severozápad (dolní Polabí) provázenou intenzivní interakcí se schussenriedskou (dále **Schus**) a michelsbeskou (dále **MiK**) kulturou. Vznik **KNP** je vysvětlován jak invazí ze severozápadu (koncept tzv. nordické kultury), tak kontinuálním vývojem z **JoK** a **postJoK** či **MiK** (Neustupný 2008, Sušická 2007, Zápotocký 2008).

5 Základní surovinové zdroje

V této kapitole se budu věnovat několika základním surovinám důležitým pro fungování mezolitických až raně eneolitických společenstev v prostoru Pražské kotliny.

5.1. Organické surovinové zdroje (organické materiály)

Organické materiály byly v živé kultuře bezesporu vůbec nejvyužívanější. Ze dřeva a dalších rostlinných vláken byly stavěny domy a jiné stavby (např. hrazení, rondely atd.), vyráběny nádoby, tkány látky, pleteny rohože a různé košíky.

5.1.1. Dřevo

Kvalitní stavení dřevo (dlouhé rovné kmeny bez velkého počtu větví) bylo nejspíše získáváno (alespoň v neolitu) v zapojených částech lesa na výšinných polohách a v zahloubených částech údolí. Stromy jako takové neposkytovali "jenom" stavební materiál, ale byly hlavním zdrojem paliva, jak na vlastní otop tak k výpalu keramiky a na konci sledovaného období též pravděpodobně ke zpracování mědi (pokud však nejsou všechny Cu artefakty pocházející z raného eneolitu importy, což je možné). Dřevo obzvláště tisové a jasanové sloužilo též k výrobě bezpočtu násad, rukojetí a ratišť. Nesmírně důležitý význam měla rostlinná vlákna a lýko sloužící jak k výrobě tkanin tak různých provazů a úvazů. Nemenší význam měla smola (především asi březová) z níž byly za pomoci suché destilace získáván dehet a další lepidla.

5.1.2. Kůže a kožešiny

Jak naznačují v Hostivicích (Palouky) a např. Hradčanech (Lumbeho zahrada) objevené krátké ve tvaru ostrého V vyhloubené žlaby, zpracování kůží a využití kožešin hrálo velikou roli. Kůže a kožešiny totiž mohli sloužit nejen k odívání ale s velikou pravděpodobností až jistotou z nich byly vyráběny též nádoby (tvary keramiky **VK** by tomu mohly nasvědčovat), výrobě různých řemenů a v případě jejich dostatku by to byl materiál velice vhodný k výrobě střešních krytin nebo vnitřních přiček u domů.

5.2. Anorganické suroviny

Mají oproti organickým materiálům na sledovaném teritoriu obrovskou výhodu v nesrovnatelně větší pravděpodobnosti dochování.

5.2.1. Hlína

Hlína představovala spolu se dřevem asi nejrozšířenější, nejvíce využívanou a univerzální surovinu. Byla využívána jak ke stavbě domů a jiné architektury, tak k výrobě keramiky. Při výrobě materiálu na keramické těsto i mazanici (lepenici) byla téměř vždy míchána s organickými a anorganickými ostřivy.

5.2.2. Kámen

Kamenné suroviny lze rozdělit podle využití do dvou či spíše tří základních kategorií. První poněkud těžko definovatelnou představují kamenné suroviny využití jako přísada do mazanice, keramického těsta a na jiné podobné účely. Tyto suroviny byly v naprosté většině případů získávány v bezprostředním okolí sídlištních areálů (nelze však vyloučit směnu a transport na větší vzdálenosti u kvalitních nebo oblíbených druhů ostřiv do keramiky).

Druhou představuje využití kamenných surovin jako nástrojů. Kamenné nástroje je nutné dělit do dvou základních skupin (typů). První představují neupravené či pouze minimálně upravené artefakty. Do této skupiny spadají všechny možné valouny a jiné kameny používané bez dalších zásadních úprava jako otloukače nebo drtiče a je sem zařaditelný též speciálně vybraný (prosátý) křemenný písek užívaný v kombinaci s vodou a organickým materiálem (kůží, provazem, řemenem či lýkem) k řezání a broušení třetího typu kamenné suroviny. Kamenné suroviny první kategorie budou ve sledované oblasti pocházet až na nepatrné výjimky potvrzující obecné pravidlo z lokálních zdrojů nalézajících se v bezprostřední blízkosti sídlištních areálů (touto výjimkou z pravidla by mohl být obdobně jako u ostřiva transport a směna na delší vzdálenosti kvalitního křemenného písku sloužícího k opracování broušené industrie).

Druhý typ této skupiny představují kamenné suroviny dále upravované mechanickým opracováním (lámáním, štípáním, řezáním, vrtáním a broušením) do výsledného požadovaného tvaru. Tyto artefakty je možné rozdělit do čtyř kategorií: štípanou a broušenou industrii a další dvě poněkud ambivalentní kategorie: zrnotěrky (mlýny) a brousky (či spíše některé jejich specializované formy jako jsou brousky se žlábkem).

Většina na sídlištních areálech rozpoznané štípané industrie byla dodávána z nadregionálních mnohdy dosti vzdálených zdrojů. Nejspíše podél údolí Loděnického, přítoků Bakovského potoka a lodním transportem proti proudu Labe a dolní Vltavy byly do prostoru Pražské plošiny transportovány z Poohří křemence typu Tušimice a Skršín. Pazourek

glacigeních sedimentů (dále SGS) nalézající se v širokém pásu podél severní hranice České kotliny byl podle místa těžby transportován buď ze severozápadu proti proudu Labe a Vltavy, když pocházel ze severu tak byl dopravován nejspíše po nebo podél severních přítoků Labe (nejvyužívanější trasou by mohla být obdobně jako u amfibolovaných rohovců trasa podél Jizery a po překročení Labe podél Vinořského potoka přímo do centra Pražské kotliny, ale obdobně byly využívány asi všechny jižní přítoky Labe a východní přítoky Vltavy v této oblasti). Po proudu Labe od severovýchodu byl dovážen SGS Jurský krakovský pazourek a exotické suroviny jako radiolity či obsidiány. Podél Berounky (a jejích severních přítoků jako je Loděnice či Radotínský potok) a možná též Vltavy byl do prostoru Pražské plošiny dovážen bavorský deskový rohovec neboli Abensberg-Arnhofen Plattensilex a v malém množství snad též karpatský obsidián. Z lokálních zdrojů na jihozápadním okraji Pražské plošiny pocházel zatím v nejasné míře využívaný nepřilíš kvalitní rohovec typu Český kras (**Mez**: Radotín/Kosoř, **VK**: Loděnice).

Surovina vhodná k výrobě broušené industrie pocházela v neolitu v naprosté většině z poměrně vzdáleného zdroje nalézajícího se v Jizerských horách v okolí Jistebka, kde probíhala hlavně v období kultury s lineární keramikou a minimálně též v e starší fázi kultury s vypíchanou keramikou rozsáhlá těžba tzv. amfibolovaného rohovce (pro tuto surovinu se však používá mnoho dalších názvů), který byl exportován v podobě nahrubo opracovaných polotovarů (ale i hotových čepelí?) po většině území rozšíření kultury s lineární keramikou a z ní vzešlých nástupnických kultur vypíchaného a lengyelského kulturního okruhu. Veliký počet reutilizovaných starších čepelí (např. Loděnice) nalézáných v sídlištních vrstvách mladšího stupně VK by mohl naznačovat buď vyčerpání jistebských ložisek a nebo zablokování možnosti transportu suroviny podél Jizery do středních Čech. Z lokálních zdrojů pocházely tzv. spility těžené nejspíše v okolí Vraného nad Vltavou (Jižně od Pražské plošiny) a snad též v okolí Kralup nad Vltavou (severní okraj Pražské plošiny). Tato surovina doplňovali amfibolovaný rohovec již od období **LnK** a její využívání postupem času rostlo. Svěrázným typem suroviny broušením opracovávané suroviny byl kvalitní bílý mramor těžený na Bílém kameni u Sázavy a využívaný k výrobě náramků v mladším až pozdním stupni vypíchané keramiky. Podle lokalit ve kterých byly náramky nalezeny vedla hlavní trasa jejich distribuce podél Labe. Alternativní trasou do prostoru Pražské plošiny by mohla být trasa vedoucí podél Sázavy a poté buď po proudu Vltavy do centra Pražské plošiny a nebo dále na sever podél severních přítoků dolního toku Berounky či západních přítoků Vltavy.

Surovina potřebná k výrobě zrotěrek a brousků byla pravděpodobně většinou lokálního původu ale jejich distribuci mohly značně ovlivňovat různé migrační faktory (např.

zrnotěrky mohly být přepravovány i na poměrně velké vzdálenosti v rámci vybavení domácnosti nebo u dívek jako součást svatební výbavy). U zrnotěrek se nesmí zapomínat na to že nesloužili jen k mletí obilovin ale i k mletí jiných materiálů (např. okrového barviva, to by mohl naznačovat jejich poměrně častý výskyt v hrobech mužů ve Vedrovicích). Rozsah distribuce brousek je zatím také poměrně nejasný, ale zdá se, že oblíbené byly především Koricanské pískovce nalézající se hlavně SV od Pražské plošiny.

Souhrn použité literatury: Kalferst 1991, Mateiciucová 2008, Pavlů 1991, Přichystal 2004, Šída 2007, Šrein - Šreinová - Šída - Prostředník 2002, Vencl 1970, Zápotocká 1984, Zápotocká 2001, Zápotocký - Zápotocká 2008, přednášky bakalářského a magisterského studia M. Popelka.

6 Regionální a nadregionální vztahy Pražské plošiny v mezolitu až raném eneolitu

Regionální a nadregionální vztahy mezolitických až raně eneolitických kultur Pražské plošiny jsou úzce svázány s polohou tohoto makroregionu (regiony 9, 10, 12 a částečně též 8 a 11, podle Pavlů - Zápotocká 1979) na křižovatce přirozených cestovních koridorů. Hlavní komunikační osu vedoucí podél severního okraje sledovaného území tvořil zcela přirozeně od východu k západu vedoucí tok řeky Labe. a na ně napojené komunikační osy vedoucí podél Vltavy a jejích přítoků jak od severu na jih tak k jiho a severozápadu. V rámci střední Evropy představovala Pražská kotlina důležitý a přirozený komunikační uzel umožňující dopravu lidí i surovin mezi dnešním Slezskem a Polskem na severu, saským Polabím na severovýchodě, podél toků Labe a nejspíše také Sázavy na východ k Moravě a podél Berounky a snad i Vltavy do bavorského Podunají (k horním tokům Dunaje a Rýna mohla vést též komunikace vedoucí podél Loděnice na sever do Poohří a poté podél Horní Ohře dále na západ).

6.1 Mezolit

Bohužel v rámci zpracovaných areálů bylo získáno příliš málo informací, aby bylo možné vyvodit nějaké relevantní závěry (k problematice distribuce surovin štipané industrie např. Vencl 1970).

6.2. Neolit - raný eneolit

Nejstarší prokázané neolitické osídlení Pražské plošiny, je doloženo od mladší fáze I. stupně **LnK** a podle rozložení známých lokalit tohoto stupně v prostoru Pražské plošiny a jejího okolí umožňují stanovit tři nejpravděpodobnější směry jejího šíření. Prvním klasická trasa vedoucí od východu až severovýchodu podél toku Labe. Druhou velmi pravděpodobně paralelně využitou trasou je postup nejstarších nositelů kultury s lineární keramikou z horního Podunají a poté podél toku řeky Berounky a přes Hořovicko do prostoru Pražské plošin, kde mohlo dojít ke styku těchto dvou cestovních tras. Třetí poměrně pravděpodobnou a význam ložisek afibolovaných rohovců celkem dobře vysvětlující by byl příchod prvních neolitiků také ze Slezska podél Jizery na jih do prostoru pražské plošiny. Určité množství lidí mohlo též projít do sledované oblasti z Moravy podél toku Sázavy či z Podunají podél Vltavy. V rámci dalšího rozvoje kultury s lineární keramikou přiřadil Jan Rulf sledované území k Labské provincii (Rulf 1997). nelze však podceňovat ani vlivy z Podunají, které jsou zcela zřejmé v době existence kultury s vypíchanou keramikou (dokládají je nejen importy bavorského deskového rohovce ale i některé vlivy v keramickém materiálu). Díky kostrovému hrobu z Dejvic máme též doloženy import z prostředí protolengyelské kultury ve středním stupni **VK** (Zápotocká 1998). Lengyelské vlivy, importy a prakticky jistě též přímí nositelé této kultury se do prostoru Pražské plošiny dostávaly z Moravy podél toku Labe, tak také z Podunají podél Berounky a Hořovicka. V průběhu raného eneolitu v období Jordanovské kultury, je toto území součástí postlengyelského okruhu se silnými vazbami na východ ale původní substrát kultury s vypíchanou keramikou se pravděpodobně projevuje skrze nálevkovité tvary a postupně opět stáčí geografickou orientaci tohoto prostoru do Podunají a k hornímu Porýní

(Schusenriedské vlivy) a na severozápad do horního Polabí do prostředí Michelsberské kultury. Bohužel zatím není příliš jasné které vlivy byly importovány a které naopak mohly vzejít z Českého území (Pavlů (ed.) - Zápotocká 2007, Neustupný (ed.) - Dobeš - Turek - Zápotocký 2008).

7 Model mírové a válečné krajiny (Prolínání dvou extrémů)

Základní ideou tohoto konceptu fungování neolitických a raně eneolitických společností v krajině je vytvořit obraz osídlení co nejvíce se přibližující tehdejší životní realitě.

7.1. Model mírové krajiny

Pod tímto názvem si představuji osídlení krajiny v klidové fázi. Struktura sídelních areálů není narušována žádnými regionálními či nadregionálními válečnými konflikty. Krajinu pokrývá mozaika různě velikých krátkodobě či dlouhodobě využívaných sídelních a nesídelních areálů v rovinných, údolních i výšinných polohách. Sídelní areály jsou obklopeny soustavou zahrad, polí a pastvin, jejichž struktura se mění v závislosti na extenzivním či intenzivním charakteru zemědělského hospodářství.

Nutno říci, že při dnešním stavu poznání sídelních a zemědělských strategií v neolitu a raném eneolitu nelze jednoznačně prokázat, jestli převládala spíše extenzivní či intenzivní strategie využívání krajiny. Poznatky získané v posledních padesáti letech založené na chronologických řadách keramiky z dobře prozkoumaných sídelních areálů jako jsou Bylany, Horoměřice či méně přesvědčivě Roztoky, Černý Vůl či Loděnice by měly celkem přesvědčivě dokládat, že existovaly sídelní areály, jejichž sídelní struktura a rozsah se sice měnil, ale měla by kontinuálně existovat minimálně mnoho desítek až několik stovek let aniž by jejich osídlení narušovaly zcela jistě prokázané dlouhodobé hiáty (pro období neolitu ústní informace D. Stolz). Naproti tomu však máme doloženy sídelní areály, jež byly téměř zcela jistě plánovaně a jednorázově založeny (např. přialpské lokality Bodensee-Hornstaad-Hörnle I, Arbon Bleiche nebo Bielersee-Lattrigen-Riedstation 1) jednorázová či velmi rychle provedená výstavba je založena na přesvědčivých dendrodatech byla ve většině případů následována obdobně náhlým zánikem většinou způsobeným požárem (magisterské přednášky M. Dobeše r. 2009/10). V Čechách by mohla být takovými to krátkodobými sídlišti Jenštejn Domov důchodců nebo Hostivice Sadová (Zápotocký – Dreslerová 1996, nepublikovaný výzkum I. Pleinerové ústní informace J. Koval).

7.1.1. Údolní a rovinné (sídelní) areály

Nejrozsáhlejší sídelní areály v níž se téměř jistě koncentroval hospodářský život místních populací představovaly sídelní a redistribuční centra a to jak ve smyslu regionálním tak u některých i v nadregionálním smyslu, jež doplňovalo množství menších sídelních areálů.

Za nejlepšími adepty na sídelní centra nadregionálního významu můžeme považovat rozsáhlé údolní a rovinné sídelní aglomerace čítající pravděpodobně desítky současně stojících a fungujících dlouhých domů, nalézajících se při ústí přítoků III řádu do Vltavy, v prostoru Bubenče/Dejvic a Libně či Kralupy nad Vltavou/Lobeček, kolem jejich pramenných pánví (Kněžves/Kněžívka, Zličín/Řeporyje/Stodůlky) a na mírně skloněných svazích na horních většinou ne příliš zahlučených úsecích přítoků Vltavy (Hortivice/Ruzyně). V těchto regionálních (nadregionálních?) centrech muselo docházet za pomoci zatím blíže neznámých systémů k redistribuci zemědělských a dalších produktů, zvířat, v okolí těžných či z různých vzdáleností dovážených materiálů a surovin. Typickým znakem těchto sídelních areálů je dlouhodobá kulturní kontinuita zřetelná jak na úrovni kultura tak na vzájemné kontinuitě jednotlivých kulturních stupňů.

Různé modely vlastní podoby a organizace zástavby neolitických sídlišť, roztroušená, shluková či řadová zástavba jsou v poslední době řešeny podle čtyř základních teoretických modelů (Reingruber 1998, Bernhardt 1998, Lüning 1997, Rück 2007, Pavlů 2000, Soudský – Zápotocká – Pavlů 1973).

Jsou to: za A Hofplatzmodell (model samostatných hospodářství, respektive „stavení“). Předpokládá, že při asi tak 25leté životnosti neolitického domu stál ve skupině půdorysů současně pouze jeden dům (postulováno na základě výzkumů na Aldenhovennerské plošině).

Za B Großbautenmodell (model s centrálním domem). Vychází z předpokladu přirozeného růstu sídliště tvořeného shlukem (shluky) velkého a několika menších domů (místa po zaniklých stavbách byly opětovně zastavována).

Za C Bylanymodell (Bylanský model). Je založen na představě současného založení skupiny staveb jednotné konstrukce a orientace, jež byla ze sanitárních či jiných důvodů postupně znovuobnovována v rámci jednoho sídelního areálu.

Za D Zeilensiedlungsmodell (model řadové zástavby). Vychází z předpokladu, že neolitické sídliště bylo tvořeno řadou/řadami současně či postupně budovaných, avšak současně existujících domů.

Velké dřevěnohliněné objekty většinou tvořené kombinací příkopů a základových žlabů pro sloupové konstrukce (rondely, oválná hrazení) většinou obecně interpretujeme jako shromažďovací (či naopak tabuizované) areály kultovního/religiózního významu (Podborský a kol. 2001, Podborský 2006). V posledních letech (např. J. Řídký 2011 s další literaturou) se prosazuje myšlenka, obzvláště stavby typu rondel mohly být jakýmsi arénami v nichž soutěžili (zápasili) lidé (případně lidé se zvířaty) v tomto případě by šlo o jakési prototypy krétských her s Býky nebo řeckých stadionů. Nedávné nálezy v Tisa Poláru (Rczky – Domboroczki – Hajdů 2007) a mohylovité struktury z prostředí mississippijské kultury v severní Americe však dovolují rekonstruovat rondely také jako umělé příkopy ohrazené pahorky s rezidenční funkcí. Poslední zde uvedenou interpretací je velice zajímavá idea, jež vychází z velice často pozorovaného faktu. Prakticky všechny zvláštní stavby na sledovaném území, oválná neolitická hrazení z Liboce a Zličína, rondely z Horoměřic, Ruzyně, Krče a zbytky rondelu/erdwerku? z Hostivaře se obdobně jako Německý Langweier 6, či Zwenkau. nalézají na dlouhodobě osídleném intravilánu neolitických sídlištní areálů a mohly by představovat památníky vystavěné v rámci kultu předků (např. Remišová-Věšínová 2009, jež takto interpretuje neolitické antropomorfní plastiky).

7.1.2. Výšinné (sídelní) areály

Jsou v tomto „extrémním“ stavu krajiny buď v podstatě běžnými sídelními areály (pro období neolitu se k této interpretaci přiklání M. Dobeš, ústní sdělení) nebo sociokultovními nesídlištní areály neprofánního významu (spolu s různými stavbami typu erdwerk pro raný až starý eneolit Gojda (ed.) a kol. 2002, 371-430 a Neustupný 2008, 20-21). Zajímavým jevem je velice častý výskyt sídlištních neolitických a především časně eneolitických areálů na dominantních polohách výšinného charakteru s krátkodobou kulturní kontinuitou a dlouhými hiáty mezi jednotlivými fázemi osídlení (např. Úholičky, Velká Chuchle, Kosoř-Radotín, Nebušice), jež je možné interpretovat jako rezidenční sídelní areály, které svou polohou v krajině reprezentovali postavení (status) svých obyvatel a většinou nebyly kontinuálně osídleny více než několik desetiletí. Těžko interpretovatelným prvkem neolitického a raně eneolitického osídlení jsou nálezy jednotlivé či vícenásobné broušené industrie ve výšinných polohách, které pokud nejsou recentně přineseny artefakty (jako např. minimálně od doby bronzové rozšířený tzv. kult „hromových klínů“), představují nejspíše náhodně dochované pozůstatky pohřebišť nebo deponií spojovaných s kultem posvátných hor (Stolz – Šrein – Šreinová – Žák 2009, Slabina 2009). Druhou stejně pravděpodobnou variantou je to, že jde o

náhodně poztrácené (během těžby dřeva znehodnocené) čepele dřevozpracujících nástrojů nebo o v bojích ztracené militaria (viz. níže).

7.2. Model válečné krajiny

Představuje model krajiny zasažené respektive bezprostředně ohrožené regionálním či nadregionálním válečným konfliktem veliké intenzity s genocidním zacházením vítězů s poraženými, jehož důsledky máme doložené na neolitických lokalitách, jakými jsou Rakouský Asparn/Schlec či velkou pravděpodobností v Herxheim v Německu (Wihdl (red.) 1997, Häußler (ed.) 1998).

Teritoriálně vůči sobě vymezené komunity musejí při využívání krajiny dbát na možnost rozsáhlých regionálních a nadregionálních válečných střetů. Stále ať již výšinné, rovinné či údolní sídlištní areály ať již budované na dobře přírodou chráněných místech či bez této pomoci musely být chráněny umělými fortifikacemi. Ve středoevropském prostoru pro dobu neolitu až časného eneolitu jde především o kombinaci příkopů (typu Solgraben nebo Spitzgraben) a dřevěných či dřevohliněných hradeb. Takovéto člověkem respektive také přírodou chráněné stálé sídlištní areály museli být v některých případech dosti rozsáhlé, aby mohly pojmout obyvatelstvo žijící v okolních sídelních areálech, jejichž obrana nebyla v případě rozsáhlého konfliktu možná nebo nutná a také jejich nejcennější majetek (nejspíše především dobytek). Tyto stálými fortifikacemi a přírodou (výšinné nebo také blatné) chráněné trvale osídlené areály musely mít dostupný a před nepřítelem chráněný i dostatečně vydatný vodní zdroj (zdroje). Fortifikace je chránící mohly být budovány duř jednorázově v případě bezprostředního ohrožení dotyčné komunity (velké množství lidí mohlo vybudovat jednoduchou dřevěnou či dřevohliněnou fortifikaci chráněnou příkopem ve velice krátkém čase) takto by šlo vysvětlit již výše zmiňovaný jev kdy tzv. erdwerky či rondely narušují půdorysy domů nebo mohlo jít o fortifikace ornamentní udržované po dlouhou dobu které měly v tomto případě nejenom čistě obranou funkci ale současně v době míru manifestovali moc, prestiž a odhodlanost svých tvůrců bránit se (šlo by o jakousi preventivní odstrašovací funkci jež měla případné protivníky odradit od útoku jako takového). Tato stálá opevněná sídla by nutně musely doplňovat menší trvale či v případě nutnosti budované „pevnosti“ chránící strategické přístupy do sídelních komor či strategické body na cestách jako jsou průsmyky či brody.

Mimo stálých chráněných sídel mohla být využívána také specializovaná (nespecializovaná) refugia, která mohla v době míru sloužit jako sociokultovní/religiozní

prostory (tedy jako posvátné areály či jinak). Jejich fortifikace mohly být jak jednorázově budované (díky soustředěnému úsilí velkého množství lidí kteří se do nich měly v případě bezprostředního nebezpečí uchýlit). Tak druhou možností je, že mohlo jít o pernametní buď udržované fortifikace (v tomto případě by šlo o stejný typ opevnění jaký je předpokládán pro trvale osídlené opevněné areály, které by vyžadovaly soustavnou údržbu) anebo o jakési v podstatě bezúdržbové opevněné areály u kterých by fortifikaci tvořil většinou příkop a utemovaný val s dřevěným případně kamenným jádrem. Povrch obou dvou fortifikačních prvků by v tomto případě musel být stabilizován úmyslně vysázeným drnem, křovinami či náletovými dřevinami, které mohly být v případě ohrožení zplanýrovány a použity na stavbu palisády či jiné dřevěné dočasné fortifikace. V případech kdy napadené společenstvo nebylo nebo prostě nebudovalo opevněná trvalá sídla nebo se neuchylovalo do opevněných refugií, museli se tito lidé uchýlit do bezpečí nejbližších lesů, bažin, horských hřebenů či jiných těžko dostupných míst.

jiným možným vysvětlením výstavby erdwerků a rondelů je vysvětlení že šlo o dočasně budované opevněné tábory útočníků na nepřátelském jimi okupovaném území.

7.3. Model kvazi mírové/válečné krajiny

Tento model je dle mého názoru asi nejbližší neolitické až raně eneolitické (a obecně pravěké) životní realitě. Populace žijící na určitých teritoriích sice nežijí v ornamentně mírové krajině ale současně nejsou ohrožovány ani fatálními válečnými konflikty. Mezi jednotlivými teritorii ale i uvnitř společností je obývajících dochází k většímu či menšímu počtu ozbrojených střetů, které mohou mít často silně ritualizovaný charakter (např. Neustupný 2008, Vencel 1984). Podstatou těchto konfliktů vnitrosociálního či regionálního charakteru mohou být důvody udržení osobní prestiže a postavení (koneckonců častý výskyt kopytovitých klínů a sekeromlatů v mužských hrobech je sám o sobě dostatečně vypovídající o jejich významu jako nástrojů kácení jak stromy, tak hlavy nepřátel), tak ochrana žen, domácího dobytka či majetku. Šlo by tak především o ozbrojené konflikty související s krevní mstou, krádežemi dobytka či jiného hmotného vlastnictví a o pozemkové či jiné územní spory. Při takovýchto konfliktech by stavby typu rondel či erdwerk mohly sloužit jako místa chránící shromážděný dobytek nebo být jako v případě středověkých motte sídlem privilegovaných elit tuto interpretaci by silně podporoval již zmíněný orbou a erozí nepoškozený rondel z Polgár-Csőszhalom na němž se díky tomu dochoval tell tvořený sledem destrukcí domů tvořících vnitřní zástavbu tohoto objektu. Další alternativou jsou dohodnuté

ritualizované ozbrojené střety na k tomuto účelu vyhrazených místech, kterými by mohly být na hranicích jednotlivých teritorií přírodou ohraničené výšinné polohy, jako jsou ostrožny nebo uměle vybudované prostory v centrech sídelních komor jako jsou některé erdwerky nebo rondely, které by se tomto případě staly uzavřenými arénami, jejichž vnější příkopy by mohly sloužit k regulaci či zabránění zapojení nevybraných osob do ritualizovaného ozbrojeného střetu.

Tato kapitola je ovlivněna především pracemi Slavomila Vencla a Milana Zápotockého (Vencl 1984, 2002, Zápotocký 2000, 2008).

8 Region I (Obr. 2)

Geomorfologicky je tvořen Turskou plošinou a severní částí Hostivické tabule. Hydrologicky je na západě vymezen tokem Zákolanského potoka. Od pramenné pánve (Dolany, Hostouň, Dobrovíz) na jihozápadě až po jeho soutok s Vltavou na severu v Kralupech nad Vltavou. Podmoráňským (Úholičským) a Únětickým potokem tekoucích od západu k východu v jeho centrální části. Jižní hranice vede podél Litoveckého (Šáreckého) potoka. Východní hranici sledovaného subregionů přirozeně tvoří tok Vltavy.

8.1. Mikroregion 1 (Zákolanský potok sever – Tusko, obr. 3-4)

8.1.1. Topografie

Vlastní jádro tohoto mikroregionu tvoří mohutný ve směru sever jih orientovaný relativně plochý terénní blok Turské ostrožny mající svůj střed v Tursku. Nejvyšším bodem v krajině je vrch Ers (345 m n. m.). Na západě a na severu je vymezen údolím horního toku Zákolanského potoka, do něž se od jihu k severu vlévají jako hlavní přítoky z centra Turské ostrožny od Holubic, Holubický potok a z Turska přes Debrno Turský potok. Východní stranu ostrožny s velice prudkými srázy vysokým relativním převýšením a řadou malých potůčků vymezuje kaňon Vltavy. Do otevřeného terénu je tento mikroregion otevřen úzkým koridorem na jih, mezi prameništi Podmoráňského (Úholičského) potoka u Velkých Přílep odtud tekoucího ve směru západ – východ hluboce zahloubeným údolím k Vltavě a menšími přítoky IV. řádu vlévajících se do Zákolanského potoka, jež pramení u obcí Lichoceves a Noutonice. Jak ukazuje geologická mapa 1: 50 000 (podle nts5.cgu.cz), tak ještě dnes je prakticky celý povrch sledovaného mikroregionu včetně značné části údolí Zákolanského potoka pokryt

sprašemi, jež v neolitu a časném neolitu skýtali skvělé zázemí jak pro intenzivní tak extenzivní zemědělství (vzhledem k intenzivní zemědělské činnosti a periodickému odlesňování za několik posledních tisíc let je zřejmé, že sprašový pokryv tohoto a dalších mikroregionů Pražské plošiny musel být v neolitu a časném eneolitu podstatně mocnější než dnes).

8.1.2. Současný stav archeologického bádání

Areál I.

Kralupy nad Vltavou (ME)

Nejnižší terasa kolem soutoku Zákolanského potoka s Vltavou. Poloha na mírném k severoseverovýchodu se svažujícím svahu. Lokalita je na severu a severozápadě ohraničena prudkými svahy Lobečských ostrožen (polohy: od severu k jihozápadu, Blažejka-Na skalách a Hostibejk) a od jihu až jihovýchodu taktéž strmými svahy severního okraje Turské „ostrožny“ (polohy: od jihojihovýchodu k západu, Na žebrech „východ“, Na horkách a Macelák). Dnes prostor kolem Kralupského nádraží (Žižkova, Husova, Nádražní ulici, bývalá Jordanova továrna, továrna na autobrzdy (Autopal) v Trojanově ul. a v prostoru samotného nádraží) a již v pol. 19. st. výstavbou železniční tratě zničená poloha Červená hůrka pod ostrožnou Hostibejk.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IA.**

Při nedokumentovaných akcích a ZAV 1846 (V. Krolmus), 1861 (F. Jordan), 1925 (?), 1927 (F. Štampach), 1939 (?), 1951 (?), 1957 (?), 1967 a 1969 (V. Fencel) byly zachyceny sídlištní objekty, minimálně 3 kostrové hroby (**VK IV-IVb**), **VK**. Velice zajímavou bohužel však již v roce 1846 zničenou polohou byla Červená hůrka pod Hostibejkem, mohyla? (vyvýšenina vysoká asi 8 m, průměr asi 25 m) údajně s nálezy **VK** a kostrový hrob **VK V (VK/LgK)**.

Lit.: Stocký 1926, 167, tab.: XXXII., obr. 8, 9, M. II., M. III.; Sklenář 1966, 3, 38; Zápotocká 1998, 211-12, Taf. 79.A.:1-2, 79.B.: 1-5, 79: C 1; Vokolek 2007, 48, tab. 70:11.

Zdroj: ADČ, ME/KRALUPY NA/1854/045; ME/KRALUPY NA/1861/356; ME/KRALUPY NA/1925/532; ME/KRALUPY NA/1927/517; ME/KRALUPY NA/1927/538; ME/KRALUPY NA/1939/255; ME/KRALUPY NA/1957/914; ME/KRALUPY NA/1967/320; ME/KRALUPY NA/1969/243.

Areál II.

Kralupy nad Vltavou (ME)

Nejistě zaměřená poloha při ústí údolí Zákolanského potoka, na severu vymezená úpatím ostrožny Hostibejk a na jihu svahy polohy Na horkách. Nalézající se někde v prostoru vymezeném na jihu Minickou, na severu Přemyslovou, na východě Podřipskou a na západě Šafaříkovou ulicí (poloha Kochmanova továrna a nové sídliště mezi bývalou Kochmanovou továrnou a silnicí Kralupy nad Vltavou – Mikovice).

Krajinná poloha: **údolí T A/B**.

Nedokumentované akce a ZAV 1932 (?), 1969 (K. Sklenář, V. Fencel, J. Vyšinský), blíže neupřesněné nálezy **LnK** a **VK**.

Zdroj: ADČ, ME/KRALUPY NA/1932/526; ME/KRALUPY NA/1932/526.

Nezaměřený nález učiněný někde v prostoru s. Arealů I či II.

Pivovarnická restaurace.

Nedokumentovaná akce 1933/34 kostrový hrob (dvojhrob?) **ml. JoK (Jord III)**.

Lit.: Lüning 1976, 177, Taf. 64: 1, 2, 3; Sušická 2007, 51.

Zdroj: ADČ, ME/KRALUPY NA/1933/333.

Areál III.

Mikovice (ME)

Prostor Sprašové návěže v zásadě nízké jazykovité ostrožny (geologická mapa 1: 50 000, GeoINFO.htm) vymezené na východě, severu i jihu soutokem Knovízského a Zákolanského potoka. Na jihozápadě polohu uzavírá ostrožna Na Skalkách (polohy Na cikánce a Na lánu). Dnes prostor podél ulice Gen. Klapálka a 28. října, spolu s přilehlými ulicemi V sadech (u Varhaníkova mlýna), Sládkovy a Školní, na jihozápadě ohraničený silnicí Na Velvarské ulici (čp. 138, 137, 349, ppč. 367/7).

Krajinná poloha: **údolí T B, výšina T AaIII2/I, soutok T II**.

Při náhodných nálezech a povrchových sběrech a ZAV 1932, 1934 (P.F. Masner, V. Křesina), 1972, 1973, 1974 (P. Boukal, S. Šebek, V. Fencel), zachráněny nálezy **LnK**, s. objekty a kostrový hrob **VK**.

Lit.: Slabina 1975, 83; Sklenář 1975, 71; Sklenář 1975a, 72; Sklenář 1977, 82-83; Sklenář 2011, 227.

Zdroj: ADČ, ME/MIKOVICE/1932/446;

ME/MIKOVICE/1934/458; ME/MIKOVICE/1972/214;

ME/MIKOVICE/1972/223; ME/MIKOVICE/1972/432; ME/MIKOVICE/1973/156;

ME/MIKOVICE/1973/916; ME/MIKOVICE/1973/926; ME/MIKOVICE/1974/448.

Areál IV.

Lobeč (ME)

Výšinná lokalita (ve směru sever-jih orientovaný ostrožný útvar. Dnes Adamova pískovna a její okolí, polohy U Karbanova kříže a Na skalách, V okraj bývalé Kunešovy pískovny (ppč. 73/16, 88/1, 88/2, 88/3,89/3,90) východně od silnice do Nelahozevsi.

Krajinná poloha: **výšina T AaII1/II, prameniště T III, prameniště T IV.**

Náhodné nálezy a povrchové sběry provedené v letech 1928, (?), 1967, 1975 (V. Fencel).

Získána byla KE **LnK, JoK** a **N-En**,

Lit.: Zápotocký 2000, 176, Abb. 49; Sušická 2007, M2.

Zdroj: ADČ, ME/LOBEČ/1928/457; ME/LOBEČ/1967/911; ME/LOBEČ/1973/942.

Areál V.

Lobeč (ME)

Vrch Hostibejk, přibližně ve směru západ východ orientovaná jazykovitá ostrožna.

Krajinná poloha: **výšina T AaI2/I, prameniště T IV.**

Nedokumentovaná akce v r. 1950 nálezy **N-En**.

Zdroj: ADČ, ME/LOBEČ/1950/408.

Areál VI.

Lobeč (ME)

Nejistě zaměřená lokalita. Poloha Na kopci, pole východně proti Lutovníku.

Krajinná poloha: ?

Povrchový sběr 1976 (P. Boukal) nálezy **N-En**.

Zdroj: ADČ, ME/LOBEČ/1976/311.

Nezaměřená poloha

Poloha V sadu, v níž E. Štorch (poč. 20. st.) a v posledních letech (od r. 2011 níže) P. Hradec našly tisíce kusů **N ŠI** a **KE VK (?)**.

Zdroj: ústní informace M. Popelka, P. Brestovanský a P. Hradec; ADČ, ME/LOBEČ/?/513.

Areál VII.

Mikovice (ME).

Hrana terasy a prudce k jihu klesající svah v blízkosti prameniště bezejmenného levobřežního přítoku Knovízského potoka. Poloha Na velkém kuse SZ od obce, nad Růžovým údolím směrem k Lutovníku.

Krajinná poloha: **údolí T B, prameniště T III.**

Nedokumentovaná akce 1934 (F. Šitanc), nálezy **N-En**.

Zdroj: ADČ, ME/MIKOVICE/1934/407.

Areál VIII.

Mikovice (ME).

Východní úbočí ostrožny Na skalkách. Poloha Dubovka (rokle ve svahu k Zákolanskému potoku).

Krajinná poloha: **výšina T AbII2/I, prameniště T III.**

Nedokumentovaná akce 1904 (V. Fleischmann), nálezy **VK.**

Zdroj: ADČ, ME/MIKOVICE/1904/208.

Areál IX.

Minice (ME).

K severozápadu skloněný svah u pravobřežního přítoku Zákolanského potoka. Poloha U křížku, na jižním okraji obce. „Bezejmenná“ ulice, kolmá k ulici Pod Hradištěm.

Krajinná poloha: **údolí T B, soutok T II.**

Při ZAV 1979 (M. Slabina) v r. zachycen s. objekt **VK.**

Lit.: Slabina 1982, 56-57.

Zdroj: ADČ, ME/MINICE/1980/026.

Areál X.

Minice (ME).

Výšinná poloha, lichoběžníkovitá k východu otevřená ostrožna nad Zákolanským a Rusoveckým potokem. Polohy Na Hradišti a V Rusalkách (ppč.364), okolí kóty 274,4.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I, prameniště T III.**

Nedokumentovaná akce a povrchový sběr v letech 1930 (J. Dlubal) a 1969 (K. Sklenář, M. Slabina, V. Fencel) zachyceny stopa osídlení z **N** a **LnK.**

Zdroj: ADČ, ME/MINICE/1930/413; ME/MINICE/1969/758.

Areál XI.

Kralupy nad Vltavou (ME).

Nejvyšší levobřežní Vltavská terasa, poloha Hrombaba severovýchodně od Kralupského hřbitova.

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T IV.**

Povrchový sběr v r. 2002 (V. Fencel) zachytil **Mez ŠI.**

Zdroj: ADČ, ME/KRALUPY NA/2002/203.

Areál XII.

Dolany (PZ).

Dolany nezaměřené polohy (ale velmi pravděpodobně intravilán obce a prostor západně od něj, na levém břehu Vltavy).

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IB.**

Sídlištní nálezy (KE) **LnK, VK** a **N** hrob/hroby (náhodný nález v lomu r. 1848).

Lit.: Vokolek 2007, 23, tab. 23:8-9, 24:1-2.

Zdroj: ADČ, PZ/DOLANY//417; PZ/DOLANY//418; PZ/DOLANY/1848/650.

Areál XIII.

Dolany (PZ)/ Debrno (PZ).

Mírný k jihovýchodu skloněný svah. Poloha v neckách, západně od obce Debrno v předpolí ostrožny Na stoličkách.

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T III.**

Nedokumentovaná akce a povrchové sběry z let 1976 a 1992 (V. Fencel), zde zaznamenaly nálezy **LnK, N** a **N – En.**

Zdroj: ADČ, PZ/DOLANY//419; PZ/DEBRNO/1976/694; PZ/DOLANY/1992/303.

Areál XIV.

Holubice (PZ).

Rozsáhlý sídelní areál zabírající severní část obce na k jihu obráceném svahu nad prameništěm Holubického potoka (na pozemku u kina a v poloze Za humny (ppč.223/1, 232/2, 377/1 a 244). Dle ZAV D. Daněčka z r. 2004 N s. areál zasahoval i do jižní části obce (Z část ppč.64/40).

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T III.**

ZAV a povrchové sběry v letech 1955 (H. Olmerová), 2004 (D. Daněček), 2005 (V. Fencel), zde zachytili s. objekty a hrob? **LnK (II-III), VK** a **N.**

Lit.: Felcman 1893, 134-135; Stocký 1926, 163; Justová 1968, 52-53; Zápotocká 1998, 181, Taf. 8:1; Daněček 2005, 120.

Zdroj: ADČ, PZ/HOLUBICE/?/018; PZ/HOLUBICE V/2004/169; PZ/HOLUBICE V/2005/280. ANZ AÚ č. j. Praha 3569/56.

Areál XV.

Kováry (KL).

Lichoběžníkovitá ve směru sever-jih orientovaná ostrožna tyčící se nad soutokem Zákolanského a Týneckého potoka. Hradiště Budeč či jeho nejbližší okolí.

Krajinná poloha: **výšina T AbII2/I, prameniště T III.**

Před r. 1850 (Pachl), nález **N-En** (BI?).

Zdroj: ADČ, KL/KOVÁRY/1850/247; KL/KOVÁRY/1850/817.

Areál XVI.

Kováry (KL).

Prostor údolní nivy levého břehu Zákolanského potoka severně od jeho soutoku s Dřetovickým potokem. Pole, severně od křižovatky silnic z Dřetovic, Libochoviček a Kovár (východně od železniční trati).

Krajinná poloha: **údolí T B, soutok T II.**

Povrchový sběr 1974 (V. Fencel, P. Boukal, M. Šolle, Z. Váňa, J. Justová) nalezena BI a KE **VK.**

Lit.: Justová 1977, 81; Gojda 1989, 622, obr 1.

Zdroj: ADČ, KL/KOVÁRY/1974/733.

Areál XVII.

Kováry (KL).

Na západ až severozápad orientovaný svah protáhlého v ose severozápad až jihovýchod orientovaného návrší. Pole na návrší V od Kovár, směrem k poloze Na kopci, kóta 331 (S i J od polní cesty do Trněného Újezdu).

Krajinná poloha: **výšina T D, prameniště T III.**

Povrchový sběr v r. 1974 (V. Fencel, P. Boukal, M. Šolle, Z. Váňa, J. Justová), KE N.

Lit.: Justová 1977, 82; Gojda 1989, 622, obr 1.

Zdroj: ADČ, KL/KOVÁRY/1974/910.

Areál XVIII.

Okoř (PZ).

Nejistě zaměřená poloha. Nejspíše západně až severně od Okořského rybníka. Pole p. Kohouta u mlýna.

Krajinná poloha: **údolí T B.**

Výzkum 1935 (L. Hájek, A. Jeništa) zachyceny s. obj. **LnK.**

Lit.: Sklenář, 2003 11.

Zdroj: ADČ, PZ/OKOŘ//637.

Areál XIX.

Okoř (PZ).

Nejistě zaměřená poloha. Snad jižně od Okořského rybníka. Poloha Na průhoně k okořskému háji (jižně od obce).

Krajinná poloha: **údolí T B.**

V. Krolmus před r. 1852 zde zaznamenal nálezy **N-En.**

Zdroj: ADČ, PZ/OKOŘ/1852/005.

Areál XX.

Libčice nad Vltavou (PZ).

Blíže neurčené polohy a nezaměřená poloha Na dole v katastru obce Libčice.

Krajinná poloha: **údolí T A.**

Sídlištní nálezy **VK.**

Lit.: Stocký 1926, M. III.; Justová 1968, 129.

Zdroj: ADČ, PZ/LIBČICE//575; PZ/LIBČICE//581; PZ/LIBČICE NA/1957/629.

ANZ AÚ, č. j. 5269/57.

Areál XXI.

Libčice nad Vltavou/Letky (PZ).

Nejnižší Vltavská terasa na levém břehu Vltavy na vnitřní straně říčního meandru. Areál fotbalového hřiště v Letkách na břehu Vltavy.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IB.**

ZAV? v r. 1926 (?) a 1942 (A. Knor) zachycena KE + BI **LnK**, sídlištní objekty **VK (III./IV?)** a kostrový hrob **VK V** na povrchu sídlištní jámy.

Lit.: Vojtěchovská 1995, 26, 36, 37, 38.

Zdroj: ADČ, PZ/LIBČICE//576; PZ/LIBČICE NA/1942/453.

ANZ AÚ, č. j. 914-920/42; 1784-1786/49.

Areál XXII.

Tursko (PZ).

Blíže nezaměřená polohy, na nevýrazném návrší u prameniště Turského potoka východně od vrchu Ers. Polohy Na zabitém a V panském dvoře (zde jistě uvnitř intravilánu obce).

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T III.**

Nedokumentované akce do r. 1856 (V. Krolmus) nálezy **N, N-En a LnK.**

Lit.: Stocký 1926, 187, tab. LXIII:7, M. III..

Zdroj: ADČ, PZ/TURSKO//758; PZ/TURSKO/1853/145; PZ/TURSKO/1856/148;

PZ/TURSKO/1856/211.

Areál XXIII.

Úholičky (PZ).

Jazykovitá k severozápadu široce otevřená k jihu prudce klesající ostrožna. Ležící nad soutokem Podmoráňského potoka a Vltavy. Chráněná ze tří stran strmými skalnatými srázy.

Polohy Pod Morání, Podmoráň (ppč. 246/1) a Oraný les (ppč. 570).

Krajinná poloha: **AbIII1/I, prameniště T III.**

ZAV 1960 (N. Mašek), sídlištní objekty **ml. KVK**, sídlištní objekty a dva pohozenci v zemnici? s ohništěm **postJoK (Schus, MiK V)**. I. Borkovským jsou zmíněny nálezy **LnK** ale není jasné, jestli se vztahují přímo k této poloze.

Lit.: Borkovský 1965, 14-15; Mašek – Slabina 1966, 694; Lüning 1976, 180, Abb. 13, 54; Řídký 2003; Dobeš – Vojtěchovská 2008, 261-264; Dufek 2009, 26.

Zdroj: ADČ, PZ/ÚHOLIČKY//777.

ANZ AÚ, č. j. 4948/60; 6234/60 (N. Mašek 1960).

Areál XXIV.

Úholičky (PZ).

Ve směru východ západ orientovaná jazykovitá ostrožna obtékaná z jihu Podmoráňským potokem a ze severu jeho přítokem. Poloha U Krakova (ppč. 285/1). Poloha východně od rozcestí cesty z Úholiček do Libčic a Turska.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I, prameniště T III.**

Před r. 1950 sídlištní objekty **VK** a **JoK**.

Lit.: Řídký 2003; Sušická 2007, 59; Dobeš – Vojtěchovská 2008, 261-264.

Zdroj: ADČ, PZ/ÚHOLIČKY//786.

ANZ AÚ, č. j. 746/50.

Areál XXV.

Úholičky (PZ).

Mírný od západu k východu orientovaný hřeben. Poloha U kapličky pole SZ od obce (rozvětvení silnice z Úholiček do Libčic a Turska) u prameniště bezejmenného levobřežního přítoku Podmoráňského potoka.

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T III.**

ZAV 1991 (M. Gojda) zachyceny s. obj. a zahloubená chata? **VK**.

Lit.: Řídký 2003.

Zdroj: ADČ, PZ/ÚHOLIČKY/1991/036; PZ/ÚHOLIČKY/1992/428.

ANZ AÚ č. j. 3483/92.

Areál XXVI.

Úholičky (PZ).

Nejistě zaměřená poloha nejspíše na k severu obráceném svahu nad Podmoráňským potokem. Poloha Nade dvorem (ppč. 103), není jisté, jestli nedošlo ke změně ppč. pokud je správné tak se lokalita nalézá v samotném jádru dnešní obce severně od Podmoráňského potoka.

Krajinná poloha: **údolí T B?, soutok T II?**

Sídlištní objekty **VK**.

Lit.: Řídký 2003.

Areál XXVII.

Velké Přílepy (PZ).

K jihu obrácený svah táhnoucí se nad prameništěm Podmoráňského potoka severně od centra obce (ppč.64/7, 8, 11, 12) a poloha Na Skále (Skalka), (ppč. 64/29-34, 39, 43-44).

Krajinná poloha: **výšinná T B, roviná, údolí T C/I, prameniště T I.**

Při ZAV v r. 1999 (I. Vojtěchovská), 2002-2003 (P. Limburský – J. Řídký) zachyceny s. objekty **VK** (centrum osídlení **VK** se velmi pravděpodobně nalézalo v okolí fotbalového hřiště). Při nedokumentované akci na přelomu 19. a 20. st. byl zachycen hrob? **LgK (MMK IIb).**

Lit.: Stocký 1926, 171, 177; Novotný 1948, 17; Zápotocká 1998, 228, Taf. 123: 1; Limburský – Řídký 2003, 188-189; Limburský – Řídký 2004, 126-127; Juřinová – Smejtek – Vojtěchovská 2011, 101-138.

Zdroj: ADČ, PZ/VELKÉ PŘÍL/1999/011.

8.2. Interpretace Mikroregionu

8.2.1. Mezolit

Do mezolitu je zatím v dostupné literatuře datován pouze jeden areál v poloze výšinného charakteru na okraji nejvyšší Vltavské terasy s dalekým výhledem a možností kontrolovat přirozený brod přes Vltavu v Kralupech.

8.2.2. Neolit (LnK, obr. 5)

Interpretaci osídlení kultury s lineární keramikou dosti stěžují dvě okolnosti. Za prvé přestože je to velice pravděpodobné nepodařilo se mi identifikovat žádné mikroareály s nálezy této kultury v prostoru Areálu I v okolí Kralupského nádraží (z tohoto prostoru bude pocházet nejspíše část nálezů lokalizovaných obecně do Kralup nad Vltavou, jež však nebyly použitelné pro tuto analýzu. Druhým bohužel jak jsem zjistil s výjimkou výborně J. Řídkým (Řídký 2003, zpracované ústřední části mikroregionu 2 Únětického potoka a částečně též mikroregionu 1 Litoveckého/Dejvického potoka z regionu II je naprosto tristní stav publikace nálezových situací a nálezů z jednotlivých mikroareálů a areálů, který značně stěžuje či spíše znemožňuje jakoukoliv jemnou chronologickou analýzu vztahu mezi těmito mikroareály a

areály. Tomu musela být i přizpůsobena tato interpretační část, ve které se budu problémy kontinuity a diskontinuity zabývat pouze u těch areálů a makroareálů kde to bude díky publikovanému materiálu možné. Ideálním řešením by bylo alespoň základní zpracování archeologického materiálu v této práci. Bohužel tato varianta se ukázala i při velmi omezeném rozsahu podrobně zpracovaného území jako naprosto nereálná.

V prostoru mikroareálu 2 je možné rozeznat minimálně pět samostatných sídelních areálů a makroareálů.

Na základě torzovitého materiálu této kultury jsem vytvořil pro prostor Kralup nad Vltavou a Růžového údolí Makroareál A (Kralupy/Mikovice/Lobeč) tvořený údolními areály II, III a výšinným s. areálem IV.

Nad údolím Zákolanského potoka bylo možné vytvořit vzájemně asi úzce provázaný s. Makroareál B (Minice/Holubice) tvořený rovinným s. areálem XIV (ZAV doložena **LnK II-III**) a výšinným areálem X (p. sběry doložena **LnK**).

Za samostatné s. areály je možné považovat pravděpodobně v údolí Vltavy v Dolanech (?), položený areál XII a nad ním u prameniště přítoku Turského potoka umístěný rovinný A XIII. Dalším s. areálem neznámého rozsahu nalézajícím se na vrcholu Turského ostrožného útvaru pravděpodobně přímo nad prameništěm Turského potoka je A XII.

Typickým příkladem na břehu Vltavy, na poměrně úzké nejnížší terase s příkrým svahem na západní straně je s. A XXI Libčice/Letky.

Sice poněkud nejistě zaměřený samostatný s. areál XVIII v údolí Zákolanského potoka v těsné blízkosti obce Okoř.

Bohužel nezměřitelné nálezy **LnK** jsou známy z Úholiček.

Přestože je osídlení kulturou s lineární keramikou mikroregionu 1 dochováno velice torzovitě a kvůli zanedbatelnému počtu publikovaného keramického materiálu je nemožné vytvořit nějakou jemnější periodizaci jak areálů samotných, tak vztahů mezi nimi tak je přesto zřejmí komplexní vzorec osídlení tohoto území touto kulturou. Stopy osídlení jsou na prakticky všech příhodných polohách údolními počínaje viz. např. oblast kolem ústí zákolanského potoka tak na dalších místech na nejnížší Vltavské terase. Poměrně husté osídlení vytvářejí rovinná sídliště LnK na Turské „velkostrožně“ na níž využívají zemědělsky ideálních pramenných pánví toků IV. a V. řádu. Nepřímým, ale přesto hodnotným dokladem pro možnou existenci opevněných výšinných areálů jsou nálezy **LnK** z ostrožen s vysokým obraným a strategickým potenciálem jako jsou A IV (Na skalách) a X (V Rusavkách)

8.2.3. Neolit (LnK/VK)

Žádné nálezy datovatelné do **LnK IV** či **VK I/II** se mi nepodařilo v dostupné literatuře identifikovat.

8.2.4. Neolit (VK, obr. 6)

Osídlení kultury s vypíchanou keramikou je v prostoru mikroregionu Zákolanský potok sever – Tusko dochováno podstatně lépe než v případě **LnK**, bohužel i v tomto případě je publikace archeologického materiálu natolik kusá že neumožňuje podrobnější chronologickou analýzu v rámci této kultury.

Ve zkoumaném mikroregionu jsou dva významné sídelní mikroareály. Shodou (?) okolností se nalézají v navzájem opačných polohách na severu a jihu zkoumaného mikroregionu.

prvním je již v **LnK** využívaný s. makroareál A (Kralupy/Mikovice/Lobeč), ve kterém se táhne dobře zmapovaný pás nepřetržitý osídlení od soutoku Zákolanského potoka s Vltavou až po prostor západně od soutoku Zákolanského a Knovízského potoka (A I, II, III). Bohužel dobře publikovaný a datovatelný materiál pochází pouze z hrobů v okolí Kralupského nádraží (**VK IV-IVb**). Součástí tohoto makroareálu byly s největší pravděpodobností na tisíce kusů ŠI bohaté (pazourek a bavorský platensilex) přesně neidentifikované polohy (výšinné?) v Lobči a výšinný areál VIII (Na skalkách) uzavírající tuto sídelní aglomeraci od západu. Jihozápadním výběžkem toho makroareálu mohl být také ještě údolní areál IX v Minicích.

Druhým významným sídlištěm bezesporu byl s. makroareál B (Úholičky – Velké přílepy) tvořený rozsáhlým sídlištěm nad severní částí prameniště Podmoránského potoka (A. XXVII, Velké Přílepy), nejistě zaměřeným areálem XXVI v Úholičkách a výšinnými areály XXV (U kapličky), XXIV (Na Krakově) a XXIII (Podmoráň). Bohužel kromě zmínky, že KE z Podmoráně patří do mladšího stupně VK nebyly dosud zveřejněny žádné podrobnější informace.

Sídlištní objekty **VK (III./IV?)** byly zachyceny v údolním areálu XXI na břehu Vltavy v Libčicích nad Vltavou/Letkách. Další blíže nespecifikované nálezy **VK** byly zaznamenány v obdobných polohách na severu Libčic (A XX) a Dolanech (A XII). Z údolí Zákolanského potoka jsou nálezy **Vk** známy z Kovár (A XVI) a z Turské „velkoostrožny“ z již v **LnK** osídleném areálu XIV v západní části pramenné pánve Holubického potoka.

8.2.5. Neolit/Raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 6)

Přelom neolitu a časného eneolitu reprezentují hrobové nálezy. první dva jsou kostrové hroby VK V (první nalezen v A I v Kralupech druhý s publikovanou výbavou v A XXI v Libčicích/Letkách) Pro oba tyto hrobové celky je společná poloha uložení na nejnižší Vltavské terase v blízkosti soutoku vodního toku III řádu s Vltavou.

Areál I.

Kralupy nad Vltavou (ME)

Nejnižší terasa kolem soutoku Zákolanského potoka s Vltavou. Poloha na mírném k severoseverovýchodu se svažujícím svahu. Lokalita je na severu a severozápadě ohraničena prudkými svahy Lobečských ostrožen (polohy: od severu k jihozápadu, Blažejka-Na skalách a Hostibejk) a od jihu až jihovýchodu taktéž strmými svahy severního okraje Turské „ostrožny“ (polohy: od jihojihovýchodu k západu, Na žebrech „východ“, Na horkách a Macelák). Dnes prostor kolem Kralupského nádraží (Žižkova, Husova, Nádražní ulici, bývalá Jordanova továrna, továrna na autobrzdy (Autopal) v Trojanově ul. a v prostoru samotného nádraží) a již v pol. 19. st. výstavbou železniční tratě zničená poloha Červená hůrka pod ostrožnou Hostibejk.

Krajinná poloha:

Při nedokumentovaných akcích a ZAV 1846 (V. Krolmus), 1861 (F. Jordan), 1925 (?), 1927 (F. Štampach), 1939 (?), 1951 (?), 1957 (?), 1967 a 1969 (V. Fencel) byly zachyceny sídlištní objekty, minimálně 3 kostrové hroby (VK IV-IVb), VK. Velice zajímavou bohužel však již v roce 1846 zničenou polohou byla Červená hůrka pod Hostibejkem, mohyla? (vyvýšenina vysoká asi 8 m, průměr asi 25 m) údajně s nálezy VK a kostrový hrob VK V (VK/LgK). Třetí nález pravděpodobně též pocházející z hrobu a datovaný do LgK (MMK IIb), byl nalezen v prostoru A XXVII ve Velkých Přílepech.

8.2.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 7)

Bohužel pouze velmi torzovitě a bez publikovaného materiálu jsou známy nálezy JoK. Nálezy z makroareálu A reprezentují z blíže nezaměřené polohy v Kralupech nad Vltavou (A I/II Pivovarnická restaurace) hrobové nálezy ml. JoK (Jord III) a nepublikované nálezy JoK z Adamovy pískovny na výšinném areálu IV. Další nálezy JoK pocházejí

z výšinné polohy Na Krakově (A XXIV) v jihovýchodním cípu sledovaného teritoria nad Úholičkami.

8.2.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 7)

Sídlištní nálezy a pohozenci z přelomu časného a starého eneolitu (**Schus, MiK V**) pocházejí z bohužel nepublikovaného výzkumu velmi svérázného výšinného areálu XXIII z Úholiček Podmoráně.

8.2.8. Neolit/eneolit

Bližší neupřesněné neolitické až eneolitické nálezy pocházejí z poloh výšinného charakteru z Lobče (A V Hostibejk a VI Na kopci) a z Mikovic (A VII poloha Na velkém kuse). Z prostoru údolí Zákolanského potoka jsou známy z Kovár (A XV Hradiště Budeč či jeho nejbližší okolí a návrší v poloze Na kopci A XVII), klasický údolní areál (?) byl zachycen nedaleko Okoře. Další **N-En** nálezy pocházejí z okolí pramenných pánví „Debrnského“ a Turského potoka.

8.3. Závěrečná interpretace Mikroregionu

Celý mikroregion 1 lze charakterizovat jako kompaktní územní jednotku v níž se sídelní areály koncentrovaly za prvé do prostoru ústí Zákolanského potoka. Podél Podmoránského potoka a do prostoru pramenů III. a IV řádu v okolí vrchu Ers. Menší sídlištní jednotky lemovaly celý obvod Turské „velkoostrožny“ jak podél Vltavy tak Zákolanského potoka.

9 Mikroregion 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice, obr. 8-9)

9.1. Topografie

Jádro tohoto regionu je tvořeno dvěma ve směru východ-západ orientovanými terénními bloky (ostrožnami) vymodelovaných hlubokými údolními, od severu Úholičským, Únětickým a Šareckým potokem, jež se vlévají na východě do Vltavy, jejíž hluboce zařezaný

kaňon vytváří jeho východní hranici. Do okolního terénu jsou tyto terénní bloky otevřeny poměrně úzkými koridory na západě, vymezenými prameništi u Lichocevsí (Podmoránského), Kněževsí (Únětického), Letiště Ruzyně (Kopaninského) a Nebušic (Nebušického) potoka. Na západě jej v podstatě uzavírá prameniště a horní tok Zákolanského potoka a na jihu tok Litovického (Šáreckého) potoka. Krajina nad hluboce zahloubenými údolímí je ve své podstatě rovinná mírně zvlňená. Nejvyšším bodem v krajině je vrch Kamýk (337 m n. m.). V neolitu a časném eneolitu musel celý mikroregion pokrývat mohutný sprašový pokryv (geologická mapa 1: 50 000, podle nts5.cgu.cz).

9.2. Současný stav archeologického bádání

Areál I.

Žalov (PZ).

Poloha Řivnác západně od obce Žalov nad levým břehem Vltavy. Protáhlá od okolního terénu na jihu sedlem oddělená a skaliskem zakončená jazykovitá ostrožna.

Krajinná poloha: **výšina T AbI2/I, prameniště T IV.**

Při PATV a ZAV 1880 (1883), (Č. Rýzner), 1948 (I. Borkovský), byly získány nálezy **LnK, VK III/IV a JoK.**

Lit.: Rýzner 1882/84; Pič 1899, tab. XLIV:9, XLV:14; Pič 1908, 103-110; Stocký 1926, 169, M. II.; Borkovský 1965, 14-15; Ehrich – Pleslová – Štiková 1968; Sklenář 1992; Tomková – Vojtěchovská 1998, 349-365; Zápotocký 2000, 200; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 413; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 362; Řídký 2003; Dufek 2009, 27-28, obr. 10-14.

Zdroj: ANZ ARÚ č. j. 334/50 (I. Borkovský? 1950); 428/50 (I. Borkovský? 1950); 714/50 (I. Borkovský? 1950); 1842/50 (I. Borkovský? 1950); 3300/50 (I. Borkovský? 1950).

Areál II.

Žalov (PZ).

Hradiště Levý Hradec, polohy sv. Kliment (akropole), Na Hradci a Na Skalce. Výšinná lokalita na S okraji obce Žalov nad levým břehem Vltavy. Mohutná, obdélná, obloukovitě stočená asi uprostřed k severoseverovýchodu spadající roklí Ve Vikouši téměř rozdělená a pouze úzkou šíjí k jihu otevřená ostrožna, chráněná prudkými svahy a srázy.

Krajinná poloha: **výšina T AbII2/I, prameniště T IV.**

Při různých akcích, povrchových sběrech, ZAV a PTV v letech 1853 (J. Lábler ml.), 1853 (V. Krolmus), 1888-90 (Č. Rýzner), 1905 (J. L. Pič), 1906 (Č. Rýzner, J. L. Pič), 1921 (?), 1931

(J. Böhm), 1940-41, 1947-49, 1951-52 (uváděna i data 1939-42 a 1937-41), 1947-54 (I. Borkovský), 1982 (I. Vojtěchovská a J. Frolík) bylo zachyceno velké množství sídelních objektů **LnK, VK, LgK/ JoK** (?), **st.-ml. JoK (Jord II, III)**, **postJoK (Schus, MiK)**.

Lit.: Píč 1889, 577-582; Píč 1899, tab. XLVIII, s. 210; Píč 1908, tab. III; Píč 1909, s. 376; Stocký 1926, tab. LV; Borkovský 1949, 105-109, Novotný 1950, 163-260, obr. 18; Borkovský 1953, 621-624, 641-646, Borkovský 1965, 17, 21-22, 51, Ehrich – Pleslová – Štiková 1968, Hájek 1968, Lüning 1976, 173, 178, 188. Abb. 11:22, 12:38, 13:52, taf.72B; Sláma 1987; Sláma 1988, 30-35; Vávra 1990; 183-189; Sklenář 1992, 285-288; Tomková (ed.) 1995; Tomková – Vojtěchovská 1998, 349-365; Tomková, K. 2000; Zápotocký 2000, 200; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 413; Řídký 2003; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 358-362; Vokolek 2004, 37-39; obr. 5; tab. 46: 2-8; 47; 48; 49: 1-5; Dufek 2009, 29-30, obr. 15-22; Vokolek 2009, 26; tab. 25: 14, 15.

Areál III.

Roztoky (PZ).

Poloha „Solníky“ (Na Solnících), (ppč. 2443/82). Poloha výšinného charakteru na nejvyšší vltavské terase východně od Levého Hradce, na severním okraji Roztok.

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T IV.**

Při ZAV v r. 2006 (P. Nový, D. Daněček), zjištěny zlomky KE **Č En**.

Lit.: Nový – Daněček, 2007, 100.

Areál IV.

Roztoky (PZ).

Areál Roztockého zámku, nádvoří zámku a zámecká stodola.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IA, soutok T IB.**

Při náhodných nálezích a ZAV před 1825 (V. Krolmus?), 1960? (N. Mašek), 2003 (P. Nový), 2010 (P. Nový), získána KE **LnK**, KE a šI **VK**, KE **VK/LgK** žárový hrob **JoK**.

Lit.: Klar 1846, 415, taf. II/C; Píč 1899, 214, tab. XXXV/2; Stocký 1924, tab. XVI/4, 5; 1926, 76, 172, tab. LVII/7, 9; Novotný 1948, 64; Sankot 1991, 10-11; Nový – Řídký 2004, 130; Sušická 2007, 58; Vokolek 2007, 77, tab. 133:1.

Zdroj: P. Nový (2011) NM AVVČ v roce 2010.

Areál V.

Roztoky (PZ).

Ústí Únětického potoka, polohy Pod hájem, Na kovárně (Kovárna), Mězírna elektrického proudu (např. ppč. 255, 255/1, 2391), (v zásadě prostor Roztockého nádraží a jeho okolí hlavně jižním směrem).

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IA.**

Byly při povrchových sběrech a ZAV 1960 (N. Mašek), 1967(?), (R. Košťál), 1980-83 (m. Kuna, M. Gojda, P. Sankot), 2006-2009 (M. Kuna, N. Profantová, M. Tomášek) základy dlouhých domů (2) **N (LnK)**, s. objekty **LnK II, IIb, III, IIIa**, 1 KE zl. **LnK IV**, s. objekty (včetně žárového hrobu?) **VK II, II-III, IVa, IVb** (+ **MMK Ib**), ojedinělé zlomky **RösK**, základ d. domu a s. objekty **IVb/V** (zdobená **VK + LgK (MMK IIa)**), neboli **VK/LgK** a **KE JoK**.

Lit.: Mašek – Slabina, 1966; Justová 1968, 237; Gojda – Kuna 1985, 237-240; Sankot 1991, 10-11; Kuna 1991, 23-27; Rulf 1984, 241-259; Řídký 2003; Lutovský a kol. 2005, 174, 193, 201; Dreslerová 2006; Šída 2006; Sušická 2007, 58; Řídký 2008, 108-125; Kuna – Profantová 2010, 7; Řídký 2011, 178-193.

Zdroj: ANZ AÚ č. j. 3206/61.

Areál VI.

Roztoky (PZ).

Jižní konec úzké a protáhlé nejnižší vltavské terasy jižně od Roztockého nádraží a východně od silnice vedoucí souběžně s Vltavou, poloha Rozvodna elektrického proudu.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IB.**

Při ZAV 1983 (M. Gojda, M. Kuna) zachycen 1 s. obj. **VK**.

Lit.: Gojda – Kuna 1985, 153, obr. 1 poloha 8

Areál VII.

Roztoky (PZ).

Poloha výšinného charakteru na jihovýchodním okraji Roztok, západně nad ústím údolí Únětického potoka, poloha (ulice) Třešňovka.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I, prameniště T III.**

Při ZAV v r. 2001 (N. Profantová) zachyceny s. objekty **LnK**.

Lit.: Profantová 2002, 20.

Areál VIII.

Únětice (PZ).

V ohybu úvozu východně od Únětic, cesty vedoucí na vrch Na vršcích (V část ppč. 235). Dále ne zcela jistě zaměřená poloha výšinného charakteru v okolí ppč. 235 a 252 (prostor nad zemědělským družstvem severně od Únětic a východně od silnice spojující Únětice s cestou Žalov – Velké Přílepy).

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T III?**

Zachycen v r. 1954 (I. Hnízdová) žárový hrob **VK IV/V (VK/LgK)** a ve 40. letech s. obj. **LnK a VK**.

Lit.: Hnízdová 1955, 530-531; Justová 1968, 284; Zápotocká 1998, 220, Taf. 103; Řídký 2003.

Zdroj: ADČ, PZ/ÚNĚTICE//794; PZ/ÚNĚTICE/1954/558.

ANZ AÚ č. j. 2692/40; 445/50; 1886/50; 389/55.

Areál IX.

Únětice (PZ).

Plocha ostrožny Pod kapličkou v jižním svahu údolí Únětického potoka na západním okraji intravilánu obce (ppč.4/1 resp. 296).

Krajinná poloha: **výšina T AaII/I, prameniště T III.**

Při ZAV v r. 2004 (P. Nový, D. Daněček) zachycena výšinná poloha se sídlištním objektem z přelomu **star. a ml. f. JoK**.

Lit.: Daněček – Nový 2005, 119-120.

Zdroj: ADČ, PZ/ÚNĚTICE U /2004/299.

Areál X.

Únětice (PZ).

Přesněji neurčitelná poloha jižně od obce v údolí Únětického potoka.

Krajinná poloha: **údolí T B?**

J. Böhm zde zaznamenal hrubou KE a ŠI N.

Lit.: Böhm 1931, 102.

J od obce N osídlení (sběr?) (hrubá KE a ŠI).

Areál XI.

Černý Vůl (PZ).

Ostrožnovitý terénní útvar na soutoku Únětického potoka a od severozápadu k jihovýchodu tekoucího bezejmenného levostranného přítoku (polohy Brčkola a Chundelova cihelna). Poloha se nachází v severní části obce nad silnicí z Černého Vola do Velkých Přílep (prostor vymezený ulicemi Únětická – Kralupská na jihu, Pod skalou na západě a Za roklí na severu).

Krajinná poloha: **údolí T B, výšina T AaIII/II, soutok T II.**

Při PS, ZAV a PTV provedených v pol. 19. st. (V. Krolmus), na konci 19. st. (Neuman, Č. Rýzner) 1914 (A. Stocký), ve 20. letech (J. Böhm), 1924 (F. C. Fridrich a L. Pecka), 1933 (?), 1936 (F. C. Fridrich) 1949 (J. Kudrnáč), 40-50tá léta (ing. Poláček a M. Malina), 60tá léta (A. Knor), (S. Vencl), 1974 a 1975 (I. Vojtěchovská), 1975 až 1977 (I. Vojtěchovská, M. Zápotocká), 2004 (I. Vojtěchovská), 2005 - 2006 (P. Nový, D. Daněček), zachyceny torza d.

domů (nejméně 9) a s. obj. **LnK IIc – IIIa – IIIb**, d. domu (?), s. obj. a kostrový hrob (**VK IV) VK III/IV – IVa – IVa/b** KE **VK IV/V (VK/LgK)?**, KE **JoK, postJoK (Schus)**.

Lit.: Píč 1899, 94, 204, tab. LVIII; Stocký 1914, 150-158, tab. XIII, XIV; Stocký 1926, 71, 166, 186, M. II., M. II., obr. 32, 35, tab. XLII:34, XLVI-XLVIII, LXIII:21; Böhm 1931, 60; Horáková-Jansová 1939; Novotný 1948, 68-69; Steklá 1959; Zápotocká – Vojtěchovská 1978, 17; Zápotocká – Sankot – Vojtěchovská 1981, 22; Zápotocká 1984, 50-132; Zápotocká 1998, 210, Taf. 78:1; Řídký 2003, 17-53; Lutovský – Slabina 2004, 11-12; Vojtěchovská 2004, 131; Vokolek 2004, 95, tab. 165:13-16; Daněček – Nový 2006, 140-141; Daněček – Nový 2007, 95-96; Nový – Daněček 2007, 16; Sušická 2007, 58-59; Vokolek 2007, 81-86; obr. 11; tab. 142: 6-7, 143:5-8; 144-150; Řídký 2008, 125-145; Řídký – Stolz – Zápotocká 2009, 177-236; Kovačiková 2009, 251-261; Vokolek 2009, 107, tab. 131:3, 6; Řídký 2011, 193-218.

Zdroj: ANZ AÚ čj. 742/50; 6973/75; 7644/75; 8371/75; 4749/76; 7126/76; 4742/77.

Areál XII.

Statenice (PZ).

K jihu skloněný svah nad soutokem Únětického a Kopaninského potoka (ppč.135/2 a 135/3), (polohy Nad Kopaninským mlýnem Za bažantnicí, pole a cihelna p. Štěpánka).

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T III, soutok T II.**

Při PS a ZAV z let 1913 (A. Stocký), 1924 (F. C. Fridrich a J. Axamit), 1929-32 (L. Hájek), 1931 (J. Böhm), 1931 a 1936 (F. C. Fridrich), 2004 (D. Daněček), byl zachycen d. dům a s. obj. (včetně 2 tzv. zářezových žlabů) **LnK II, III, IIIa?, IIIb, IV**, s. obj. **VK**, s. obj. **JoK** a **postJoK (Schus)**.

Lit.: Stocký 1915, 193-196; Stocký 1926, 52, 165; obr. 19, 20, 21, 24, 25; tab. XVII; XXVI:13; M. I, M. II.; Axamit 1930, 200; Böhm 1931, 62; Novotný 1948, 68-69; Vencel 1961, 99, 100-101, 103, 117, 120-121, 130-131, 133; obr. 8: 59, 60; 9; 10; tab. XI; Lüning 1976, 173, 180, Taf. 47A: 1-6; Vávra 1981; Zápotocká 1998, 187; Taf. 25: 10: Plan,1; Taf. 25: a: 1-7; Taf. 25: b: 1-6; Řídký 2003; Lutovský – Slabina 2004, 56; Daněček 2005, 119; Daněček – Nový 2006, 135.

Zdroj: ADČ, PZ/STATENICE//711; PZ/STATENICE//712; PZ/STATENICE//719; PZ/STATENICE/1931/647; PZ/STATENICE/2004/630.

ANZ AÚ č. j. 750/47; 1265/54; 504/74; 1008/31.

Areál XIII.

Tuchoměřice (PZ).

K východu a jihu orientované návrší severně od meandru Únětického potoka, poloha Za špýcharem (ppč. 335/1). Dnes prostor na severu vymezený železniční tratí na východě silnicí U špejcharu a na západě K Lichocevsí.

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T II.**

Při ZAV z r. 2000 (P. Sankot, A. Veselá) zde byl, zaznamenám s. obj. **LnK** a s. objekty, hrob, a rondeloid **star. JoK.**

Lit.: Sankot – Veselá 2001, 79; Řídký 2003; Neustupný 2008, obr. 8.

Areál XIV.

Kněžves/Kněžívka (PZ).

Obdélná až oválná k severozápadu orientovaná k jihovýchodu široce otevřená ostrožna, chráněná strmými svahy na severovýchodu, západu a jihozápadu. Lokalita se nalézá nad pravým břehem Únětického potoka v prostoru mezi rychlostní silnicí R7 na jihu a obcí Kněžívka na severu (polohy Nad Čermákovým mlýnem a Za kůlnou).

Krajinná poloha: **výšina T AbIII/II, prameniště T II.**

Při PS v první polovině 90. let, v r. 1995 a 1996 (V. Daněček) byla získána KE **JoK, postJoK (Schus, MiK?)**.

Lit.: Turek – Daněček 1997, 127-141, Zápotocký 2000, 199; Dufek 2009, 31.

Areál XV.

Kněžves/Kněžívka (PZ).

K jihovýchodu až jihu orientovaný svah nad prameništěm Únětického potoka (polohy Za humny, Čermákův mlýn a U kříže). Dnes prostor vymezený na jihu Únětickým potokem, na východě Kněžívkou, na západě Kněževsí a na severu železniční tratí.

Krajinná poloha: **roviná, údolí T C/I?, prameniště T I.**

Při nedokumentovaných akcích, PS a ZAV z koce 19. st. (J. L. Píč), 1953-1954 (O. Kytlicová), 1959-1961 (A. Knor), 1961 (B. Soudský) a 1998 (L. Smejtek) byly zachyceny torza domů a s. obj. **LnK II-III**, s. obj. **VK II-III-IVa** a KE **Č En.**

Lit.: Kytlicová 1956, 777-785; Motyková 2007, obr. 1, 2; Řídký – Smejtek 2007, 21-69; Vokolek 2007, 45, tab. 67: 1-5, 99: 2; Řídký 2011, 148-177.

Areál XVI.

Kněžves/Kněžívka (PZ).

Obdélná plochá ve směru západ východ orientovaná ostrožna nalézající se nad jižním břehem prameniště Únětického potoka (poloha U letiště). Dnes prostor Airport Logistic Park a. s. (Na staré silnici).

Krajinná poloha: **výšina T AbIII/II, prameniště T I.**

Při ZAV byly v r. 1998 (L. Smejtek) zachyceny torza d. domů a s. obj. **LnK II-III** a hrob **VK/LgK.**

Lit.: Smejtek 1999, 4-5; Smejtek 1999a, 67-68; Smejtek 2001, obr. 3.

Areál XVII.

Přední Kopanina/Praláty (P6).

Na východ obrácený svah nad meandrem Kopaninského potoka. Prostor osady Preláty (cesta k Prelátům).

Krajinná poloha **údolí T B, soutok T II.**

Při ZAV zde v r. 2002 (M. Omelka) zachytil 4. s. obj. **LnK II-III.**

Lit.: Řídký 2003 (starší výzkum); Omelka 2004, 119-124; Lutovský a kol. 2005, 219.

Areál XVIII.

Přední Kopanina (P6)/Kněžves (PZ).

Okraj terénní terasy nad severním břehem Kopaninského potoka (mezi polohami Za kůlnou a Pod hájem). Prostor naproti Přední Kopanině východně od R7 západní konec cesty K Tuchoměřicum).

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T II?**

Při ZAV z r. 2007 (J. Hložek, K. Smíšek) byl zachycen s. objekt **JoK.**

Lit.: Hložek – Smíšek 2008, 5-6.

Areál XIX.

Ruzyně (P6).

Mírně k severozápadu skloněný terén nad prameništěm Kopaninského potoka (poloha Na lánech). Dnes prostor Hasičská stanice Sever, jihozápadně od hangárů F ČSA na letišti Praha-Ruzyně.

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T III.**

Při ZAV v r. 2005 (M. Kuchařík) zde byl nalezen s. objekt **N-En.**

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU/2005/763.

Areál XX.

Sedlec (P6).

Prostor nejnižší vltavské terasy v meandru na levém břehu Vltavy (bývalá první Hergertova cihelna). Plocha a prostor jižně od Sedleckého nádraží mezi ulicemi Přerušenu a U Sedlcké školy, západně od trati do Roztok.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IB.**

Při nedokumentovaných akcích a ZAV na konci 19. až poč. 20. st., 1913? (J. A. Jíra), 1928 (J. Böhm), ? (L. Hájek), 1935? (O. Vidim), hrob? **VK III-IV**, ž. hroby **VK IVb** a kostrový hrob **LgK**.

Lit.: Böhm 1931, 100; Steklá 1956, obr. 5-8, 10-14; Steklá 1959, 228, 230, 236, obr. 95:8, 107; Mašek – Slabina 1966, 694; Zápotocká 1984, 105; Zápotocká 1998, 216-217, Taf. 91,92; Lutovský – Smejtek a kol. 2005; Vokolek 2009, 97, tab. 118:1-2.

Zdroj: P6/PRAHA - SE//275; P6/PRAHA - SE//276; P6/PRAHA - SE/1928/250.

Areál XXI.

Sedlec (P6).

K východu skloněný svah nad meandrem Vltavy (bývalá druhá neboli nová Hergertova cihelna). Dnes prostor jižně a jihovýchodně od čp. 49 v Kamýcké ulici.

Krajinná poloha: **výšina T AaIII1/I, prameniště T III.**

Na této poloze výšinného charakteru byly při nedokumentovaných akcích v r. 1913 (J. A. Jíra) a 1928 (J. Böhm) zachyceny s. objekty či spíše hroby **LnK (LnK III)**.

Lit.: Stocký 1926, 164, Zápotocká 1998, 186, taf. 22:1; Lutovský – Smejtek a kol. 2005

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - SE//279.

Areál XXII.

Suchdol/Lysolaje (P6).

Okraj nejvyšší vltavské terasy nad Lysolajským potokem (Housle) východně od prameniště jeho bezejmenného přítoku (poloha Hergetova pískovna, Kladiva). Dnes prostor České zemědělské univerzity a zahrádkářské kolonie západně od Sídlišťní ulice a východně od Štěpnice (ppč.237-239).

Krajinná poloha: **roviná/výšina, prameniště T III, prameniště T IV.**

Při ZAV 1944 (A. Miller, Z. Palma), 1950 (M. Malina, B. Novotný B), 1981 (J. Kovařík) zachyceno KE N, 15 s. obj. **VK**. a s. objekty **JoK** a **postJoK (MiK III-IV)**.

Lit.: Stocký 1926. 187, tab. LXIV, M. III.; Pleslová-Štiková 1972, 11, 88, obr. 11: 10-11, 22: 6-7, 23: 1, 30: 11, 48: 4, 49: 1,-2, 9, 79:1; Kovařík 1984, 178; Lutovský a kol. 2005, 234, 312; Sušická 2007, 66; Vokolek 2009, 74, tab. 84: 16-20.

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - LY/1944/039; P6/PRAHA - LY/1944/449; P6/PRAHA - LY/1950/106.

Areál XXIII.

Lysolaje (P6).

Protáhlá jazykovitá ostrožna chráněná na jihu, východě prudkými a na severu prudkými svahy. Povrch ostrožny mírně stoupá k jejímu vyústění do okolního terénu na západě. prostor bývalé Denkrovy pískovny se nalézá na jižním okraji Lysolají v okolí dnes neužívaného fotbalového hřiště na severu vymezeného ulicemi Lažka a Sportovců.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII/I, prameniště T III.**

Při ZAV před r. 1931 (A. Knor), 1936 (R. Turek), 1944 (A. Miller, Z. Palma) 1946 (B. Novotný) byla zachycena výšinné sídliště s torzem stavby (nejspíše d. dům či nějaké hrazení) **N**, s. obj. **LnK**, s. obj a hrob **VK** a **KE** a kostrový hrob (nejisté datování) **JoK**.

Lit.: Novotný 1948, 50; Pleslová-Štiková 1972, obr. 1:2, obr. 2, obr. 3, obr. 4, obr. 11:11, 4-8; Zápotocká 1998, Taf. 91:1-3, 216; Lutovský – Smejtek 2005, 218, 230, 303; Sušická 2007, 66; Dufek 2009, 32-33.

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - LY/1931/117; P6/PRAHA - LY/1944/412; P6/PRAHA - LY/1946/144.

ANZ AÚ č. j. 6426/59 (1944 A. Miller – Z. Palma přepsáno E. Pleslová); 239/69 (E. Pleslová).

Areál XXIV.

Horoměřice (PZ).

Prostor na mírném návrší (k východu až jihu obrácený svah) na severním břehu Horoměřického potoka (polohy Na Chotole, Chotol, pole a pískovna p. Zákona, dům p. Bečka). Dnes severní část intravilánu obce Horoměřice.

Krajinná poloha: **roviná, údolí T C/I, prameniště T III.**

Při neregistrovaných akcích, PS a ZAV 1913 (J. A. Jíra), 1927 (L. Hájek), 1928 a 1929 (?), 1962 (E. Plesl), 60. léta (O. Tomek), 1967 (S. Vencel), 1974 (?), 1984 (?), 2002 a 2003 (L. Šulová), 2003 (K. Věšínová, J. Beneš), byl zachycen kostrový hrob, mnoho sídlištních objektů, půdorys d. domu **LnK IIb-IIc-IIIa-IV**, s. objekty a pohřebiště rondel (**VK IVa**) **VK II-III-III/IV-IVa-IVb** a s. obj. **VK/LgK**.

Lit.: Nový – Řídký – Šulová 2005, 111-141; Řídký 2011, 131-157.

Areál XXV.

Horoměřice (PZ).

K severu obrácený svah nad Únětickým potokem severozápadně od polohy Na Chotole. Prostor vymezený ulicemi K Chotolu, Na stráni a Slovanská.

Krajinná poloha: **výšina, údolí T B, prameniště T III.**

PS ? r. 1930 (P. Jenč) byly získány nálezy KE a BI N (muže jít o lokalitu shodnou s areálem X).

Lit.: Nový – Řídký – Šulová 2005, 111-141; Řídký 2011, 131-157.

Areál XXVI.

Horoměřice (PZ).

Prameniště Horoměřického potoka, k jihozápadu orientovaný mírný svah u pramene malého levobřežního přítoku Horoměřického potoka (poloha Na důlkách). Sklad severovýchodně od usazovacích nádrží na Horoměřickém potoce.

Krajinná poloha: prameniště T II, soutok T III.

Při PS a ZAV v r. 2003 (P. Nový, L. Šulová) zachycena N KE a s. objekty **LnK III.**

Lit.: Nový – Řídký – Šulová 2005, 111-141; Řídký 2011, 131-157.

Areál XXVII.

Horoměřice (PZ).

Prameniště Lysolajského potoka (Houslí) na mírném k východu orientovaném svahu (poloha U Hlásku). Prostor jižně od Horoměřic u polní cesty k Truhlářce.

Krajinná poloha: **rovíná, prameniště T III.**

Při povrchovém sběru ? (?), získána KE N.

Lit.: Nový – Řídký – Šulová 2005, 111-141; Řídký 2011, 131-157.

Areál XXVIII.

Horoměřice (PZ).

Prameniště Horoměřického potoka, na k východu až severovýchodu orientovaný svah (prostor západně od polohy V roklich). Prostor kolem polní cesty západně od Horoměřic.

Krajinná poloha: **rovíná, prameniště T III.**

Při PS 2003-2004 (P. Nový) získána KE N.

Lit.: Nový – Řídký – Šulová 2005, 111-141; Řídký 2011, 131-157.

Areál XXIX.

Nebušice/Jenerálka (P6).

Strmými svahy chráněná severozápad – jihovýchodně orientovaná ostrožna nad soutokem Litovického (Šáreckého) a Nebušického potoka (poloha stará cihelna Na Jenerálce). Dnes

prostor v centru obce vymezený na jihu Litovickým (Šáreckým) potokem na jihu, Horoměřickou na východě a Nebušickou ulicí na severu.

Krajinná poloha: **výšina T AaII2/I, prameniště T III, údolí T B, soutok T II.**

Při nedokumentovaných akcích a ZAV 1858 (L. Šnajdr), na poč. 20. st. (K. Prokop), 1909 a 1912 (J. A. Jíra) byly zaznamenány s. objekty a hroby? (**LnK III**), **LnK II-III-IV**, **KE VK** a s. objekt **LgK/JoK**.

Lit.: Stocký 1926, 163, 167, 171, 185-187, tab. XX:1-6, XXVII:8, LVIII:13; Vencel 1961, 99, 120-121, 127; Zápotocká 1998, 185-186, Taf. 20; Vokolek 2004, 69, tab. 110: 9-11; Lutovský a kol. 2005, 219, 231, 302.

Areál XXX.

Nebušice (P6).

Okraj terénní terasy severozápadně od vyústění ostrožny nad Jenerálkou, na k východu orientovaném návrší (polohy Průhonský háj a Markyta). Ze severu a východu obtékaný Nebušickým potokem. Dnes prostor na jihu vymezený Nebušickou ulicí, na Malé Šárce na východě, K Vinicím na severu a k Šedivce na západě.

Krajinná poloha: **výšina T AaII1/I, prameniště T III.**

Na této poloze výšinného charakteru byl v r. 1995-1996 při ZAV (M. Kostka) zachycen s. objekt **VK/LgK (VK V)** a sídlištní objekty s pohození **postJoK (Schus)**.

Lit.: Kostka – Šmolíková 1997, 3-27; Lutovský a kol. 2005, 302-303.

Areál XXXI.

Malé Číčovice (PZ).

Nejistě zaměřená poloha pravděpodobně se nalézající na ve směru západ-východ orientovaném ostrohu nad meandrem Zákolanského potoka (cihelna). Poloha se nalézá východně od Malých Číčovic (mohlo by jít o stejnou lokalitu jako Okoř areál XVIII).

Krajinná poloha: **výšina T AbII1/II?**

Náhodný nález z r. 1930 (J. Axamit), s. objekt **postJoK (schus)**.

Lit.: Axamit 1930, 193, 200, tab. XLI:11; Novotný 1948, 50-51; Lüning 1976, 179, Taf. 45:4.

Zdroj: ADČ, PZ/MALÉ ČÍČOV//614.

Areál XXXII.

Malé Číčovice (PZ).

Nezaměřený s. areál. Pole p. Javůrka, poloha Na Hlíně.

Krajinná poloha: ?

Nálezy **LnK** a **VK**.

Lit.: Stocký 1926, 162, 166, M. I., M. II.; Vokolek 2007, 21, tab. 12: 11, 12.

Zdroj: ADČ, PZ/MALÉ ČÍČOV//380; PZ/MALÉ ČÍČOV//613.

Areál XXXIII.

(Velké) Číčovice (PZ).

Nezaměřená lokalita na katastru obce.

Krajinná poloha: ?

KE LnK II.

Lit.: Píč, 1898, tab. LXVII: 12.

Areál XXXIV.

Černovičky/Středokluky (PZ).

Solitérní terénní kupa (poloha Číčovický Kamýk) východně od Zákolanského potoka. Poloha se nalézá na severozápadním okraji Černoviček západně od kostela sv. Vavřince.

Krajinná poloha: **výšina T B, prameniště T II.**

Nedokumentovaná akce 1856 (V. Krolmus), pohřebiště **N-En.**

Zdroj: ADČ, PZ/MALÉ ČÍČOV/1856/017.

Areál XXXV.

Středokluky (PZ).

Nejistě zaměřená poloha. Západní svah nad Zákolanským (Dolanským?) potokem (snad poloha Na dlouhých). Nejspíše prostor severně od obce jihozápadně od silnice R7.

Krajinná poloha: ?

Nálezy LnK.

Zdroj: ADČ, PZ/STŘEDOKLUK//734.

Nelokalizované nálezy ze Středokluk (pískovna p. H. Kapalína).

1929 (K. Žebera) **star. JoK.**

Neznámá poloha.

Výzkum Americké expedice v r. 1929 (?), s. objekt **VK.**

Lit.: Stocký 1926, M. III.; Böhm 1931, 98; Novotný 1948, 69; Lüning 1976, 174.

Zdroj: ADČ, PZ/STŘEDOKLUK//727; PZ/STŘEDOKLUK//731;

PZ/STŘEDOKLUK/1929/250.

Areál XXXVI.

Hostouň (KL).

Jen zhruba lokalizovaná poloha Dolanské údolí. Poloha západně od Hostouně.

Krajinná poloha: **údolí T C.**

Nálezy **VK.**

Zdroj: ADČ, KL/HOSTOUŇ//369.

Nelokalizované nálezy z Hostouně.

Sběr? KE **VK** na parcele p. Kozla (další nálezy **VK** prý u p. učitele Vildomce).

Lit.: Böhm 1927, 51.

Zdroj: ADČ, KL/HOSTOUNĚ//371.

1931 a 1936 (F. C. Fridrich) s obj. **VK**.

Lit.: Lutovský – Slabina 2004, 17.

KE **Č En**.

Lit.: Axamit 1930, 192.

9.3. Interpretace Mikroregionu

Mikroregion 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice) představuje rozhodně nejlépe prozkoumaný a publikovaný mikroregion z obou dvou analyzovaných regionů.

9.3.1. Mezolit

Z dostupných zdrojů nebyly v daném mikroregionu zaznamenány žádné mezolitické lokality.

9.3.2. Neolit (LnK, obr. 10)

20 sídelních areálů kultury s lineární keramikou je možné rozdělit na 4 makroareály a 10 samostatných sídelních areálů.

Makroareál A (Roztoky), se rozkládá na nejnižší vltavské terase po obou březích ústí Únětického potoka do Vltavy a je u něho doložena na pravém břehu kontinuita osídlení na přelomu středního a mladšího stupně kultury s lineární keramikou (**LnK II, IIb, III, IIIa**), 1 KE zl. **LnK IV** by mohl dokládat zničený kulturní horizont tohoto stupně. Výšinným rezidenčním (?) areálem tohoto makroareálu by mohl být A VII nacházející se západně nad ústím údolí Únětického potoka, v poloze Třešňovka.

Potencionálně velice rozsáhlým sídelním makroareálem by mohl být sídelní makroareál B (Horoměřice – Lysolaje) vlastní jádro je tvořeno A XXIV (poloha Chotol, **LnK IIb-IIc-IIIa-IV**) a XXVI (poloha Na důlkách, **LnK III**) ve kterých je doložena kontinuita mezi II až III stupněm a v případě A XXIV i osídlení **LnK IV**. Součástí makroareálu mohly být (za předpokladu že z nich bude publikován či na nich nalezen materiál **LnK**) A XXV, XXVII a XXVIII s neolitickými nálezy a sídelní výšinný areál **LnK** v Lysolajích Denkrově

pískovně (XXIII), který by mohl představovat přirozené refugium pro sídelní areály v Horoměřicích.

Typickým makroareálem na pramenné pánvi Únětického potoka, je makroareál C (Kněževes/Kněžívka) tvořený relativně současnými (**LnK II-III**) sídlištními areály XV (polohy Za humny, Čermákův mlýn a U kříže) a XVI (poloha U letiště) který je možno považovat za výšinný.

Posledním čtvrtým je výšinný makroareál D (Levý Hradec/Řivnáč), tvořený dvěma výšinnými sídelními areály (A I Řivnáč, A II Levý Hradec), v obou případech se jedná o přírodou skvěle chráněné polohy, které ovládají křížovátku přirozených cestovních koridorů vedoucích ve směru sever-jih a východ-západ (viz. Dufek 2009). Bohužel materiál kultury s lineární keramikou nebyl až na několik ojedinělých výjimek až doposud s těchto bezesporu velice významných lokalit, nebyl dosud publikován (fotografie keramiky pocházející z výkopů I. Borkovského by ukazovali u Řivnáče hlavně na osídlení **LnK IV/VK II**).

Za samostatná sídliště je možné považovat sídelní areály VIII (Únětice Na vršcích, **LnK**), (s určitou nejistotou zaměřená poloha), XI (Černý Vůl polohy Brčkola a Chundelova cihelna, **LnK IIc – IIIa – IIIb**), XII Statenice (polohy Nad Kopaninským mlýnem a Za bažantnicí, **LnK II, III, IIIa?, IIIb, IV**), XIII Tuchoměřice (poloha Za špýcharem, **LnK**), XIV a Preláty (poloha cesta k Prelátům, **LnK II-III**). Jak je zřejmé jedná se o dlouhodobě osídlené lokality obývané relativně současně. Dalším shodným a pravděpodobně ne náhodným rysem všech těchto lokalit je, že se nalézají na vyvýšených místech, ať již jsou uvnitř údolí či na jeho terénní hraně. Jedním z možných vysvětlení by mohla být ochrana těchto areálů před pravidelnými jarními povodněmi.

Podstatně hůře jsou dochovány ale i publikovány stopy po osídlení kultury s lineární keramikou na horním toku Zákolanského potoka. Nejistě zaměřené polohy jsou známy z katastrů obcí Malé Čičovice (A XXXII, **LnK**), (Velké) Čičovice (A XXXIII, **LnK**) a Středokluky (A XXXV, **LnK**).

Zatím jediným důkazem o osídlení levého Břehu Vltavy jižně od Roztok jsou v tomto mikroregionu hrobové (?), nálezy z výšinné polohy nad Sedlcem z bývalé nové Hergertovy cihelny (A XXI, **LnK III**).

Velice zajímavou a dle všeho vlastně výšinnou lokalitou je s. areál XXIX v Nebušicích-Jenerálce (poloha stará cihelna Na Jenerálce) nad soutokem Šáreckého a Nebušického potoka, kde byly získány hrobové a sídlištní nálezy **LnK II-III-IV**.

Jak je z předešlého výčtu zřejmé nebyli v této na nálezy **LnK** jinak velice bohaté oblasti dosud nalezeny žádné sídlištní areály prvního stupně lineární keramiky. Na druhou

stranu u 7 analyzovaných lokalit je velmi přesvědčivě doložena nejspíše nepřerušovaná kontinuita mezi středním a mladším stupněm této kultury, jež by s výhradami mohla u čtyřech z nich pokračovat až do čtvrtého šáreckého stupně.

9.3.3. Neolit (**LnK/VK**, obr. 10)

Jak jsem mohl popsat již na předešlých řádcích s. areály šáreckého stupně **LnK** jsou bezpečně identifikovány v Horoměřicích (A XXIV, poloha Na Chotole), Stanicích (A XII, polohy Nad Kopaninským mlýnem Za bažantnicí) a Nebušicích-Jenerálce (A XXIX, poloha stará cihelna Na Jenerálce). Terénní aktivity či zničený sídlištní horizont by mohl dokládat KE zlomek z Roztok (A V, Měnična elektrického proudu). Nálezy šáreckého stupně jsou též s největší pravděpodobností v nálezech **LnK** z Řivnáče (A I) a Levého Hradce (A II). Ve středních Čechách na tento horizont bezprostředně navazuje II stupeň kultury s vypíchanou keramikou, který je v tomto mikroregionu zastoupen minimálně dvěma sídlištními areály v Horoměřicích (A XXIV, Chotol) a Kněživkou-Kněževsí (A XV, polohy Za humny, Čermákův mlýn a U kříže).

9.3.4. Neolit (**VK**, obr. 11)

Sídelní struktura kultury s vypíchanou keramikou je velice podobná předešlé s lineární keramikou. Jejích 17 areálů vytváří nejméně 4 samostatné sídlištní makroareály a 7 samostatných areálů.

Makroareál A (Roztoky) navazuje (po hiátu?) na předešlé osídlení **LnK** A I, (Roztocký zámek, **VK**, **VK/LgK**), A V (polohy v okolí Roztockého nádraží **VK II**, **II-III**, **IVa** + **MMK Ib**, **IVb** + **RösK** a **IVb/V** neboli **VK/LgK**) a A VI (Rozvodna elektrického proudu, **VK**). Osídlení Roztockého makroareálu bylo dle všeho dlouhodobé a pokračovalo minimálně až do počátku raného eneolitu.

Pravděpodobně velice rozsáhlý sídelní makroareál B (Horoměřice-Lysolaje) s centrem v Horoměřicích A XXIV, (poloha Chotol, **VK II-III-III/IV-IVa-IVb**, **VK/LgK**.), v jehož areálu byl vybudován rondel a pravděpodobně o něco pozdější pohřebiště (oboje však spadá do fáze **IVa**). Makroareál mohly doplňovat sídelní areály výšinného charakteru v Lysolajích/Suchdole A XXII, (poloha Hergetova pískovna a její okolí, **VK**) a Lysolajích A XXIII, (Denkrově pískovně, **VK**). Součástí tohoto sídelního komplexu mohla být opět část z areálů A XXV, XXVII a XXVIII.

Nálezy **VK** jsou známé také z makroareálu D (Levý Hradec/Řivnáč).

Pouze velmi torzovitě je doloženo osídlení **VK** na horním toku Zákolanského potoka. Na něm přesněji v jeho pramenné pánvi by se mohl nalézat čtvrtý s. makroareál E který by mohlo tvořit několik dnes těžko zaměřitelných sídlištních areálů v okolí Hostouně (A XXXVI, **VK**). Další dnes přesně nelokalizovatelná sídliště se nalézala na katastru Středokluk (A XXXV) a Malých Číčovic (A XXXII).

Za samostatná sídliště je možné považovat sídelní areály VIII (Únětice Na vršcích, **VK** + žárový hrob **VK IV/V** respektive **VK/LgK**), (s určitou nejistotou zaměřená poloha), XI (Černý Vůl polohy Brčkola a Chundelova cihelna, **VK III/IV – IVa – IVa/b**, hiát?, **VK IV/V**), XII Statenice (polohy Nad Kopaninským mlýnem a Za bažantnicí, **VK**) a XV Kněževes/Kněžívka (polohy Za humny, Čermákův mlýn a U kříže, **VK II-III-IVa**). zdá se, že ve většině případů opět mohlo jít o stabilní sídelní areály u nichž pouze závažné a výjimečné okolnosti vytvářeli sídelní hiáty.

Pohřebišťem na břehu Vltavy je doložen A XX v Sedlci (poloha u nádraží, **VK III-IV-IVb**). Pouze stopově je doložena existence A XXIX v Nebušicích-Jenerálce (poloha stará cihelna Na Jenerálce).

Celkově se osídlení mikroregionu 2 jeví v průběhu **VK** jako značně stabilní a dlouhodobé.

9.3.5. Neolit/raný eneolit (**VK/LgK – LgK**, obr. 11)

Velmi bohatým je osídlení pozdního neolitu a počátku eneolitu. Reprezentované sídlištními areály, ze kterých je možné za současného stavu výzkumu vytvořit 1 sídelní makroareál a 6 samostatných areálů.

Sídelní makroareál A (Roztoky), A IV (Roztocký zámek, **VK/LgK**) a A V (okolí nádraží, **VK IVb/V- LgK (MMK IIa)**).

V rámci sídlištního komplexu B (Horoměřice-Lysolaje), jsou nálezy **VK/LgK** zatím doloženy pouze v Horoměřicích A XXIV, (Chotol). Nálezy tohoto horizontu zjištěné v polohách Únětického potoka jsou také známy z A VIII (Únětice, poloha Na vršcích, žárový hrob **VK IV/V**), A XI (Černý Vůl, poloha Brčkola, **VK IV/V?**) a A XVI (Kněževes/Kněžívka, poloha U letiště, hrob **VK/LgK**).

Kostrový hrob **LgK** dokládá existenci pravděpodobně sídlištního areálu také v Sedlci (A XX, okolí nádraží).

Výšinný sídlištní areál XXX (Nebošice, poloha Průhonský háj) je doložen 1 objektem

9.3.6. VK/LgK (VK V)

9.3.7. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 12)

Období časného eneolitu je v Mikroregionu 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice) reprezentováno minimálně třemi makroareály a osmi samostatnými sídelními areály, jež tvoří dohromady 15 sídelních areálů.

Jordanovská kultura je na s. makroareálu A (Roztoky), zastoupena ojedinělými nálezy v A IV (Roztocký zámek, **VK/LgK** žárový hrob **JoK**) a A V (polohy v okolí Roztockého nádraží, **JoK**).

Na sídelním makroareálu B (Horoměřice-Lysolaje) snad dochází k určitému posunu celého makroareálu od Horoměřic k prameništím nad horní částí Lysolajského údolí kde je jordanovské kultura zastoupena jak v Lysolajích-Suchdole (A XXII, poloha Hergetova pískovna, **JoK**) tak Lysolajích (A XXIII, Denkrova pískovna, **JoK**), (tato varianta ovšem samozřejmě padá s jakýmkoliv významnějším nálezem **JoK** v okolí pramenné pánve Horoměřického potoka).

K tradičně v makroareálu D osídleným areálům I (Řivnáč, **JoK**) a II (Levý Hradec, **JoK**), je možné přidat díky výzkumu z nedávné doby nový areál III (Roztoky, poloha Na Solníkách, **Č En**), taktéž výšinného charakteru.

Samostatné sídelní areály ležící podél Únětického potoka vykazují v ideálních sídlištních polohách dále svoji dlouhodobou stabilitu, kterou obohacuje několik nových s. areálů na horním toku. V Úněticích je poprvé doloženo osídlení výšinné polohy (Pod kapličkou, přelom **star. a ml. f. JoK**). Keramické nálezy **JoK** jsou známy z dlouhodobě osídleného ostrožnovitého terénního útvaru v Černém Vole (A XI, polohy Brčkola a Chundelova cihelna, **JoK**) a taktéž dlouhodobě oblíbené polohy ve Staticích (A XII, poloha Nad Kopaninským mlýnem, **JoK**). Bohaté stopy osídlení včetně rondeloid jsou nově známy z Tuchoměřic v poloze Za špýcharem (A XIII, **star. JoK**). Hustě je osídleno okolí vlastní pramenné pánve Únětického potoka. Časně eneolitické nálezy jsou zde známy z výšinné polohy Kněževes/Kněživka (A XIV, poloha Nad Čermákovým mlýnem, **JoK**), tak z polohy Čermákov mlýn (A XV, **Č En**). Dosti svérázným sídelním areálem reprezentovaný jedním s. obj. **JoK**, bez jasného přímého vodního zdroje je A XVIII (pomezí katastrů Přední Kopanina a Kněževes nad severním břehem Kopaninského potoka).

Sídlištní objekt z přelomu **LgK/JoK** by měl pocházet z výšinné polohy v Nebušicích-Jenerálce (poloha stará cihelna Na Jenerálce).

V horním povodí Zákolanského potoka je znám dnes asi již nelokalizovatelný s. areál XXXV z okolí Středokluk (pískovna p. H. Kapalína, **star. JoK**).

9.3.8. Neolit/Eneolit

Velmi zajímavé bohužel pouze povšedně do neolitu až eneolitu datovatelné jsou tyto sídlištní areály. Prvním z nich je A XIX nalézající se v prostoru Ruzyňského letiště v poloze Na lánech (dokládá tak existenci sídlištních aktivit v okolí prameniště Kopaninského potoka). Další dva se nalézají na horním povodí Zákolanského potoka. Skutečně významným bohužel již v polovině 19. století prokopaným a dnes již zaniklým (?) musel být A XXXIV v Černovičkách/Středoklukcích na solitérní terénní kupě (poloha Čičovický Kamýk) bylo zachyceno neolitické či eneolitické pohřebiště. Blíže nelokalizovatelné neolitické či časně eneolitické nálezy pocházejí také z Hostouně.

9.3.9. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 12)

Sídelní aktivity z přelomu raného až starého eneolitu jsou bezpečně doloženy na minimálně 7 sídelních areálech, které celkem rovnoměrně pokrývají celý mikroregion a zatím neumožňují vytváření společných makroareálů, ale na druhou stranu nijak výjimečně nevystupují z dlouhodobého vzorce osídlení této oblasti.

Postjordanovské jak schussenriedské tak michelsberské nálezy pocházejí z centrální plochy hradiště Levý Hradec (A II). Schussenriedská keramika byla nalezena v Černém Volu (A XI, polohy Brčkola a Chundelova cihelna) a sídlištní objekty ve Staticích (A XII, poloha Nad Kopaninským mlýnem). Na výšinném areálu XIV (Kněževes/Kněžívka, poloha Nad Čermákovým mlýnem) byl získán materiál jak schussenriedský tak michelsberský. Obzvláště bohatě je michelsberský kultura doložena sídlištních objektech A XXII (Suchdol/Lysolaje, poloha Hergetova pískovna, **MiK III-IV**).

Unikátní nálezy sídlištních objektů s pohozenci z postjordanovského období (**Schus**), (ve třech objektech po jednom pohozenci) pocházejí z A XXX z Nebušic (sídlištní areál výšinného charakteru, polohy Průhonský háj a Markyta), který tak s obdobnými nálezy z Úholiček (viz výše), Vliněvsi u Mělníka (ústní informace M. Dobeš) a Krče Společenské zahrady (Smejtek – Sušická 2009) ukazují na nějaký všeobecnější trend v chování tehdejší

společnosti k určitým jedincům nebo by mohl být dokladem nějakého regionálního či dokonce neregionálního válečného konfliktu.

Poslední dosti nejistě lokalizované postjordanovské nálezy (**schus**) pocházejí z horního povodí Zákolanského potoka u Malých Čičovic.

Jak je z výše uvedených sídelních poloh celkem zřejmé ani postjordanovské sídelní areály zásadně nevybočují ze zavedených trendů využívání zdejší krajiny (možná je u nich patrný ještě větší důraz na umístění sídelních areálů do poloh výšinného charakteru, to ale může být způsobeno pouze relativně malým počtem známých lokalit).

9.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 2 (Zákolanský potok jih – Horoměřice)

Jedná se o nejlépe archeologicky prozkoumaný a publikovaný mikroregion v rámci celého mnou zkoumaného území. Vzhledem ke krajinnému reliéfu a zcela jistě též opotřeb tehdejších obyvatel, jsou upřednostňovány sídelní polohy spíše výšinného rázu (v případě sídelních areálů jako jsou např. Řivnáč nebo Levý Hradec a snad také u Jenerálky jde vyloženě o přírodou velice dobře chráněné lokality skutečné přírodní pevnosti). Osídlení naprosté většiny dobře archeologicky prozkoumaných a dlouhodobě sledovaných lokalit je dlouhodobého a stabilního rázu (s tím že mezi jednotlivými kulturními horizonty existovaly nepravidelně dlouhé hiáty). K největším změnám ve vzorci osídlení krajiny dochází v období jordanovské kultury, kdy jsou obývány mnohé sídelní areály zakládány na polohách, na nichž není doložené předešlé osídlení (či by mělo následovat po dlouhodobém hiátu).

10 Region I celkové shrnutí

10.1. Mezolit

Je zastoupen na celém teritoriu regionu I. pouze jediné (A XI, Hrombaba), které zastupuje mezolické stanice dočasného/sezonního rázu s dobrým výhledem.

10.2. Neolit (LnK – VK)

Období kultury s lineární keramikou je celkově zastoupeno minimálně 28 sídelními areály a makroareály (Roztoky, Žalov – Levý Hradec, Řivnáč, Kněžves/Kněžívka), (datovatelnými ve své většině pravděpodobně do intervalu **LnK II-III**), které jsou rozsety celkem rovnoměrně po celém území regionu. Období kultury s vypíchanou keramikou je zastoupeno ještě hojněji a to nejméně 30 sídelními areály, z nichž je možné dále vydělit nejméně 5 rozsáhlých sídelních aglomerací (Kralupy nad Vltavou/Mikovice/Lobeček, Velké Přílepy/Úholičky, Žalov – Levý Hradec, Řivnáč, Roztoky a Horoměřice/Lysolaje). Díky velice dobře publikovanému archeologickému materiálu z povodí Únětického potoka (naposled Řídký 2011) je na více lokalitách patrný pravděpodobně kontinuální vývoj od přelomu **II** a **III** stupně až minimálně do stupně **IVa** v případě Roztok až **IVb/V/LgK (MMK) IIa**.

Sídliště jsou známa v údolních polohách na soutocích typu I v ústí přítoků řeky Vltavy (velmi torzovitě dochováno v makroareálu na území dn. Kralup nad Vltavou, Velice dobře v Roztokách u Prahy). Druhým typem sídelních poloh v údolí Vltavy jsou špatně dochovaná sídliště využívající nejnižší Vltavské terasy a krátkých drobných toků III. řádu (Dolany, Libice/Letky). Velmi dobře dochovanými sídelními polohami pro toto území jsou od **LnK** často dlouhodobě využívané polykulturní lokality nalézající se ve vyvýšených až výšinných polohách uvnitř zahloubených částí údolí (Černý Vůl – Brčkola, Statenice – Nad Kopaninským mlýnem, Nebušice/Jenerálka – Stará cihelna). Velmi oblíbenými polohami pro zakládání sídelních areálů jsou prameniště a pramenné pánve toků III. a IV. řádu dobře reprezentované rozsáhlými s. areály v Holubicích, Velkých Přílepech, Horomeřicích – Chomole či Kněžvesi/Kněžívce. Mimo výšinných poloh uvnitř údolí jsou jak v **LnK** tak **VK** oblíbené klasické výšinné poloha na ostrožnách a ostrožných útvarech na okrajích terénních teras (většinou jde o polohy s vlastním zdrojem vody a kontrolujících přirozený cestovní koridor či jejich křižovatku). Tyto polohy jsou reprezentovány Minice – V rusavkách, Žalov Levý Hradec a Řivnáč či poněkud excentrická poloha Holičky – Podmoráň. Posledním avšak nejednoznačně morfologicky definovatelným typem osídlení jsou polohy spíše výšinného rázu s výrazným „rezidenčním“ aspektem jako jsou Úholičky – U Kapličky, Lysolaje – Denkrova pískovna či Sedlec – Nová Hergetova cihelna.

10.3. Raný eneolit (LgK/JoK – postJoK)

Přestože sídelní vzorec osídlení raného eneolitu je v základních rysech velice podobný neolitickému osídlení přesto lze i při nynějším stavu výzkumu pravděpodobně velice důležité odlišnosti. Mimo opakovaně (kontinuálně?) využívaných tradičních poloh jako jsou údolní polohy (Roztoky, Černý Vůl – Brčkola, Statenice - Nad Kopaninským mlýnem), pramenných pánví (Kněževes/Kněžívka). Rapidně stoupá počet sídelních areálů na okrajích terénních teras (zásadě se jedná o výšinné polohy či polohy výšinného rázu, někdy s dosti nejasným primárním zdrojem vody), které jsou buď založeny na zeleném drnu nebo na lokalitách osídlených před dlouhou dobou (Lobeč – Adamova pískovna, Úholičky – Podmoráň, Tuchoměřice – Za špýcharem, Kněževes/Přední Kopanina – Za kůlnou nebo Nebušice – Průhonský háj).

11 Region II (Obr. 2)

Geomorfologicky je tvořen na severu Hostovickou tabulí, na jihu severní částí Třebotovské plošiny. Východní svahy těchto terénních útvarů vytvářejí na jeho východním okraji západní polovinu pražské kotliny. Na západě plynule přechází do Kladenské tabule. Celkově je prostor definován pravidelným střídáním od západu k východu vedoucích hluboce zahloubených údolí, navzájem od sebe oddělených členitými terénními hřbety a hřebeny. Stejně jako v předešlém případě tvoří přirozenou východní hranici regionu řeka Vltava.

11.1. Mikroregion 1 (Litovický/Šárecký – Dejvický potok, obr. 13-14)

11.1.1 Topografie

Centrální osu tohoto mikroregionu představuje horní část ve směru západ-východ vedoucího (zde ještě většinou nepříliš zahloubeného) toku Litovického potoka a od Vokovic taktéž ve směru západ východ širokým údolím tekoucího Dejvického potoka až po jeho soutok s Vltavou. Severozápadní okraj sledovaného území plynule přechází do prostoru subregionu I. Naopak severovýchodní hranice je ostře vymezena hluboce zařezaným kaňonem nyní již Šáreckého potoka a mohutným hřebenem Horní a Dolní Šárky. Východní hranici tvoří velký Vltavský meandr. Na západě je mikroregion otevřen od prameniště Litovického potoka (Jeneč, Chýně) do volné mírně zvlňžené krajiny. Na jihozápadě jde o taktéž do volné

krajiny otevřený terén avšak jižní a jihovýchodní hranice mikroregionu je ostře vymezená od západu k východu vedoucími hřebeny Bílé hory, Střešovic a Pražského Hradu. Nejvyššími terénními dominantami zde jsou U černého kříže (408 m n. m.), Bílá hora (381 m n. m.) a Červený vrch (327 m n. m.). Sledovaný region je pokryt sprašemi, jež jsou však v prostoru horního toku Dejvického potoka, Letné a Holešovic značně zerodovány (geologická mapa 1: 50 000, podle nts5.cgu.cz).

11.1.2. Současný stav archeologického bádání

Areál I.

Chýně (PZ).

Přesněji nezaměřená poloha, cihelna v obci (nejspíše poloha V roklích).

Krajinná poloha: **údolí T C/I, prameniště T I.**

ZAV? 1942 (F. Prošek), s. obj. (?) **VK?**.

Zdroj: ADČ, PZ/CHÝNĚ/1942/912/A.

Areál II.

Chýně (PZ).

Vrcholek nízkého návrší (poloha Za humny). Dnes jižní okraj obce V od ulic Slunečná a V Pískách (ppč.61/23, 27, 25). S velikou pravděpodobností součást s. Areálu I (cihelna).

Krajinná poloha: **údolí T C/I, prameniště T I.**

ZAV 2001 (A. Veselá), zachyceny 3 s. obj. **N.**

Zdroj: ADČ, PZ/CHÝNĚ/2001/967/C.

Areál III.

Chýně (PZ).

Pouze přibližně zaměřená poloha nalézající se někde u návrší (okolí polohy Pod horou a koty 371) jihovýchodně od obce Chýně. Pozemek strahovského kláštera vedle silnice Chýně - Chrástany. S velkou pravděpodobností jde o součást Areálu IV Sobín.

Krajinná poloha: **výšina T D.**

ZAV? 1935 R. Holý, blíže neupřesněné nálezy **LnK.**

Zdroj: ADČ, PZ/CHÝNĚ//488/A; PZ/CHÝNĚ/1935/902/A.

Areál IV.

Sobín (P5).

Mírný k severu orientovaný svah severojižně orientovaného návrší (kota 371), prameniště „Sobínského“ potoka (poloha Na moklinách). Dnes prostor severovýchodně od zemědělského družstva (slepičárny?) a silnice Chýně – Chrástřany.

Krajinná poloha: **výšina T D, prameniště T II.**

ZAV 1977 (M. Čižmář, V. Čtverák), s. objekty **LnK I/II, II, III**, s. objekty **VK II až IV.**

Lit.: Čtverák – Rulf 1980, 129-157; Lutovský a kol. 2005, 220-221, 234.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - SO//151/A; P5/PRAHA - SO//151/B.

Areál V.

Břve (PZ).

Návrší na jazykovité ostrožně orientované ve směru východ západ, nalézající se původně v meandru pramenícího na jižní straně ostrožny (poloha U bažantnice). Dnes se poloha nelzá na východním břehu Břevského rybníka, jižně od silnice Břve – Sobín.

Krajinná poloha: **výšina T AbI1/II, prameniště T II.**

Nedokumentovaná akce 1847 V. Krolmus s. objekty/hroby? **N-En.**

Lit.: Sklenář 1992, 30-32.

Zdroj: ADČ, PZ/LITOVICE/1847/304/A.

Areál VI.

Břve (PZ).

Mírný na východ orientovaný svah plochého návrší původně nad meandrem potoku pramenícího západně od Sobína (Panská cihelna a poloha U Ptáčku jihovýchodně od polohy Za ovčínem). Dnes intravilánu obce Břve nad severozápadním břehem Břevského rybníka (roh ulice U Ovčina a Hajecké).

Krajinná poloha: **výšina T AbII1/II, prameniště T II.**

Nedokumentovaná akce 1852 (V. Krolmus?), hroby? **N-En?** a nespecifikované nálezy **LnK.**

Lit.: Sklenář 1992, 30-32.

Zdroj: ADČ, PZ/LITOVICE//603/A ; PZ/LITOVICE/1852/355/A;

PZ/LITOVICE/1857/201/A.

Areál VII.

Jeneč (PZ).

Mírný severní svah nad horním tokem Jenečského potoka a dnes již úplně odtěžená Výšina Skalka (Na skalkách), dnes poloha jižně a severně od silnice do Hostivic, východně od obce.

Krajinná poloha: terénní kupa, svah T I.

Při průzkumu a PS r. 1857 (V. Krolmus) zaznamenal při těžbě kamene pro stavbu silnice sídlištní jámy datovatelní do **N-En**.

Lit.: Sklenář 1992, 87-88;

Zdroj: ADČ, PZ/JENEČ/1857/448/A; PZ/JENEČ/1857/509/A.

NM, http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=1717.

Areál VIII.

Jeneček (PZ).

Katastr obce Jeneček někde u mělkého údolí horního toku Jenečského potoka.

Krajinná poloha: **výšina T B, údolí T C/I, prameniště T II.**

Nedokumentovaná akce na poč 20. st. (Dr. Masárek) ojedinělé nálezy BI **N-En**.

Zdroj: NM, http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2718;

http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2817.

Areál IX.

Litovice (PZ).

Hrana k jihovýchodu obráceného mírného svahu nad Litoveckým (Šáreckým) potokem, poloha Nad Litovickou tvrzí (U panské zahrady). Lokalita se nalézá na jihozápadním okraji jazykovité ostrožny nad soutokem Litovického a Jenečského potoka. Dnes zastavěný prostor severně od Litovické tvrze a severozápadně od Litovického rybníka.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T II.**

Rozsáhlý ZAV 2003-2004 (I. Pleinerová), zachyceny s. objekty **VK**.

Lit.: Pleinerová 2004, 125-126.

Zdroj ADČ, PZ/LITOVICE/2003/134/A; PZ/LITOVICE/2004/473/A.

Areál X.

Hostivice/Litovice (PZ).

Poloha pod jižním úpatím „Litovické“ ostrožny západně od soutoku Litovického a Jenečského potoka. Prostor základní a mateřské školy v Hostovicích jižně od Litovické ulice.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T II.**

ZAV 2001 (I. Pleinerová), zachycen s. objekt **N, (LnK?)**.

Lit.: Pleinerová 2001, 76.

Zdroj: ADČ, PZ/HOSTIVICE /2001/210/A; ANZ AÚ, č. j. 5324/01.

Areál XI.

Hostivice (PZ).

Poněkud nejistě zaměřený s. areál nalézající se nejspíše na k jihu obráceném svahu severozápadně od soutoku Litoveckého a Jenečského potoka (pískovna). Pravděpodobně poloha nad železniční tratí severozápadně od Hostivického nádraží.

Krajinná poloha: **roviná/výšina?**, **prameniště T II?**.

Nedokumentovaná akce (?) 1933 (I. Hájek). s. objekt **VK**.

Zdroj: ADČ, PZ/HOSTIVICE//478/A.

NM, http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=23197.

Areál XII.

Hostivice (PZ).

Temeno k východu orientovaného návrší (poloha Sadová), na severu vymezené Litoveckým potokem a na jihu bezejmenným (recentním?) přítokem Zličínského potoka. Dnes prostor Jasanové ulice západně od železniční trati.

Krajinná poloha: **výšina T D**, **prameniště T II**.

Při ZAV 2004 (I. Pleinerová), zachyceny s. objekty, zářezové žlaby, nejméně 10 až 12 dlouhých domů (v lehce nepravidelné řadové zástavbě), bizarní kostrový pohřeb/pohozenec (natažená poloha s rukama za hlavou a zatížená kameny, až na balvany typická poloha při opalování) a minimálně 2 v zásadě standardní kostrové pohřby **LnK II**.

Lit.: Pleinerová – Klementová – Hložek – Daněček, 2005a, 123-125; Pleinerová – Klementová – Hložek – Daněček, 2005b, 5-6.

Zdroj: ústní informace J. Koval.

Areál XIII.

Hostivice (PZ)/Ruzyně (P6).

Ve směru západ východ táhnoucí se mírný k jihu orientovaný svah nad Litoveckým potokem (polohy Palouky, Strnadovna). Dnes areál Tulipán Park, prostor vymezený na jihu rybníkem Strnad a na severu železniční tratí (ppč 1152/3, 1152/4, 1152/92).

Rozsáhlý ZAV 1982 (M. Kuna), 2001-2003 (I. Pleinerová, P. Sankot, J. Košta), geofyzikální p. 2002 (R. Křivánek), 2007 (Daněček – Klementová), 2006 (J. Hložek), odkryty stovky neolitických až časně eneolitických objektů, s. objekty (včetně kompletně dochovaného základu dlouhého domu) a minimálně 2 tzv. zářezové žlaby **LnK**, s. objekty, 5 dlouhých domů a žárový hrob (**VK II**) **VK**, dlouhý dům **VK/LgK**, s. obj. **JoK**.

Krajinná poloha: **údolí T C/I**, **prameniště T II**, **soutok T III**.

Lit.: Pleinerová 2001, 76; Pleinerová 2002, 83-84; Pleinerová 2003, 82; Pleinerová 2003, 167-68; Pleinerová – Zápotocká 2004, 25-35; Sankot – Pleinerová – Košta 2004, 132; Hložek 2007, 103; Daněček – Klementová 2008, 104-105; Pleinerová 2009, 547-549.

Zdroj: ADČ, PZ/HOSTIVICE//482/A; PZ/HOSTIVICE//483/C;
PZ/HOSTIVICE/1982/058/A, PZ/HOSTIVICE/1982/058/B; PZ/HOSTIVICE/2001/200/A;
PZ/HOSTIVICE/2002/545/A; PZ/HOSTIVICE/2003/640/A.

ANZ AÚ, č. j. 497/03; č. j. 140/04.

Areál XIV.

Ruzyně (P6).

Mírný k jihu skloněný svah od západu k východu směřujícího údolí Litovického potoka (prostor bývalých Uhelných skladů a poloha Za Poustkami. Dnes poloha severně od mimoúrovňové křižovatky rychlostních silnic R6 a R1 při ulici Na hůrce (ppč 1217-1224) a severní břeh retenční nádrže Jiviny.

Krajinná poloha: **údolí T C/I, prameniště T II, soutok T III.**

Při ZAV 1973 (M. Fridrichová), 1982 (J. Kovařík), 1999 (D. Baštová, M. Šmolíková), 2003 (M. Kostka), 2006-2008 (M. Kuchařík, H. Švácha, Hušťák) byly zachyceny nálezy, s. objekty a kostrový hrob **LnK**, desítky s. objektů, depot BI, objekt s koncentrací lidských koster z minimálně 10 jedinců (další lidské kosti nalezeny při výzkumu retenční nádrže Jiviny), torza dlouhých domů a rondel (**IVa**) **str. i ml. stupně, VK**, byla zde nalezena i KE **Č En**.

Lit.: M. Fridrichová 1975, 132; Kostka 2004, 20; Lutovský a kol. 2005, 220, 231-232; Kuchařík – Švácha 2007, 5-8; Hušťák – Kuchařík 2008, 4;

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU//254/B; P6/PRAHA - RU//254/C; P6/PRAHA - RU/1982/054/A; P6/PRAHA - RU/1982/054/B; P6/PRAHA - RU/2003/911/A.

Areál XV.

Ruzyně (P6).

Mírný k jihu skloněný svah s bezejmenným přítokem Litovického potoka nad jeho severním břehem. Dnes prostor Ztracené ulice západně od železniční zastávky Praha-Ruzyně.

Krajinná poloha: **údolí T C/I, prameniště T II, soutok T III.**

ZAV 1983 (P. Konopa), 2007-2008 (M. Kuchařík), zachyceny s. objekty **VK**.

Lit.: Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 232, Kuchařík 2008, 3.

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU//261/A; P6/PRAHA - RU/1983/104/A.

Areál XVI.

Ruzyně (P6).

Temeno ve směru západ-východ orientovaného návrší vymezeného na severu od západně Ruzyňského letiště pramenícího přítoku Litoveckého (Šáreckého) potoka a k jihu pozvolným svahem klesajícím do údolí Litoveckého (Šáreckého) potoka (poloha Na Dědině). Dnes prostor vymezený ulicemi Dědinská, Pilotů a Parašutistů (dům čp. 601).

Krajinná poloha: **roviná, roviná/výšina, prameniště T III.**

Při ZAV ? (?), zachycen s. objekt? **JoK.**

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 303.

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU//255/A.

Areál XVII.

Ruzyně (P6).

K jihu skloněný svah na severním břehu Litoveckého potoka, severně od Bílé hory. Dnes prostor náměstí Českého povstání (čp. 511. škola).

Krajinná poloha: **údolí T C/I, soutok T III.**

ZAV 1922 (J. A. Jíry/ J. Axamita nebo M. Grbice, zdroje se rozcházejí), s. obj. **VK.**

Lit.: Havel – Rulf 1988, 20; Olmerová – Pavlů, 1991, 55; Lutovský a kol. 2005, 231;

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU//257/A; P6/PRAHA - RU/1922/200/A; P6/PRAHA - RU/1922/200/B.

Areál XVIII.

Ruzyně (P6).

Mírný k jihu skloněný svah nad meandrem Litovického potoka severně od ostrožny letohrádku Hvězda. Dnes prostor Rakovnické (býv. Fügnerova), Stochovské (býv. Padlých hrdinů) a Kněževeské (býv. Hejdukova), Brodecké ulice a severně od něj nad železniční tratí (ppč 589/1, 599).

Krajinná poloha: **údolí T C/I/ údolí T B, prameniště T II, soutok T III.**

Povrchové sběry a ZAV 1946 (J. Kabát), 1950 (?), 1960 (N. Mašek), (A. Knor), 1961 (N. Mašek), 1972 (J. Richterová), 1991 (J. Turek a K. Král), 2000 (Hrdina) zachytily s. objekty a pravděpodobně pohřeb v sídlištní jámě **LnK II, II-III, III**, s. objekty **VK IV.**

Lit.: Richterová 1980, 29-37; Havel – Rulf, 1988, 6-11; Olmerová – Pavlů 1991, 57; Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 163; Zápotocká 1998, 186; Lutovský a kol. 2005, 220;

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - RU//253/A; P6/PRAHA - RU//260/A; P6/PRAHA - RU/1946/204/A; P6/PRAHA - RU/2000/452/A;

ANZ AÚ č. j. 1633/46 (J. Kabát); 4946/60 (?); 3210/61 (?); 3480/60 (A. Knor); 7625/78 (J. Rulf).

Areál XIX.

Zličín (P5).

Mírný jižní svah nevysoké vyvýšeniny (poloha Zličínský hon) nalézající se u východního prameniště pravobřežního přítoku (Zličínský potok) Litoveckého potoka. Dnes prostor při ulicích Strojírenská a Za Archivem.

Krajinná poloha: **roviná, výšina T D, prameniště T II.**

ZAV 2004 (M. Kuchařík), síd. obj. a sloupové jámy (dlouhý dům) **LnK.**

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 222.

Areál XX.

Zličín (P5).

Hrana terasy a k jihu klesající svah, prostor jižně od jižního prameniště Zličínského potoka (poloha U nové silnice). Dnes západní okraj Zličína, okolo ulic Místřínská, Hrozenkovská a Pražským okruhem.

Krajinná poloha: **roviná, roviná/výšina?, prameniště T II.**

Povrchové sběry a ZAV 1998 (D. Bašťová, M. Smolíková), 2006-2007 (M. Kuchařík) 2007 (M. Vávra) zachycena část neolitického několikanásobnou palisádou chráněného sídliště (nejspíše **LnK**), KE **N**, s. objekty a částečné půdorysy dlouhých domů **LnK**, s. objekt a další ojedinělé nálezy **VK**, ojedinělé nálezy **Č En**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 236, 312; Jířík – Vávra – Kubálek – Kuchařík – Hanuš, 2007, 8-11; Vávra, 2009, 28-29.

Areál XXI.

Řepy (P6).

Mírný k severu orientovaný svah na úpatí vyvýšeniny jižně od Řep (poloha U studánky, Hrdinova pískovna), Dnes prostor u křižovatky Karlovarské a Drnovské.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T II.**

Povrchové sběry a ZAV 1931 (L. Horáková-Jansová), 1933 (I. Hájek), 30. léta (E. Prošek), kostrový hrob **N?**, KE **Č En?**, sídlištní objekty a nejspíše žárový hrob **JoK**, KE **postJoK**.

Lit.: Horáková-Jansová 1934, 52-53; Novotný 1948, 65-66; Vávra 1981, 2, 34; Lutovský a kol. 2005, 303, 311; Sušická 2007.

Zdroj: ADČ, P6/PRAHA - ŘE//268/A; P6/PRAHA - ŘE//268/B; P6/PRAHA - ŘE/1931/233/A; P6/PRAHA - ŘE/1932/237/A; P6/PRAHA - ŘE/1933/242/A.

ANZ AÚ č. j. 3037/32 (L. Horáková-Jansová); 741/50 (?).

NM, http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/51581.jpg;

http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50200.jpg;

http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50204.jpg.

Areál XXII.

Liboc/Veslavín/Vokovice (P6).

K jihu orientovaný svah na severním břehu Litovického potoka. Prostor vymezený na západě a na východě meandry Litoveckého potoka až po jeho vtok do údolí Džbán. Dnes prostor vymezený na západě historickým jádrem Liboce ulice Libocká a U Stanice (ppč. 417, 438, 440), Šestákovy pozemky mezi ulicí Krajní, železniční tratí, Litovickým potokem a Šestákovým statkem (čp. 12), Kozákův statek (čp. 7), dále prostor bývalého zahradnictví (ppč. 329, 330) u Krajní ulice (ležící mezi železniční tratí a Libockým rybníkem. Sídlní areál poté pokračuje do prostoru Fakulty tělesné výchovy a sportu UK a Ústředních garáží ministerstva vnitra ČR (ulice José Martího) pod Veslavínem (prostor cihelny Vídeňské banky, pole velkostatku) na východě a podél Litoveckého potoka přes Evropskou třídu a Vokovice až k nádrži Džbán na severovýchodě. Zámeček (Selský dvůr) čp. 16 (ppč. 621/2, 622/3, 622/5, 626/3), Selský dvůr čp 17/18 (ppč. 624, 625, 626/1) a ulice K Červenému vrchu, Na Volánově, U Vokovické školy, Na Luzích a Ke dvoru, V Středu.

Krajinná poloha: **údolí T C/I/ údolí T B - údolí T C/I, prameniště T II, soutok T III.**

Nedokumentované akce, povrchové sběry a ZAV 1896, 1897, 1912, 1914 (J. A. Jíra), 1919 (?), 1933 (L. Jansová), 1974/5-81 (H. Olmerová), 1979 (M. Fridrichová), 1993 (M. Kostka), 2003-2004 (M. Bureš), 2002-2003 (M. Bureš, Turek), byla zachycena část neolitického oválného příkopového hrazení (či žlabu pro palisádu?), (s největší pravděpodobností datovatelného do **LnK**), torza půdorysů minimálně 2 dlouhých domů (**LnK**), pohřebiště s minimálně 15 pohřby **LnK** (jak rituální pohřby skrčenců na pravém boku, tak nálezy jednotlivých kostí, další hroby **LnK II** byly nalezeny v cihelně Vídeňské banky a ve Vokovicích) a sídlištní objekty, **LnK I, I/II, II, IIa, IIb, III, IV?**, žárové hroby (pohřebiště **IV VK** Veslavín cihelna Vídeňské banky), sídlištní objekty **VK III, III/IVa, IVa**, kulturní vrstva a s. objekty **Č En**, s. objekty a hroby? (Veslavín cihelna Vídeňské banky) **LgK/JoK**, s. objekty **JoK** a **KE MiK**.

Lit.: Jíra 1910, 67, 77, obr. 13:10; Stocký 1926, tab. VIII; Novotný 1948/II, 27-28; Olmerová 1975; Olmerová 1984; Havel – Rulf 1988; Olmerová – Pavlů 1991, 56-57; Zápotocká 1998,

186, 218, Taf. 22, 93; Bureš 2003, 4; Bureš 2004, 3-4; Lutovský – Slabina 2004, 47, 60; Bureš – Turek 2005; Lutovský a kol. 2005, 216-217, 221, 229-230, 235, 302, 995; Bureš 2005, 3-4; Sušická 2007, 65.

Zdroj: ADČ, VO//309/A, P6/PRAHA - VO//309/B; P6/PRAHA - VO//311/A; P6/PRAHA - VO//319/A; P6/PRAHA - VO//319/B; P6/PRAHA - VO/1932/931/A; ANZ AÚ, č. j. 2097/88.

Internet: <http://www.archaiapraha.cz/praha-cs/?acc=vyrocni-zpravy> (2005? M. Bureš).

Ústní informace J. Koval.

NM, http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=9895.

Areál XXIII.

Liboc (P6).

Západní vyústění ostrožny (orientované ve směru západ-východ) obtékané velkým meandrem Litoveckého na severu již Šáreckého potoka. Dnes prostor na severu vymezený Evropskou třídou, na západě Litovickou, na jihu Jenečskou ulicí a na východě východním koncem ulice Navigátorů a centrální osou v ulici Nová Šárka (čp. 375, zahrada majora Cejpa).

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I/II, prameniště T III, prameniště T II.**

ZAV 1928 (A. Knor?), 1935 (?), 1953 (A. Knor), zdokumentovány s. objekty **N, LnK IV a VK.**

Lit.: Havel – Rulf 1988, 20; Olmerová – Pavlů 1991, 55-56; Lutovský a kol. 2005, 216, 229.

Zdroj: ANZ AÚ, č. j. 1167/28 (A. Knor); 2040/35; 4382/53.

Liboc (P6).

Bez bližší lokace, 1931 L. Horáková zaznamenala nálezy **JoK? KE.**

Lit.: Horáková-Jansová 1932, 96; Novotný 1948, II, 96; Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 302,

Zdroj: ANZ AÚ, č. j. 437/31.

Areál XXIV.

Liboc (P6).

Hradiště Šárka, polohy Kozákova skála, Vanžov a Za Humny, souhrnně nazývané Na Hradišťanech či Na Hradištích oddělené roklí Džbán od Šestákovy skály, celkově (hradiště) Šárka, hradiště Džbán. Lokalita se nalézá S od Evropské třídy a Dolní Liboce nad vodní nádrží Džbán, cca. 1 km Z od Vokovic. Sídlní areál skládající se ze dvou částí o celkové rozloze cca 75 ha. Polohu Na Hradištích, tvoří mohutná lichoběžníkovitá ostrožna zakončená na západě mohutnou Kozákovou skálou a chráněná strmými svahy a skalisky na severu, méně prudkými svahy na jihu a přecházející na východě skrze návrší (širokou šíjí) v poloze Za Humny do okolní krajiny. Rokle Džbánu odděluje od této ostrožny druhou část sídlištního

komplexu Šáreckého Hradiště. Poloha Kozákova skála je mohutné dnes již jen z části dochované skalisko, chráněné výrazným převýšením od západu, severu a východu a o něco nižším? (lokalita byla na jižní straně značně zdevastována lomem) převýšením na jihu.

Krajinná poloha: **výšina T AaI2/I, prameniště T III, výšina T AbI1/I, prameniště T III.**

Nedokumentované akce, povrchové sběry, ZAV a PATV 1838, (Hrabě Lev z Thunu), 1 pol. 19. st. (např. r. 1846/47), (V. Krolmus), 1 pol. 19. st., (Pachl), 2 pol. 19. st., (J. E. Vocel), od 60. let 19. st. (svobodný pán ze Stressernu, směnárník Mikš, statkář z Liboce Kubr), počátek 20. st. (Prokop), na počátku 20. st. (J. A. Jíra s bratry Ševčíkovými), 1913-14 (A. Stocký, V. Landa), 1925 (F. C. Fridrich pod vedením J. Axamita), 1941/42-43 (I. Kiekebush a L. Zotz), 1941 (M. Sobotka), 1951 (B. Novotný), 1964 (N. Mašek), 1967 (B. Nechvátal), při těchto výzkumech byly zachycena **ŠI Mez?**, s. objekty **LnK II, III, IV**, s. objekty **VK I/II, III?**, **KE LgK?**, s. objekty **JoK (Jord. II)** a s. objekty **postJoK (Schus, MiK)**.

Lit.: Beneš 1868, 165-184; Smolík 1878-81, 551, tab. XXIII.: 14; Šnajdr 1891, 56; Píč 1899, 95, 218, Tab. XL.: 1., 4., 5., 7.?, XLI.: 13., 15., XLII.: 20., 21., 22., XLIII.: 14.?.; Prokop 1905, 43-45; Jíra 1910a, 66 – 85; Jíra 1910b, 162 – 206; Štorch 1916, 20, 22, 25-26; Stocký 1919, 82, 131-132; Schránil 1921, obr. 2-3, 25-26; Stocký 1921, 58; Stocký 1926, 78, 81, obr. 75. 150, 164, 168, 172, 181, tab. XXII.: 1. -21., XXIII., XXIV., XXV., LIV., LVII.: 8., 10., LVIII.: 13.?, LXII.: 15., 16., 19., LXIII.: 3., 23., 25., 27., 29., 35., 40., CVII.: 8.; Böhm 1941, 189, Tab. 10.: 5; Kiekebusch 1942, 244-248, Tab. 59; Filip 1949, 132-134; Turek 1949, 114-142; Novotný 1950, 221, obr. 18.: 4., 5., 7., 8. 224, 235, obr. 23.: 15. 240; Turek 1950, 59 – 94; Vencel 1961, 5-64; Ehrich – Pleslová – Štiková 1968; Hájek 1968; Mašek 1971, 8-12; Pleslová – Štiková 1972, 3-141; Lüning 1976, Abb. 11. 133, 173, Taf. 72. C; Pleiner – Rybová 1978, 183; Sláma 1988, 55-59; Dobeš 1989, Abb. 1 – 3, 46; Blažek – Dobeš 1990, obr. 3:2, 133, 138; Vávra 1990, 183-189; Buchvaldek – Havel – Kovařík 1991; Olmerová – Pavlů 1991, 52, 53, 57, obr. 35; Sklenář 1992, 196-200; Nechvátal – Profantová 1994, 133-152, Fig. 5. 149; Fridrichová – Fridrich – Havel – Kovařík 1995, 88; Profantová 1999, 65-106; Zápotocký 2000, 180, Abb. 50. 186, 195; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 285-286; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 248-251; Lutovský – Slabina 2004, 42-43; Lutovský – Smejtek 2005, 47-48, 216, 229, 302, Dufek 2009, 34-37.

Areál XXV.

Dejvice (P6).

Okraj od západu k východu směřujícího hřebene (v zásadě ostrožná poloha) severovýchodně od Červeného Vrchu nad prameništěm pravostranného přítoku Šáreckého potoka (letohrádek Zlatnice). Dnes prostor mezi ulicemi Na Pahoubce a Soborská.

Krajinná poloha: **výšina T AbII2/I?, prameniště T III.**

Za neznámých nálezových okolností zde byla získána KE **LnK**.

Lutovský a kol. 2005, 212.

Areál XXVI.

Liboc (P6).

Plochá ostrožna orientovaná ve směru severozápad-jihovýchod tyčící se jižně od meandru Litoveckého potoka. Dnes prostor jihozápadně od letohrádku Hvězda.

Krajinná poloha: **výšina T Aa/bIII1/I.**

Povrchový sběr 1950 (K. Žebera a V. Ložek), 1951 (V. Patera, F. Prošek), nálezy nejisté **Mez ŠI** a KE, **ŠI** a **BI N-En**.

Lit.: Žebera 1958, 143; Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 150; Lutovský a kol. 2005, 149

Zdroj: ANZ AÚ, č. j. 1399/51 (V. Patera).

Areál XXVII.

Střešovice (P6).

Z vyvýšeného hřbetu Petřin vybíhající protáhlá jazykovitá ostrožna chráněná strmými svahy na jihu a mírnějšími svahy na severní straně (poloha Na Andělce). Výšinný sídelní areál se nalézá západně od Střešovických skal v okolí Sibeliovy ulice, kostela sv. Norberta a Střešovického koupaliště (ulice Na Petynce).

Krajinná poloha: **výšina T AaIII1/I, prameniště T III?**

Při nedokumentovaných akcích a ZAV 1923 (J. Pasternak), 1924 (?), 2009 (I. Fridrichová-Sýkorová, I. Herichová, K. Tomková), zachycena **N KE**, s. objekty **LnK**, s. objekty a hromadný hrob (může však být i mladší) **VK IV**, s. objekty **LgK**, s. objekty **LgK/JoK (f. střešovice)**.

Lit.: Stocký 1925a, 248-249; Stocký 1925b, Taf. 1; Stocký 1926, 81, 168, Tab. XXX.: 3., LXI; Hájek 1968; Zápotocká 1969, 541-574, Taf. XII. – XVIII; Lüning 1976, 170, Taf. 48.-53A, B; Vávra 1990, 183-189; Buchvaldek 1991; Zápotocká 1998, 217, Taf. 95.: 1-13,15; Zápotocký 2000, 196; Lutovský a kol. 2005, 234, 238, 303-304; Vokolek 2007, 65, tab. 104: 12; Dufek 2009, 38; Vokolek 2009, 97, tab. 121: 3-14; Fridrichová-Sýkorová – Herichová – Tomková 2010, 5.

Areál XXVIII.

Hradčany (P1).

Ostrožna(?) tvořící západní konec protáhlého hřbetu táhnoucího se ve směru východ-západ nad severní hranou tzv. Jeleního příkopu, chráněné prudkým srázem na jihu a pozvolnějším

svahem na severu. Lokalita se dnes nalézá na severním předpolí Pražského hradu. V okolí křižovatky ulic Jelení a U Brusnice (bývalá Lumbeho zahrada).

Krajinná poloha: **výšina T C, prameniště T III?**

Při ZAV 1911 (J. Axamit), 1919, 1936, 1947 (?), 1937-1938 (I. Borkovský), 1950-52 (I Borkovský), 1972 (Z. Smetánka, L. Hrdlička a V. Moucha), 1996 (H. Březinová, J. Kubková), zachyceny s. objekty **LnK II, VK (II/III), Č En, KE Č En/St En**.

Lit.: Axamit 1932, 38-40; Borkovský 1969, 21; Smetánka 1975, 136-137; Fridrichová – Fridrich – Havel – Kovařík 1995, 88; Březinová – Turek 1999, 653-687; Zápotocký – Pavlů 2004, 103-117; Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 214-15, 226, Dufek 2009, 39-40.

Areál XXIX.

Hradčany (P1).

Sídlištní areál se nalézá na severozápadním okraji západní části jazykovité ostrožny Pražského hradu, chráněné prudkými svahy, jak na severu (hluboké údolí Brusnice tzv. Jelení příkop) tak i na jihu (k Malé straně). Na východě spadá ostrožna prudkým opyšem k Vltavě a na západě je otevřená ve směru ke Střešovicím. Lokalita se dnes nalézá v Kanovnické ulici čp. 73, v areálu bývalého kláštera Voršilek a kostela sv. Jana Nepomuckého.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II**.

Při ZAV 1983 (J. Frolík), s. objekty a k. vrstva s KE **VK**.

Lit.: Frolík 1985, 139; Lutovský a kol. 2005, 226, Dufek 2009, 40-41.

Areál XXX.

Malá Strana (P1).

Nejnižší vltavská terasa, k východu skloněný svah. Prostor Mostecké ulice před branou Karlova mostu (ppč. 1035).

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IB**.

Při ZAV 1997 (J. Čiháková) v náplavovém sedimentu zjištěna KE **LnK a VK**.

Zdroj: ADČ, P1/PRAHA - MA/1997/427/A.

Areál XXXI.

Bubeneč/Dejvice (P6).

Rozsáhlý sídelní areál nalézající se na mírném zvlněném k východu klesajícím svahu. Na východě jej ohraničovala Vltava, na severu ústí Šáreckého potoka, na severu až severozápadě hřbet Horní a Dolní Šárky zakončený ostrožnou Baba. Na jihovýchodě a jihu jej ohraničuje dolní tok Dejvického potoka. Dnes prostor vymezený na jihu ulicemi Antonína Čermáka a Nikoly Tesly, na západě jej vymezuje Šárecká ulice, na severu spojnice Podbabské a V Podbabě a na východě Papírenská ulice.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IA, soutok T IB**

V **subareálu A**, při nedokumentovaných akcích a ZAV 1889/1899, 1892, poč. 20 st., 1906, 1908, 1913, 1926 (J. A. Jíra), 1929 (J. Böhm), 1929 (J. Petrbock), 30. léta (L. Hájek), 1932 (A. Knor), 1932 (L. Horáková-Jansová), 1934 (A. Knor), 1947 (?), 1948 (B. Novotný), 1956 (E. Jánská), 1971 (M. Fridrichová, M. Mašek), 2004 (M. Kostka), 2004-2006 (M. Kuchařík, L. Gál), 2011 (M. Kuchařík), byly na pozemcích bývalé Reiserovy pískovny, cihelny, zahrady, sladovny, Autobusových garáží (Podbabská ppč. 544/1), Mailbeckovy cihelny, Mauthnerovy pískovny a jejich okolí (dnes prostor vymezený na západě ulicí Na Štáhlavce, Výzkumným ústavem vodohospodářským na severu, Vltavou na východě a Čínskou ulicí na jihu), zachyceny s. objekty, v hliníku nalezeny rozptýlené části lidské kostry, kostrové hroby (**LnK**, **LnK III**), 2 kostrové dětské hroby (**LnK III**), žárový? hrob (**LnK**) a dlouhé domy (**LnK**), **LnK II, III**, s objekty, kostrové hroby (**VK II/III?**, **III**, **III/IV**, **IV**), včetně kostrového hrobu (**VK III/IVa** + KE import **protoLgK**) a ž. hrob (**VK II**), **VK II, II/III, III, III/IVa**, s. objekt **VK/LgK** s. objekt **Č En**, s. objekty a žárový hrob(?) **LgK**, s. objekt?, kostrový hrob **LgK/JoK**, nálezy KE, s. objekty a minimálně 2 žárové hroby a k. hrob **JoK**.

V **subareálu B**, při nedokumentovaných akcích a ZAV, 1899 (J. A. Jíra, Prokop), 1901, 1905, 1906, 1911, 1912, 1918? (J. A. Jíra), poč. 30. let (L. Hájek), 1931 (L. Horáková-Jansová), 1932, 1934 (A. Knor), 1970 (M. Fridrichová), 1994 (M. Kostka), byly na pozemcích bývalé Mauthnerovy továrny, Císařského mlýna, Hoyermannovy továrny (Pražské železárny), (Nového) Bubenečského hřbitova a jejich okolí (dnes prostor vymezený na severu Čínskou ulicí, na východě Vltavou a na jihu ulicí Antonína Čermáka), zachyceny s. objekty (**LnK**), kostrové hroby (**LnK II**), **LnK II**, s. objekty (**VK**), kostrové/žárové hroby (**VK IIa**), kostrové hroby (**VK**), kostrový hrob (**VK IVb**), pohřebiště s 17 žárovými hroby (15 **VK IIa**, 1 **IIb**, 1 **IVb**) **VK IIa, IIb, IVb**, KE **Č En** (**LgK/JoK?**), KE a kostrový hrob **JoK**.

Lit.: Jíra 1898, 150; Prokop 1905, 47; Píč 1906-08 (07), 214; Jíra 1923, 9-10; Stocký 1926, 63, 73, 172, 186, tab. XXXVII:6, LIII: 7,10,12,13,14,22,23; Böhm 1929, 46; Hájek 1932a; Horáková-Jansová 1934a; Hájek 1934-35, 92, obr. 2:3; Neústupný 1937, 284; Novotný 1948, II, 24-27, 60-63, 79; Filip 1949, 28, obr. 14; Novotný 1950, obr. 4; Steklá 1956, 704, 712; Steklá 1959, 239; Janská 1960, 273; Zápotocká 1967, 64; Mašek 1973, 216; Bareš – Lička 1976, 137; Lüning 1976, 172; Zápotocká 1984, 50; Zápotocká 1985, 185; Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 154; Zápotocká 1998, 185-186, 215-216, 232, Taf. 17: A1: 1, A2: 1-2, B: Plan, 1-2, 18:A:1, C: 1-2, 19:B:1-2, Taf. 87:A:1, B: 1-3, 88: C: 1-2, E: 1, 89. B: Plan., 90:C: 1-3; Lutovský 2005, 210-211, 222-224, 236, 298-299; Gál – Kuchařík 2006, 5; Kuchařík 2007, 4;

Zdroj: ústní informace M. Kuchařika a osobní návštěva výzkumu z III. 2011.

ANZ AÚ, č. j. 2927/31; 214/33, 293/33 (L. Horáková-Jansová); 3114/32, 031/32, 031/38, 3089/39 (L. Jansová); 985/33 (A. Knor); 473/38 (A. Knor); 1220/49 (B. Novotný).

Areál XXXII.

Bubeneč/Dejvice (P6).

Rozsáhlý sídelní areál rozkládající se na pozvolném k východu až severovýchodu klesajícím svahu zakončeném prudkým srázem k Vltavě. Severní hranici tvoří jižní břeh Dejvického potoka. Dnes je tento prostor vymezen na severu Mařarskou a ulicí Nikolý Tesly. Východní hranice areálu vede nejspíše podél Bubenečské ulice. Jižní okraj vede podél ulic Čs. armády a Evropské, západní hranice je zhruba vymezena Šáreckou ulicí.

Krajinná poloha: **údolí T A, soutok T IA.**

Subareál A, nedokumentovaná akce a ZAV přelom 19./20. st., před 1914 (A. Stocký), 1995 (M. Kostka), okolí nádraží Praha-Bubeneč, na severním konci Goetheho ulice a v Juarezově ulici (ppč. 2098) od čp. 425-427 až po křížení s Českomalínskou ul. (před čp. 591). Sídlištní nálezy, kulturní vrstvy a s. objekty **LnK** a s. objekty **VK**.

Subareál B, nedokumentované akce a ZAV 2 pol. 19. st. (Lúsner), 1937 (B. Svoboda) a jiné, zachytili v trase železniční dráhy a v poloze Nad sklípkem (neidentifikovatelná) v západní části Stromovky s. objekty? **VK**, bohatý ženský kostrový hrob (s mramorovými korálky prakticky jistě nášivkami na oděvu a náhrdelníkem z Cu trubiček) **LgK (MMK IIb)** a blíže nepopsané **Č En** kostrové a žárové pohřebiště.

Subareál C, nedokumentované akce a ZAV 1910, 1912 (J. A. Jíra), 1929-1931 (J. Böhm), v prostoru Eliášovy ulice, Českomalínské ul. 27, čp. 516 a Rooseveltovy (dříve Bučkovy) ulice (prostor Vojenského zeměpisného ústavu), dětský hrob? a další hrob?, KE **LnK**, sídlištní nálezy **VK**, s. objekt(y) a 2/5 žárových hrobů **JoK**, s. objekt **postJoK (Schus)**.

Subareál D, nedokumentované akce a ZAV 1926/1927 (J. Böhm, A. Ševčík), prostor vymezený Flemingovým náměstím (dvůr býv. Státního zemědělského výzkumného ústavu – dn Flemingovo náměstí 2) a ul. Jugoslávských partyzánů (dříve Komenského třída), a Lotyšské ulice na levém břehu Dejvického potoka, zde byly zaznamenány s. objekty **VK III/IV**, KE **JoK**.

Lit.: Prokop 1905/ 43; Stocký 1914, 169, obr. 76; Stocký 1925, 9; Stocký 1926, 63, tab. XX: 8; Böhm 1929; Svoboda 1938, 140; Novotný 1948, II, 59-60, 62-63; Filip 1949, 19; Novotný 1950, 207, 230, obr. 20:1; Steklá 1956, 704; Lüning 1976, 172, 179; Vávra 1981, 2-3, tab. 94; Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 153; Zápotocká 1998, 185, 216, 230, Taf. 18: D: 1,

107: 1-6; Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 211, 223-224, 298, 336; Pavlů – Zápotocká 2008, 23.

Areál XXXIII.

Holešovice (P7).

Nízké návrší obtékané Vltavským meandrem na úpatí Letné. Prostor kolem Bubnů (Bubenské nádraží a jeho okolí).

Krajinná poloha: **údolí T A.**

Nedokumentované akce, získány nálezy **LnK** a **VK III/IV?** a ojedinělý nález **N BI** (Při bagrování Vltavy na východním konci Holešovického poloostrova).

Zdroj: ADČ, P7/PRAHA - HO//390.

11.2. Interpretace Mikroregionu 1

11.2.1. Mezolit

Dochované stopy mezolitu jsou velice řídké. Sporné nálezy **Mez ŠI** pocházejí z výšinných poloh Šestákova skále a od letohrádku Hvězda.

11.2.2. Neolit (LnK, obr. 15)

Mikroregion 1 má velice bohaté osídlení kultury s lineární keramikou.

V pramenné pánvi Litovického potoka máme archeologickými výzkumy doloženo minimálně 6 sídelních areálů **LnK**.

na rozhraní katastrů obcí Chýně a Sobín byl u prameniště přítoku Litoveckého potoka zachycen starobylý po dlouhou dobu osídlený s. areál (A III, IV), **LnK I/II, II, III**.

O něco severněji se nalézá výšinná poloha (A VI), dnes situovaná mezi Břevským a Litoveckým rybníkem s nespécifikovanými nálezy **LnK**.

Další areál se nalézá východně od soutoku Litoveckého a Jenečského potoka (A X).

velice zajímavým sídelním areálem je poloha Sadová (A XII) s doloženou nepravidelnou řadovou zástavbou asi 12. dlouhých domů. Vzhledem k tomu že z výplní objektů by měla pocházet pouze keramika **LnK II** je možné uvažovat o plánovaném snad dokonce jednorázovém zastavění sledovaného sídliště a o jeho relativně krátkodobé existenci.

Nad pramennou pánví Zličínského potoka se nalézají 2 sídelní areály **LnK**. U prvního se dochovalo torzo d. domu (A XIX, poloha Zličínský hon). Dalším s. areálem je rozsáhlé

sídliště s neolitickým palisádovým (příkopovým?) několikanásobným hrazením a torzy d. domů v poloze U nové silnice (A XX). (toto unikátní sídliště bohužel dosud nebylo zpracováno a publikováno).

Velmi významné postavení má a to i v Evropském kontextu postupně odkrývaná neolitické a časně eneolitické sídlištní aglomerace táhnoucí se s přestávkami (způsobenými mezerami mezi sídlišti či stavem archeologického výzkumu či postdepozicičními procesy podél Litoveckého a od Vokovic Dejvického potoka až po jeho soutok s Vltavou. V podstatě kompaktní pás osídlení **LnK** (d. dům, k. hroby) je doložen od západního okraje rybníku Strnad až po retenční nádrž Jiviny (A XIII a XIV). Litovecká sídlištní aglomerace je dále s osídlením **LnK** doložena v údolí od Bílé hory na západě po Vokovice na severovýchodě. v prostoru Východního okraje Ruzyně, Liboce, Veleslavína a Vokovic (A XVIII, XXII, XXIII), byl zachycen rozsáhlý sídelní areál se základy dlouhých domů, samostatné hroby a pohřebiště, palisádové (příkopové) neolitické nejspíše nositeli kultury **LnK** postavené hrazení. Velmi pravděpodobně se jednalo o dlouhodobě a nejspíše též kontinuálně osídlený sídelní areál což podporuje KE datovaná do **LnK I, I/II, II, IIa, IIb, II-III, III, IV?**.

Jen o něco severněji se nalézající hradiště Šárka (A XXIV) sestávající se z přírodou skvěle chráněných výšinných poloh Šestákovy a Kozákovy skály s velikou pravděpodobností hrálo velice důležitou roli v rámci Litovecko-Dejvické sídlištní aglomerace. V případě válečného ohrožení bylo prakticky nedobytnou pevností i refugiem a v dobách míru mohlo sloužit jako rezidence tehdejších elit, směné centrum či místo religiozního kultu. Sídelní areál má doložené osídlení v intervalu **LnK II, III, IV**.

Jinou velice zajímavou polohou výšinného typu je sídlištní (?) areál v okolí letohrádku Zlatnice (A XXV), který se nalézá u prameniště malého pravostranného přítoku Šáreckého potka.

Výšinné lokality s doloženým osídlením LnK jsou též na jižní straně sledovaného mikroregionu (polohy Střešovice A XXVII a Hradčany Lumbeho zahrada A XXVIII, **LnK II**).

Poměrně neznámými ale komplexnost neolitického osídlení velmi dobře dokládajícími jsou nálezy KE **LnK** z Malé Strany (A XXX, Mostecká ulice).

Asi vůbec nejvýznamnějším sídelními areály mikroregionu 1 jsou (A XXXI a XXXII) rozkládající se po obou stranách ústí Dejvického potoka do Vltavy. Přestože d. domy jsou doloženy pouze nedávnými výzkumy v Podbabě považují za velice pravděpodobné, že se jednalo o hustě a dlouhodobě osídlený prostor (**LnK II, III**), bohužel v dostupné literatuře je

publikován pouze zlomek, zde získaného materiálu a tak vytvoření chronologických a prostorových vztahů mezi jednotlivými mikroareály bude možné až v budoucnu.

Již před 100 lety zachyceným a doposud překvapivě prakticky jediným dokladem neolitického osídlení Holešovického poloostrova je s. areál (A XXXIII) v Bubnech.

Závěrem lze říci, že osídlení podél Litovického a Dejvického potoka kulturou s lineární keramikou je velice komplexní využívá jak nížinných (údolních) poloh, tak existují přesvědčivé nálezy o sídlištích situovaných na dobře přírodou a jistě též lidskými dřevohliněnými fortifikacemi chráněných výšinných sídlišť jež v dobách míru mohla sloužit jako standardní sídliště, rezidence elit, religiózní místa či jinak. V době válečného nebezpečí se přirozeně mohla stát pevnými opěrnými body s velikou refugiální kapacitou a dostatečnými vodními zdroji pro napojení lidí i jejich zvířat.

11.2.3. Neolit (LnK/VK, obr. 15)

Stopy osídlení přechodného horizontu mezi starším a mladším neolitem zastoupené nálezy **LnK IV** se přes svůj daleko menší počet nijak zvlášť nevymykají z rámce dosavadního osídlení **LnK**. Je sice pravda že se opticky koncentrují do střední části mikroregionu kolem Šáreckého hradiště ale na druhou stranu jde o nejlépe publikovanou část celého mikroregionu. Sídelní aglomerace vedoucí podél Litoveckého potoka je zastoupena areály XXII, XXIII a samozřejmě velice bohatými eponymními nálezy z Kozákovy a Šestákovy skály (A XXIV) Šáreckého hradiště (na druhou stranu fakt že A XXII a XXIII jsou vlastně jakýmsi „předhradími“ Šestákovy skály nebude náhodný).

11.2.4. Neolit (VK, obr. 16)

Vzhledem k tomu, že kultura s vypíchanou keramikou využívá prakticky stejné polohy jako kultura s **LnK** budu se pozastavovat pouze u odlišností oproti předešlému osídlení. Osídlení **VK** je doloženo ještě ve větší hustotě než předešlé osídlení **LnK** jestli je tento fakt způsoben větší hustotou reálně současně existujících sídlišť či postdepozicičními procesy není zatím jasné, ale vzhledem k tomu že obdobná situace panuje i u dalších zkoumaných mikroregionů je to dost dobře možné

Oproti **LnK** je osídlení **VK** doloženo podél celé pramenné pánve Litovického potoka (sídelní areály jsou doloženy ze Zličína (A XX), Sobína (A IV, **VK II, III, IV**), Chýně (A I/II), východního okraje Litovic/Hostivic (A IX) a nejspíše severní části Hostivic (A XI).

Všechny tyto areály je možné již považovat za součást Litovicko-Dejvické sídelní aglomerace. Ta pokračuje na východ podél jižního svahu údolí Litoveckého potoka. Reprezentují ji d. domy, hroby (**VK II**), rondel, koncentrace lidských ostatků v s. objektu a depot BI, zachycené během výzkumů A XIII, XV, XVII, XVIII (**VK IV**), XIV (**II/III- IVa (IVb?)**), XXII (**VK III, III/IVa, IVa** včetně žárového pohřebiště na Veleslavině), XXIII, XXIV (bohužel ze šáreckého hradiště není publikován prakticky žádný materiál **VK** a proto není prakticky možné ověřit informaci S. Vencla o omezení osídlení Šárky (A. XXIV) pouze na **VK I/II, III?**). Ze Střešovic (A XXVII) je znám hromadný hrob 5. jedinců ze sídlištní jámy datovaný podle zlomků keramiky do **VK IV** bohužel popis situace umožňuje uvažovat i o mladším pohřbu do dávno již nepoužívaného objektu. S. areály **VK** jsou také po obou stranách jeleního příkopu v polohách Hradčany Lumbeho zahrada (A XXVIII, **VK II/III**) a na samotné ostrožně Pražského hradu v kanovnické ulici (A XXIX). Pod tímto osídlením Hradčan existoval též sídelní areál na Malé Straně někde nad Mosteckou ulicí (A XXX).

Rozsáhlé a velice husté osídlení opět bylo kolem soutoku Dejvického potoka s Vltavou. Z publikovaných nálezů se zdá, že jádro osídlení severní části tohoto makroareálu mohlo spadat do staršího stupně **VK** (do nějž je ostatně datováno též slavné žárové pohřebiště z Ardénské (dn. Terronské ulice). Nálezy **VK II/III** jsou velice časté též v prostotu Podbaby (celkově **VK II, II/III, III, III/IVa, IVb**).

Nejvýchodnější známý areál je v Bubnech (A XXXII, **VK III/IV?**).

Celkově se mi zdá, že osídlení **VK** je velice husté v intervalu **VK II/III/IVa** a v **VK IVb** jako by sláblo, ale bez publikace co největšího množství za posledních sto padesát let vykopaného materiálu není tato myšlenka ničím víc než spekulací.

11.2.5. Neolit/Raný eneolit (**VK/LgK – LgK, obr. 16**)

Osídlení z konce neolitu a počátku eneolitu je v západní polovině mikroregionu doloženo velice spoře ojedinělým půdorysem dlouhého domu v Hostivicích (A XIII, bohužel bez jakékoliv doprovodné keramiky) a zmínkami o keramice obdobné **MMK** a sošce nalezené J. A. Jírou na Kozákově skále (A XXIV). Výšinný sídlištní areál byl v době **LgK** ve Střešovicích Na Andělce (A XXVII). Velmi bohaté leč prakticky nepublikované bylo osídlení přelomu neolitu a eneolitu v Bubenečsko-Dejvickém makroareálu. Nejznámějším nálezem je bohatý pohřeb ženy (příslušnice „aristokracie“?) z polohy Nad sklípkem v e Stromovce (tato poloha je bohužel dnes naprosto neidentifikovatelná).

11.2.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 17)

Ojedinelé časně eneolitické a jordanovské nálezy a objekty jsou známy ze Zlíčina (A XX), Hostivic Palouky (A XIII) a Ruzyně (A. XIV). Bohaté **Č En** a **JoK** sídlištní nálezy a hroby pocházejí z Řeporyj (A XXI), Liboci a Veleslavína (A XXII). Slavný soubor keramiky z přelomu **LgK** a **JoK** (**f. Střešovice**) pochází ze Střešovic Andělky. Velmi bohaté nálezy **JoK** byly získány na Šáreckém hradišti a to jak na Šestákově tak Kozákově skále. Blíže nepublikovaný objekt **JoK** byl zachycen v poloze Na Dědině jihozápadně od Šáreckého hradiště. Největší koncentrace časně eneolitických a JoK nálezů opět pochází od ústí Dejvického potoka (A XXXI), kde dokonce ve Stromovce mělo být odkryto kostrové a žárové pohřebiště **LgK/JoK** (bohužel bez jakýchkoliv detailů či literatury).

Časně eneolitické a jordanovské nálezy z tohoto mikroregionu jsou tedy bohaté leč jen minimálně publikované (velmi smutným faktem je, že novější nálezy nebyly publikovány prakticky vůbec).

11.2.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 17)

Postjordanovské nálezy jsou známy hlavně ze západní poloviny mikroregionu a koncentrují se kolem Šáreckého hradiště (Řepy A XXI (**Schus**), Liboce A XXII (**MiK**), Šáreckého hradiště A XXIV (**Schus**) a z Šestákovy skály i **MiK** a jižní části Bubenečko – Dejvického makroareálu.

11.3. Závěrečná interpretace Mikroregionu 1

Celkově je zřejmé, že osídlení Litovicko-Dejvického mikroregionu je velice bohaté plně využívalo všech sídlištních poloh od pramenišť na západě, až po ústí Dejvického potoka na východě současně jsou intenzívně osídleny výšinné polohy na hřebenech paralelních s Litovicko-Dejvickým úvalem a zdá se, že nejvýznamnější roli hrály ostrožny na Šáreckém hradišti, Střešovicích a Hradčanech poněkud zarážejícím faktem je, že dosud nebylo prokázáno neolitické až časně eneolitické osídlení Babské ostrožny.

12 Mikroregion 2 (Motolský potok, obr. 18)

12.1. Topografie

Centrální osu tohoto mikroregionu tvoří od západu k východu hlubokým údolím tekoucí Motolský potok. Na západě přechází do zvlněné otevřené krajiny, na východě je vymezen Vltavou. Na severu je lemován hřebeny Motola, Břevnova a Strahova, na jihu je vymezen hřebeny Vidoule, Košíř a Radlic. Celkově jde o geomorfologicky velice spleťité území, ve kterém je hluboké centrální již od svého prameniště se prudce zahlubující údolí Motolského potoka lemováno řadou vzájemně propletených hřbetů, hřebenů a ostrožen. Nejvyššími terénními body v tomto prostoru jsou Břevnov (344 m n. m.) a Vidoule (368 m n. m.). Sprašový v neolitu a časném eneolitu asi dosti mocný pokryv byl do značné mízy zničen erozí a je dnes dochován pouze v severozápadním cípu sledovaného území a v izolovaných kapsách podél menších přítoků Motolského potoka (geologická mapa 1: 50 000, podle nts5.cgu.cz).

12.2. Současný stav archeologického bádání

Areál I.

Břevnov (P6).

Přesně nezměřitelná poloha v Břevnově.

Krajinná poloha: **výšina T C.**

Ojedinéle nálezy **N-En BI.**

Areál II.

Strahov (P1).

Přesněji nelokalizované polohy v prostoru Strahova (na mohutné ve směru východ-západ orientované jazykovité ostrožně, nenalezená poloha Panenská).

Krajinná poloha: **výšina T AbII2/I.**

Při nedokumentovaných akcích získány nálezy **LnK a Č En** (Cu sekeromlat).

Lit.: Dobeš 2008, obr. 1.

Zdroj: ADČ, P1/PRAHA - HR//899.

Areál III.

Zličín (P5).

Temeno a jižní svah jazykovitého ve směru východ-západ orientovaného návrší severně od prameniště Motolského potoka (polohy Na Radosti a Pod Zličínem). Areál závodu Tatra Zličín, prostor vymezený ulicemi Na Radosti, Řevnická a železniční tratí.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T I.**

Při povrchových sběrech a ZAV 1985 (J. Havel), byly zachyceny s. objekty **LnK** a **VK**.

Lit.: Havel 1986, 171; Lutovský a kol. 2005, 222, 236.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ZL/1985/022; P5/PRAHA - ZL/1985/333.

Areál IV.

Třebonice/Chaby (P5).

Temeno hřebenu (či spíše ostrožny) a jeho severní svah mezi prameništi Motolského a Prokopského potoka (bývalá pískovna, polohy Na pískách a Kopanina). Dnes prostor mezi Chaby a Rozvadovskou spojkou.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T I, prameniště T II.**

Při nedokumentovaných akcích 1854 (V. Krolmus) 1941 (?), zachycena **N BI** a k. vrstva **LnK**.

Lit.: Vokolek 2004, 80, tab. 24:1; Lutovský a kol. 2005, 221, 312.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - TŘ//172; P5/PRAHA - TŘ/1854/302; P5/PRAHA - TŘ/1854/306.

Areál V.

Motol

Jižní i severní svah a dno údolí Motolského potoka (intravilán starého Motola, bývalé vojenské cvičiště na severním svahu a západní část jižního svahu pod Homolkou). Dnes prostor golfového hřiště, vozovna Elektrických podniků (ppč. 178), prostor retenčních nádrží a jižní část areálu nemocnice Na Homolce při ulici V Úvalu (ppč. 150, 352, 353, 456).

Krajinná poloha: **údolí T B, soutok T II.**

Při nedokumentovaných akcích a ZAV 1935 (V. Budary), 1935 (R. Turek), 1937 (B. Svoboda), 1968 (N. Mašek), 1975 – 1976 (J. Kovařík), 1976 (M. Fridrichová), zachyceny s. objekty a k. vrstva **LnK II, II-III**, s. objekty **VK II, II/III, III?-IV, IV**.

Lit.: Stocký 1926, 164, tab. IX:13; XIII:3, 7; Michálek 1975, 131; Fridrichová 1981, 112; Kovařík 1981, 43-60; Lutovský a kol. 2005, 218-219, 230-231, 310-311; Vokolek 2009, 75-86; tab.: 86: 1-8; 87:6-10; 88:14; 89: 1-4, 8-15; 91: 7-21; 92; 93: 1-5; 95; 96; 97; 98; 99: 1-29; 100; 101; 103: 2, 9.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - MO//085; P5/PRAHA - MO//087; P5/PRAHA - MO/1935/607; P5/PRAHA - MO//088; P5/PRAHA - MO/1968/957; P5/PRAHA - MO/1976/600; ANS AÚ, č. j. 1797/36 (R. Turek).

Areál VI.

Košíře (P5).

Jižní svah na soutoku Motolského potoka a jeho levobřežního přítoku mezi ostrožnami Kotlářka na západě a Ladronka na východě. Dnes u křižovatky silnic Kotlářka a Plzeňská.

Krajinná poloha: **údolí T B, soutok T II.**

Při nedokumentovaných akcích v cihelně p. Plavého Na Kotlářce na konci 19. st. (?), byly zachyceny s. objekty **VK**.

Lit.: Stocký 1926, 168, M. II.; Lutovský a kol. 2005, 226.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - KO//067.

Areál VII.

Smíchov (P5).

Prostor v ostí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu, pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu na východě byl s. areál vymezen levým břehem Vltavy. Dnes prostor vymezený Kartouzskou ulicí na severu. U Santošky a Ostrovského na jihu.

Krajinná poloha: **údolí T A/B, soutok T IA.**

Nedokumentované akce a ZAV, přelom 19. a 20. st. (M. Lehman), 2002 (P. Juřina, M. Smejtek, D. Stolz), 2005-2006 Juřina, M. Vyšohlíd), nálezy **VK**, v kulturní vrstvě ojedinělá KE z **konce N (VK/LgK?)**, k. vrstva **Č En**, s. objekt **postJoK (Schus)**.

Lit.: Stocký 1926, 168, M. II.; Juřina – Smejtek – Stolz 2003, 111-119; Lutovský a kol. 2005, 233, 303; Juřina – Vyšohlíd 2007, 11.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - SM//143.

12.3. Interpretace Mikroregionu 2

12.3.1. Mezolit

Z tohoto mikroregionu zatím nejsou známi mezolitické nálezy.

12.3.2. Neolit (LnK, obr. 19)

Nálezy kultury s lineární keramikou jsou zatím známy především ze západní poloviny tohoto mikroregionu.

Makroareál A (Zličín/Chaby) se nalézá po obou stranách prameniště Motolského potoka (A II, III).

Makroareál B (Motol/Homolka) rozsáhlý sídlištní areál nalézající se v rozšíření údolí Motolského potoka jižně od Homolky (A V). Publikované nálezy dovolují datovat zdejší osídlení do **LnK II, II-III**.

Nelokalizované nálezy **LnK** pocházejí z mohutné ploché Strahovské ostrožny (A II).

12.3.3. Neolit (LnK/VK)

?

12.3.4. Neolit (VK, obr. 20)

Makroareál A (Zličín) s. areál je prokázán na ostrožně severně od prameniště Motolského potoka (A III).

Makroareál B (Motol/Homolka) rozsáhlý sídlištní areál nalézající se v rozšíření údolí Motolského potoka jižně od Homolky (A V). Publikované nálezy dovolují datovat zdejší osídlení do **VK II, II/III, IV**.

Sídlištní areál **VK** se nalézá v údolí Motolského potoka mezi ostrožnami Kotlářka na západě a Ladronka na východě (A VI).

Přesněji nezaměřitelný sídelní areál v prostoru v ústí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu, pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu.

12.3.5. Neolit/Raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 20)

Prostor v ústí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu, pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu. Zachycena zde byla ojedinělá keramika z konce neolitu (**VK/LgK?**).

12.3.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 21)

Z katastru Břevnova pocházejí ojedinělé nálezy **N** až **En BI** (A I).

Strahovská (A II), ostrožna za neznámých okolností zde byl nalezen časně eneolitický měděný sekeromlat (nejspíše hrobový kontext).

V prostoru v ústí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu (A VII), pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu byla zachycena časně eneolitická kulturní vrstva.

Polohy A IIa VII lze také považovat za torzo časně eneolitického makroareálu C (Smíchov) bohužel dokud jsou publikovány pouze postjordanovské nálezy a Cu sekeromlat tak je jeho ustanovení příliš hypotetické (nálezová situace však ukazuje na možné splachy časně eneolitických vrstev z výšinné polohy Mrázovka.

12.3.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 21)

V prostoru v ústí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu, pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu byla zachycena časně eneolitická kulturní vrstva.

Prostor v ústí údolí Motolského potoka na nejnižší vltavskou terasu (A VII), pod ostrožnou Mrázovka na jihu a Strahovem na severu bylo objeveno **postJoK (Schus)** sídliště.

12.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 2

Neolitické osídlení Motolského potoka je prokázáno podél celého jeho toku. Nálezy **LnK** jsou až na výjimku nelokalizovatelných nálezů ze Strahovské ostrožny známy pouze ze západní poloviny tohoto mikroregionu. Sídliště kultury s vypíchanou keramikou jsou naproti tomu známy z poloh podél celého toku Motolského potoka. Časně eneolitické nálezy se zatím naproti tomu zdánlivě (?) koncentrují při ústí Motolského údolí na Smíchově. Dle mého nejlepšího mínění je možné s velikou pravděpodobností očekávat neolitické a časně eneolitické nálezy z výšinných poloh Kotlářka, Ladronka, Mrázovka a ostrožně jihovýchodně od sv. Gabriela.

13 Mikroregion 3 (Prokopské – Dalejské údolí, obr. 22)

13.1. Topografie

Centrální osou tohoto mikroregionu je ze široké k západu rozevřené pramenné pánve od západu k východu hlubokým krasovým údolím tekoucí Dalejský potok, východní hranici tohoto území tvoří stejně jako v předešlých případech Vltava. Severní hranici lemují hřebeny Vidoule a Děvína. Jižní hranici tvoří náhorní plošina Slivence zakončená Barrandovskými skalami. Nejvyšším vrcholem je Vidoule (368 m n. m.). Spraše jsou dochovány jak na severním tak jižním okraji sledovaného území, v údolí Dalejského potoka se do dnes dochovali pouze na několika místech např. v Hlubočepích, (geologická mapa 1: 50 000, podle nts5.cgu.cz).

13.2. Současný stav archeologického bádání

Areál I.

Třebonice (P5).

Nejistě zaměřená poloha, nejspíše k jihu orientovaný svah nad severním břehem horního toku Dalejského potoka (Pole a pískovna p. Beneše (případně Vejtra) a poloha naproti hostinci), jižně od polohy Za vrchem. Dnes severní část intravilánu obce Třebonice.

Krajinná poloha: **údolí T C/I?**

Při nedokumentovaných akcích a PAV přelom 19. a 20. st. (Pecka), 1913 výzkum (A. Stocký), s. objekty a k. vrstva **VK III/IVa, IVb, IVb/LgK (VK V), LgK a postJoK (MiK?)**. Lit.: Pecka 1916, 157; Stocký 1926, 163, 167, 186, 187, tab. XLV, LVIII: 12, LXII: 12, LXIII: 9, 10; Zápotocká 1959, obr. 105; Zápotocká 1984, 50-132; Lutovský a kol. 2005, 235; Vokolek 2007, 67-73; tab. 109: 25-27, tab. 110 – 125, 126: 1-2.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - TŘ//171; P5/PRAHA - TŘ//174.

Areál II.

Jinočany (PZ).

Neupřesněná poloha na katastru obce Jinočany u prameniště Jinočanského potoka.

Krajinná poloha: **roviná, údolí T C/I, prameniště T II.**

Nálezy KE **VK IV.**

Lit.: Stocký 1926, M. III.; Vokolek 2007, 38-39, tab. 53:1.

Zdroj: ADČ, PZ/JINOČANY//510.

Areál III.

Zbuzany (PZ).

K severu orientovaný mírný svah západně od katastru obce Zbuzany jižně od horního toku Jinočanského potoka (nejspíše u prameniště zaniklého pravobřežního přítoku Jinočanského potoka).

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T II.**

Nedokumentované akce a povrchový sběr, ? (L. Skružný), nálezy **N** a **LnK**.

Lit.: Stocký 1926, M. III.

Zdroj: ADČ, PZ/ZBUZANY/?/136; PZ/ZBUZANY//815.

Areál IV.

Orech (PZ).

Nejistě zaměřená poloha nejspíše v centru obce (poloha u hospody při silnici do Radotína) u prameniště „Orechovského“ potoka.

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T II, prameniště T III.**

Nedokumentované akce 1855 (V. Krolmus?) nálezy **LnK** a **N BI**.

Lit.: Stocký 1926, M. III.; Vokolek 2007, 75, tab. 89:9, 10, 33.

Zdroj: ADČ, PZ/OŘECH//641; PZ/OŘECH//646; PZ/OŘECH/1855/931.

Areál V.

Řeporyje (P5).

K jihu skloněný svah (pravděpodobně prameniště levostranného přítoku Dalejského potoka), (poloha ve výrech). Bývalá Reiserova, Bártova a Durasova cihelna na severozápadním okraji obce u ulice K Třebonicum.

Krajinná poloha: **údolí T B/C, soutok T III.**

Nedokumentované akce, povrchové sběry a ZAV, od konce 19. st. (?), 1931 (L. Hájek, R. Turek?), KE **LnK IV**, s. objekty **VK III-IVa, IV**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 232; Vokolek 2009, 89-96, tab. 108: 2-20; 109; 110; 111; 112; 113; 114; 115: 15-22.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ŘE//124.

Areál VI.

Řeporyje/Ořech (P5).

Poloha nad horním tokem „Orechovského“ potoka. Dnes prostor křižovatky Pražského okruhu a silnice Řeporyje – Ořech.

Krajinná poloha: **roviná, prameniště T II.**

ZAV 1991 (J. Turek), nečetná KE **LnK**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005,220.

Areál VII.

Řeporyje (P5).

K jihu až jihovýchodu orientovaný svah, jihozápad-severovýchod orientovaného návrší nad horním tokem „Ořechovského“ potoka, na poloze Manouška, (Na Manouškách), (Štěpánkova cihelna) a východně od ní (mateřská škola).

Krajinná poloha: **soutok T III, výšina T AbIII1/II.**

Při nedokumentovaných akcích, od pol. 19. st. (?), kon. 19. st. (J. Nesměrák), přelom 19. a 20. st. (E. Neuman, J. Nesměrák), s. objekty a KE **LnK, LnK II**, s. objekty (ve 2 byly lidské kosti), (**VK III-IVa**); KE **VK IV**.

Lit.: Neuman 1900, 254-256, tab. XXIX; Lutovský a kol. 2005, 220, 232-233; Vokolek 2007, 62-64; tab. 99:5-11; tab. 100, 101, 102, 103.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ŘE//112; P5/PRAHA - ŘE//117; P5/PRAHA - ŘE//134; P5/PRAHA - ŘE//135.

Areál VIII.

Řeporyje (P5).

K severu orientovaný svah s prameništi dvou malých pravostranných přítoků „Ořechovského“ potoka (poloha Závětina). Dnes prostor zahrádkářské kolonie a její okolí severně od Pražského okruhu.

Krajinná poloha: **údolí T C/I, prameniště T II, soutok T IV.**

Povrchové sběry 1969 (Z. Sedláček), 1996-2001 (D. Daněček), KE **LnK** a **VK**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 220, 232-233.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ŘE//131; P5/PRAHA - ŘE//138; P5/PRAHA - ŘE/1969/224; P5/PRAHA - ŘE/1969/238; P5/PRAHA - ŘE/2000/823; P5/PRAHA - ŘE/2001/253.

Areál IX.

Řeporyje (P5).

Údolí Dalejského potoka (Pole Z od Řeporyjské vápenky) a k severu orientovaný svah (poloha Pole p. Richtera pod lomem Na Požáru, Na Požárech).

Krajinná poloha: **soutok T II, údolí T B.**

Nedokumentovaná akce, povrchový sběr a ZAV, na poč. 20. st. (?), 1968 (J. Hrudka, Z. Sedláček), 2005 (J. Hrudka), 2005 (Z. Sedláček), zachyceny s. objekty **LnK** a **VK**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 220, 232-233.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ŘE//122; P5/PRAHA - ŘE//130; P5/PRAHA - ŘE/1968/103.

Areál X.

Stodůlky/Jinonice (P5).

K jihu obrácený svah pod Vidoulí na horním tokem Jinonického potoka. Dnes Pekařská ul., při S straně této ulice (ppč. 1342/1, 1342/26), ul. Na Vidouli (ppč.274/2,3) a křižovatka Butovické a Karlštejnské ulice (bývalé Holmanovo zahradnictví a jeho okolí).

Krajinná poloha: **prameniště T II, výšina T B.**

ZAV 1984, 80. léta 20. st. (J. Kovařík), 2009 (M. Kuchařík), s. objekty **N-En**, hrob **LnK**, **KE ml. N (VK/LgK?)**, **KE** a hrob? **LgK/JoK**.

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 300; Kvietok – Kuchařík – Košťál – Horák 2009, 9.

Areál XI.

Stodůlky (P5).

K jihu orientovaný svah severně od horního toku a pramene Prokopského potoka (poloha Na Dolnici a U stodůleckých hranic). Dnes prostor po obou stranách ulice Armády (ppč. 21/22, 19/4, 2245).

Krajinná poloha: **výšina T AaIII1/II, prameniště T II, soutok T III.**

Povrchové sběry a ZAV 1983 (J. Kovařík), 1981-1887 (J. Motyl), 2008 (M. Kuchařík), zjištěny s. objekty **VK III, IV, IVa2** a žár. hrob (**VK III**).

Lit.: Kovařík 1985, 144; Zápotocká – Motyl – Vencel 1997, 588-606; Zápotocká 1998, 217, Taf. 93: A: 1-4; Lutovský a kol. 2005, 234; Kvietok – Kuchařík – Košťál – Horák 2009, 7-9.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - ST/1983/838.

Areál XII.

Stodůlky (P5).

K severovýchodu orientovaný svah na východ-západ orientovaném hřbetu jižně od Prokopského potoka. Dnes prostor sídliště Malá Ohrada, retenční nádrže u pravého břehu Prokopského potoka (ppč. 1254, 1255, 1256, 1257).

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/II, prameniště T II?, soutok T III?**

ZAV 1978-82 (J. Kovařík), 1983 (J. Kovařík), nálezy **LnK, VK** a minimálně 2 obj. **JoK**.

Lit.: Kovařík 1985, 144; Lutovský a kol. 2005, 215, 234.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - JI/1983/832.

Areál XIII.

Jinonice (P5).

Ve směru východ západ orientovaná návrší ležící mezi Prokopským a Jinonickým potokem severozápadně od Butovického hradiště. Dnes prostor sídliště Nové Butovice, okolí Radlické ulice (ppč.1283 - 1294, 2114) a prostor ulice Husníkovy a V Hůrkách.

Krajinná poloha: **výšina T AaIII1/II, prameniště T II, soutok T III.**

ZAV 1985 (M. Fridrichová, J. Kovařík), 1986 (J. Turek, K. Král), k. vrstva a s. objekt s ohništěm obsahovalo tisíce kusů ŠI **VK** a s. objekty **LgK (LgK/JoK)**.

Lit.: M. Fridrichová 1986, 170; Lutovský a kol. 2005, 226, 236.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - JI/1985/914; P5/PRAHA - JI/1985/922

Areál XIV.

Butovice/Jinonice (P5).

Obdélná ve směru východ západ orientovaná ostrožna tyčící se nad soutokem Dalejského a Prokopského potoka a tzv. Průchodná jeskyně a Korálová/Klukovická jeskyně na jižním svahu ostrožny.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I, jeskyně.**

Při p. sběrech 1941, 1949, 1953 (J. Petrbok), 1964 (N. Mašek), 2005 (J. Dufek), byla získána **Mez ŠI, KE N, LnK, KE LnK IV a VK.**

Lit.: Stocký 1926, 164, 177, M. I., M. III.; Filip 1949, obr. 3; Mašek 1970, 274; Sklenář – Matoušek 1994, 39, 77; Zápotocký 2000, 179; Lutovský a kol. 2005, 146-147; Benková 2006, 244; Dufek 2009, 42.

Areál XV.

Hlubočepy (P5).

Jižní svah nad Dalejským potokem (dnes již zničená jeskyně sv. Prokopa, jeskyně č. 3001, ppč. 1059/2).

Krajinná poloha: **údolí T B, jeskyně**

Nedokumentované akce 1856 (J. N. Woldřich), KE a lidské kosti **LnK III** a nález **N BI.**

Lit.: Stocký 1926, M. I., M. III.; Sklenář – Matoušek 1994, 74-75; Taf. XIII:8; Zápotocká 1998, 185, Taf. 21:1; Lutovský a kol. 2005, 212.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - HL//040; P5/PRAHA - HL/1856/118.

Areál XVI.

Hlubočepy (P5).

K severu orientovaný svah na vnitřní straně meandru Dalejského potoka. Prostor rozšíření Dalejského údolí na jihu vymezený svahy Barrandova a na severu a východě svahy Hlubočep a jazykovité ostrožny Na Slovance. Prostor vymezený Kosořskou a Hlubočepskou ulicí (ppč. 141/1,3,4, 151/1, 151/3, 151/4).

Krajinná poloha: **soutok T II, údolí T B.**

Při ZAV 1999 (J. Beneš, J. Valkony), zachyceny s. objekty a torzo dlouhého domu **LnK III** a intruze **VK.**

Lit.: Beneš 2000a, 87-94; Beneš – Valkony 2000, 11-12; Juřina 2002, 105; Lutovský a kol. 2005, 212.

Zdroj: ADČ, P5/PRAHA - HL/1999/737; P5/PRAHA - HL/1999/934.

Areál XVII.

Malá Chuchle (P5).

Nezaměřená poloha někde v údolí Malé Chuchle.

Krajinná poloha: ?

Nedokumentovaná akce a povrchový sběr 1943 (M. Šnajdr) ŠI **Mez?** a N BI.

Lit.: Stocký 1926, M. III.; Lutovský a kol. 2005, 149.

Areál XVIII.

Velká? Chuchle (P5).

Neznámá poloha nejspíše nad údolím Velké Chuchle.

Krajinná poloha: ?

povrchový sběr 40. léta (J. Petrbock), zde našel ŠI artefakty považované tehdy za **Mez** (může však jít i o pseudoartefakty).

Lit.: Lutovský a kol. 2005, 155.

Areál XIX.

Velká Chuchle (P5).

Jazykovitá ve směru jihozápad-severovýchod orientována jazykovitá ostrožna nad ústím údolí Velké Chuchle (poloha Na Hvězdárně). Dnes prostor podél severní části ulice Na Hvězdárně.

Krajinná poloha: **výšina T AbIII1/I, prameniště TIII.**

ZAV 2007 (P. Zemanová, J. Turek), zachyceno bylo několik desítek objektů a 1 žárový hrob **Č En.**

Lit.: Zemanová – Turek 2009, 655-656.

13.3. Interpretace Mikroregionu 3 (Prokopské – Dalejské údolí)

13.3.1. Mezolit

Velmi torzovitě doložen na třech polohách, z nichž 2 nelze přesněji zaměřit (A XIV, XVII, XVIII). Zdá se však, že ve všech případech jde o lokality výšinného typu, nejspíše o krátkodobé lovecké stanice v jeskyních (A XVIII), či snad pod převisy s dobrým výhledem do krajiny.

13.3.2. Neolit (LnK, obr. 23)

Podstatně lépe je doloženo osídlení **LnK**. Dokonce lze vyčlenit rozsáhlý makroareál A (Zbuzanský/„Ořechovský“ potok) tvořený sídelními areály A III, A IV, A VI, A VIII (všechny **LnK** bez bližšího určení), A VII (**LnK II**), jež se táhne od prameniště Zbuzanského potoka na jihozápadě přes Ořech podél obou břehů „Ořechovského“ potoka až po jeho soutok s Dalejským potokem.

Další sídelní areál se nalézá v Dalejském údolí v poloze Na Požáru v blízkosti Řeporyjské vápenky (A IX).

Jiný sídelní makroareál B (soutok Prokopského a Dalejského potoka) se nachází v prostoru Malé Ohrady (A XII) a Butovického hradiště (A XIV). Zatím neřešitelnou otázkou je jestli s tímto makroareálem může souviset, či je součástí samostatného s. areálu ojedinělý hrob **LnK** pod Vidoulí (A VIII).

Ojedinělý hrob? se nalézá také v dnes již zničené jeskyni sv. Prokopa, který by však mohl přímo souviset se sídlištěm ležícím v meandru Dalejského potoka těsně před ústím Dalejského údolí (A XVI).

Samostatný neolitický areál by mohl též dokládat nález ojedinělé N BI z malé Chuchle (A XVII).

13.3.3. Neolit (LnK/VK, obr. 23)

Těžko interpretovatelnými nálezy jsou ojedinělé nálezy KE **LnK IV** z poloh A V a A XIV.

13.3.4. Neolit (VK, obr. 24)

Archeologicky doložené osídlení mikroregionu Dalejského potoka je velice bohaté. Unikátní je publikovaná kolekce keramiky ze sídlištního areálu A I Třebonice, jež naprosto přesvědčivě dokládá dlouhodobé a kontinuální osídlení této lokality minimálně od konce středního stupně kultury s vypíchanou keramikou až lengyelskou kulturu (**VK III/IVa, IVb, IVb/LgK (VK V), LgK**).

Bližší neupřesněné nálezy **VK IV** dokládají s. areál na prameništi Jinočanského potoka A II.

Minimálně v intervalu **VK III-IVa** je prostoru bývalých cihlen (A IV) na severozápadním okraji Řeporyjí doložen také spíše po delší dobu existující s. areál.

V intervalu minimálně **VK III-IVa** též pokračuje osídlení makroareálu A „Ořechovského“ potoka (A VII). Osídlení VK je též doloženo v A VIII.

Sídlištní areál též existoval v údolí Dalejského potoka v poloze Na Požáru (A IX).

Osídlení **VK** je též doloženo v makroareálu B (soutok Prokopského a Dalejského potoka) v polohách Malá Ohrada (A XII) a Butovické hradiště (A XIV).

Intruzemi v objektech LnK je doloženo osídlení **VK** v ústí Dalejského údolí (A XVI).

Sídelní areály VK tak jsou doloženy podél celého toku Dalejského potoka a dokonce u A I, IV a VII je možné dokonce doložit relativní současnost osídlení pro **VK III-IVa**.

13.3.5. Neolit/raný eneolit (VK/LgK – LgK, obr. 24)

Osídlení z přelomu neolitu a časného eneolitu (**VK/LgK – LgK**), je dobře doloženo kolekcí keramiky z Třebonic (A I).

Sídelní makroareál C (Vidoule – Jinonický potok) dokládá osídlení přelomu mladšího neolitu a počátku eneolitu (**VK/LgK – LgK/JoK** materiál bohužel není publikován) na obou březích Jinonického potoka severozápadně od Butovického hradiště (A X, XIII).

13.3.6. Raný eneolit (LgK/JoK – JoK, obr. 25)

Z prostoru Malé Ohrady je zmíněno sídliště **JoK**. (A XII). Nedávno bylo též objeveno bohaté bohužel nepublikované výšinné časně eneolitické sídliště polohy Na Hvězdárně nad Velkou Chuchlí (A XIX).

13.3.7. Raný/starý eneolit (postJoK „Schus/MiK“, obr. 25)

Do postjordanovského období datovatelná keramika (**MiK?**) byla publikována v souboru neolitických nálezů z Třebonic (A I).

13.4. Závěrečná interpretace Mikroregionu 3

Archeologický obraz osídlení mikroregionu Dalejského potoka nám ukazuje velice husté osídlení západní části mikroregionu (kužel kvůli velice omezené publikaci materiálu není možné vůbec řešit chronologické vztahy s areálů **LnK**) v neolitu s tím že pro interval **VK III-IVa** je možné díky publikaci nálezů určit relativní současnost 4 s. areálů. Nálezy

z přelomu neolitu až časného neolitu jsou poměrně hojné avšak až na sto let staré nálezy z Třebonic nejsou vůbec publikované. Naléhavou potřebou je tedy nálezové situace co nejdříve publikovat. Další zatím neřešitelnou otázkou je možný vztah zdejších rovinných a údolních sídelních areálů ke zdejším dominantním výšinným polohám (Řeporyje ostrožna východně nad soutokem Dalejského a „Ořečovského“ potoka, Butovického hradiště a Hlubočepské železnici protnuté ostrožny Na Slovance).

14 Region I celkové shrnutí

14.1. Mezolit

Mezolitické nálezy pocházející z území regionu II jsou sice početnější než v regionu I, ale přesto zachytili mezolitické osídlení jen velice spíše. Mezolitické resp. za mezolitické označené pocházejí z pěti lokalit, z nichž 2 není možné přesněji lokalizovat a pouze jedinou lze snad bez výhrad označit za zcela jistě mezolitickou (Butovice – hradiště – Průchodná jeskyně). Ve všech případech však jde o polohy výšinného charakteru umožňující kontrolu přirozených cestovních koridorů v jejich okolí.

14.2. Neolit (LnK – VK)

Období kultury s lineární keramikou je celkově zastoupeno minimálně 36 sídelními areály a makroareály (Bubeneč/Dejvice, Ruzyně/Liboc/Veslavín/Vokovice, Hostivice/Ruzyně, Zličín, Motol, Řeporyje - Zbuzanský/„Ořečovský“ potok a Stodůlky/Butovice na soutoku Prokopského a Dalejského potoka). Celkově vzato většina publikovaného materiálu umísťuje těžiště osídlení těchto lokalit do intervalu **LnK II-III**. Kultura s vypíchanou keramikou je známa z minimálně 33 sídelních areálů a makroareálů. Vlastní struktura osídlení je celkově shodná s předcházející **LnK**. Celkově je však dochovanost sídelní struktury větší. Krajinné typy jsou doloženy v celé svojí pestrosti. Sídelní areály a makroareály umístěné v údolí Vltavy nejlépe dokumentuje sídlištní aglomerace okolo ústí Dejvického potoka. Její vznik je možné zatím datovat podle jednotlivých nálezů keramiky do přelomu **I** a **II** stupně **LnK** a plynulým rozvojem do **III** stupně. V období kultury s vypíchanou keramikou dosáhla aglomerace největšího rozsahu asi ve **II** až **III** stupni této kultury (např. první známé žárové pohřebiště **VK** v Ardenské ulici), (bohužel je to pouze předběžný závěr jelikož naprostá většina materiálu teprve čeká na svou publikaci). S touto

koncentrací osídlení velice pravděpodobně úzce souvisí rozsáhlé sídelní aglomerace rozkládající se mezi Vokovicemi a Hostivicemi. (považuji za velice pravděpodobné, že úsek bez nálezů mezi Vokovicemi a Dejvicemi je spíše důsledkem absence archeologických výzkumů či působení postdepozičních procesů než absencí samotného osídlení. Obzvláště důležitými avšak dosud jen částečně publikovanými lokalitami jsou s aglomerace Ruzyně/Liboc/Veleslavín/Vokovice a Zličín. V obou byla zachycena neolitická (velmi pravděpodobně kultura **LnK**) hrazení a nad Libockým rybníkem dokonce první pravděpodobné pohřebiště **LnK**. Celý horní tok Libockého potoka minimálně až po jeho prudké zahloubení na pomezí Šárky a Vokovic je možné považovat za jednu velikou sídelní aglomeraci. V zásadě antipodickými typy sídlištních poloh jsou dva jiné areály. Prvním je sídlištní makroareál Motol/Homolka, kde v zahloubené části údolí Motolského potoka vznikla na soutoku minimálně dvou dalších přítoků tohoto potoka a průsečíku přirozených terénních koridorů rozsáhlé sídliště **LnK II-III** a **VK II/III-IV**. Druhou polohou je krásný příklad sídliště na nečekaném místě v meandru Dalejského potoka v rozšířené leč téměř ze všech stran prudkými svahy uzavřeném prostoru existovalo prosperující sídliště **LnK** a poté též **VK**. Bohaté neolitické osídlení musela též mít pramenná pánev Dalejského a Prokopského potoka. Velmi rozsáhlé je též využívání typicky výšinných poloh přičemž jsou využívány jak rozsáhlé ostrožny nalézající se na předělech méně zahloubených hluboce zahloubených částí údolí (Liboc – Šárka, Butovice – Hradiště), která alespoň v případě Šárky mohla být rozsáhlými sídelními areály tak velikými refugii či shromažďovacími prostory. Oblíbené byly také různé menší či větší ostrožny nalézající se na propletených hřbetech v prostorech mezi jednotlivými údolními (doloženo na Střešovice – Andělka, Dejvice – Zlatnice či v okolí Pražského hradu).

14.3. Raný eneolit (**LgK/JoK – postJoK**)

Přes horší rozpoznatelnost tohoto pravěkého období je ve zkoumaném regionu doloženo nejméně 20 sídlištních areálů či makroareálů. Sídelní vzorec osídlení doložený pro neolit zůstává Nej hustší osídlení je opět doloženo jak při ústí Dejvického potoka (makroareál Bubeneč/Dejvice), tak podél horního toku Litoveckého potoka (Hostivice/Ruzyně/Řepy, Liboc/Veleslavín/Vokovice). Přirozeným centrem či refugiem těchto makroareálů by opět bylo hradiště na Šárce doplněné s velikou pravděpodobností výšinnými lokalitami Střešovice – Andělka či v okolí Pražského hradu. Důležitým příkladem postjordanovského osídlení tohoto prostoru je s. areál ležící v ústí údolí Motolského potoka na Smíchově, na kterém by některé splachové situace mohly naznačovat existenci výšinného sídliště na vrchu Mrázovka

(Juřina – Smejtek – Stolz 2003). Po zveřejnění výzkumů lze očekávat velice přínosné poznatky ze sídelních areálů ležících na horním toku Dalejského a Prokopského potoka obzvláště na jižním svahu Vidoule a v okolí Třebonic. Význam dobře v krajině viditelných sídlišť i v tomto regionu potvrzují většinou předtím nejspíše neobydlené či dlouho neosídlené výšinné polohy (Strahov dnes blíže nezaměřitelná poloha na Strahovské ostrožně a sídlištní a pohřební časně eneolitický areál v Chuchli – Na Hvězdárně).

15 Závěr

15.1. Celková interpretace archeologického obrazu regionů I a II

15.1.1. Mezolit

Nálezy datovatelné do období mezolitu jsou ve sledované oblasti dochovány pouze naprosto torzovitě a stopově. Celkově jsou mezolitické nálezy známy z celkem 6 poloh (toho pouze 3 je možné považovat za téměř zcela jisté, u zbývajících 3 jde o nálezy dnes ztracené a považované za velmi sporné (viz. Lutovský a kol. 2005). Ve všech případech jde o lokality výšinného charakteru a s velikou pravděpodobností se v žádném případě nejedná o sídlištní areály ve vlastním smyslu slova nýbrž spíše o dočasně (sezónně) využívaná lovecká a pozorovací stanoviště.

Malý počet mezolitických lokalit je na tomto území poněkud udivující, jelikož vertikálně bohatě členěný terén s jasně vymezenými přístupy k Vltavě a tok Vltavy samotné by měly skýtat prostředí pro mezolitické lovce a sběrače (protopěstitele) takřka ideální a nelze proto jen kvůli malému počtu nálezů vyvozovat představu o malém až mizivém osídlení v tomto období.

15.1.2. Neolit (LnK-VK/LgK)

Má rozhodně nejrozsáhleji dochovanou sídelní strukturu. Sídelní areály jsou vázány na menší přítoky řeky Vltavy. Největší koncentrace osídlení jsou za prvé v prostoru ústí údolí do Vltavy (osídleno bylo nejenom okolí samotného soutoku s Vltavou, ale ve většině případů je možné předpokládat sídelní areály (nebo areály jiných aktivit), na ostrožnách po stranách ústí údolí. Modelovými příklady takovýchto sídelních aglomerací je ústí údolí, Zákolanského (Kralupy nad Vltavou/Lobeč), Únětického (Roztoky) či Dejvického potoka

(Bubeneč/Dejvice). Zajímavým doplňkem tohoto osídlení nepřímo dokazujícího jeho stálost a intenzitu jsou areály rozkládající se na úzkých nejnižších terasách u ústí krátkých a malých přítoků Vltavy III. řádu (Libčice/Letky nebo Sedlec – Nádraží, Malá Strana).

Druhým krajinným typem kde dochází k velké koncentraci sídlištních areálů je prostor hlavních pramenných pánví menších přítoků Vltavy a na ně navázaný většinou k jihu obrácený svah mělkých ještě nepříliš zahloubených částí údolí těchto menších přítoků (Sídlištní makroareály kolem soutoku Dalejského a Prokopského potoka a ve více specifické podobě též rozsáhlá sídelní aglomerace táhnoucí se od Litovic/Hostivic přes Ruzyň a Liboc až po Veleslavín/Vokovice).

Velmi oblíbenými polohami jsou vyvýšené okraje teras nad údolími či ostrožné útvary uvnitř těchto údolí (Černý Vůl, Řeporyje - Na Požáru, Hlubočepy nebo Motol/Homolka). Z výšinných poloh jsou po celé období neolitu využívány přirozeně strategické po celý pravěk až raný středověk využívané polohy (Žalov – Řivnáč, Levý Hradec, Liboc – Šárka případně Hradčany – Lumbeho zahrada, Sřešovice Andělka, Nebušice - Jenerálka). Mimo těchto poloh se stálím či periodickým osídlením jsou doloženy výšinné lokality snad s jednorázovým či krátkodobým osídlením **LnK** nebo **VK** (Hradčany – Kanovnická ulice, Úholičky – Podmoráň, Minice – V rusavkách, Lobeč - Adamova pískovna). Nutno přiznat, že dojem krátkodobého či jednorázového osídlení může být falešný v důsledku omezeného rozsahu archeologického výzkumu nebo působením postdepozičních procesů.

Dalším typem krátkodobě osídlených sídelních areálů by mohly být polohy (spíše dominantního až výšinného charakteru) s pravděpodobně sice intenzivním leč relativně krátkodobým osídlením (nejspíše Hostivice - Sadová).

15.1.3. Raný eneolit (LgK/JoK – postJoK)

Přes podstatně menší počet doložených lokalit (oproti asi 70. areálům **LnK** a téměř 90. **VK** se jedná o necelých 30 areálů **JoK** či minimálně 15 areálů **postJoK**), je možné alespoň v hrubých rysech osídlení raného eneolitu na Vltavském levobřežní také definovat.

Nemněná zůstává důležitost sídelních areálů ležících v ústí údolí přítoků řeky Vltavy. Reprezentují je areály a makroareály Kralupy nad Vltavou/Lobeč, Roztoky, Bubeneč/Dejvice nebo Smíchov). Zajímavé je, že až na samotný počátek raného eneolitu (horizont **VK/LgK** Libčice/Letky, Sedlec - Nádraží) absentuje osídlení úzkých nejnižších teras kolem ústí malých vodních toků III. řádu. Možná o něco méně jsou využívány pramenné pánve, prameniště (Třebonice, Hostouň, Kněževes/Kněžívka). Osídlení horních většinou nepříliš zahloubených

částí údolí přítoků řeky Vltavy (Hostivice/Ruzyně/Řepy, Liboc/Veleslavín), pokračuje i v raném eneolitu přestože mimo pro neolit tradičních areálů jsou s velikou pravděpodobností využívány i polohy nové či dlouho opuštěné, u kterých se většinou jedná o sídlištní areály položené ve vyvýšených polohách na hranách údolí (Středokluky, Malé Čičovice, Kněževes/Přední Kopanina, Tuchoměřice, Stodůlky/Jinonice – Vidoule). V zahloubených částech údolí jsou osídleny jak areály (všechny paradoxně výšinného charakteru) s tradičním dlouhodobým osídlením (Černý Vůl – Brčkola, Statenice – Nad Kopaninským mlýnem, Nebušice – Jenerálka), tak nově založená sídliště, jež pravděpodobně (?) přímo nenavazovala na již dříve existující areály (Únětice – Pod kapličkou a snad také Nebušice – Průhonský háj). Tato obliba výšinných poloh nalézajících se uvnitř zahloubených úseků údolí v sobě pravděpodobně kombinuje jak strategické obrané (fortifikační faktory), tak potřebu jejich obyvatel „čelit“ nějakým periodicky se opakujícím přírodním faktorům jaký mi by mohly být například pravidelně se opakující povodně (snad způsobené pravidelným jarním táním?). Velice oblíbené jsou též výšinné polohy či polohy výšinného typu ležící u pramenišť III. řádu s krátkou délkou vlastního toku před soutokem s Vltavou (Žalov – Levý Hradec a Řivnáč, Roztoky – Solníky, Velká Chuchle – Na Hvězdárně a v zásadě také Lysolaje/Suchdol – Hergetova pískovna, a Lysolaje – Denkrova pískovna. Pravděpodobně rozsáhlý areál se též nalézal na tradiční výšinné poloze na hradišti Šárka a na ostrožných polohách nad Brusnicí Střešovice – Andělka, Hradčany – Lumbeho Zahrada).

Přes všechnu snahu maximálně využívat objektivní faktory (především morfologické, topografické a hydrologické) při vytyčení sídelních regionů, mikroregionů, makroareálů a částečně též areálů, je jich stanovení do značné míry subjektivní (především u regionů a mikroregionů) a sám jsem si vědom možných jiných variant jejich vytyčení. Hlavní roli hrála snaha, aby tyto krajinné jednotky tvořily co možná nejvíce morfologicky definované a uzavřené celky které mohly být jak samostatnými hospodářskými jednotkami tak bránitelné v případě rozsáhlého válečného regionálního nebo nadregionálního rozsahu.

Seznam literatury

- Axamit, J. 1930:* Nové nálezy jordansmühlské keramiky v Čechách. Památky archeologické 36, 188-201.
- Axamit, J. 1932b:* O některých nálezech keramiky šňůrové v Praze, Památky archeologické 38, 38-40.
- Benková, I. 2006:* K problematice neolitického osídlení Českého krasu. Archeologie ve středních Čechách 10, 191-252.
- Beneš, F. 1868:* Šárka, Památky archeologické 7, 165-184.
- Beneš, J. 2000a:* Sídliště kultury s lineární keramikou v Praze-Hlubočepích, in M. Metlička (ed.), Otázky neolitu a eneolitu našich zemí 2000, 87-94.
- Beneš, J. – Valkony, J. 2000:* Praha 5-Hlubočepy - sídliště kultury s lineární keramikou. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 42, 11-12.
- Bernhardt, M. 1998:* Bauen und Wohnen - Auf dem Weg von der Höhle tum Wolkenkratzer. In Häußler, A. (ed.): Krieg oder Frieden? Herxheim vor 7000 Jahren. Herxheim, 26-30.
- Biermann, E. 2000:* Einige Anmerkungen zur Chronologie des „Südostbayerischen Mittelneolithikums“ (SOB). In: rheinland-archaologie.com/Chronologie.pdf.
- Blažek, J. – Dobeš, M. 1990:* Nálezy měděných seker a sekeromlatů z oblasti a muzeí severozápadních Čech, Litoměřicko 25, 131-153.
- Böhm, J. 1927:* Drobné prehistorické nálezy. I. Památky archeologické 35, 46-62.
- Böhm, J. 1929:* Jáma s vypíchanou keramikou v Praze-Dejvicích. Zprávy státního archeologického ústavu 1, 46.
- Böhm, J. 1931:* Zprávy o činnosti ústavu. Zprávy Československého státního archeologického ústavu I-II. Praha.
- Böhm, J. 1941:* Kronika objeveného věku. Praha.
- Borkovský, I. 1949:* Výzkum Levého Hradce v roce 1948, Archeologické rozhledy 1, 105-109.
- Borkovský, I. 1953:* Staročeský dvorec na levém Hradci. Archeologické rozhledy 5, 621-624,641-646.
- Borkovský, I. 1965:* Levý Hradec. Nejstarší sídlo přemyslovců. Praha.
- Borkovský, I. 1969:* Pražský Hrad v době přemyslovských knížat. Praha.
- Březinová, H. – Turek, J. 1999:* Šňůrové a raně středověké pohřebiště v severním předpolí Pražského hradu – Archeologický výzkum v Lumbeho zahradě, Archeologické rozhledy 51, 653-687.

- Buchvaldek, M. – Havel, J. – Kovařík, J. 1991: Katalog šňůrové keramiky v Čechách VI, Praehistorica XVII.*
- Bureš, M. 2003: Záchraný archeologický výzkum zničené lokality v Praze 6 - Vokovicích. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 53, 4.*
- Bureš, M. 2004: Zjišťovací a předstihový výzkum v Praze 6-Liboci, Kubrův statek, 3-4;*
- Bureš, M. 2005: Výzkum polykulturní lokality v Praze 6-Liboci v poloze Šestákův statek. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 60, 3-4.*
- Bureš – Turek 2005: Záchraný archeologický výzkum lokality zničené stavbou areálu čp. 16. Archaeologica Pragensia 17, 13-52.*
- Čižmář, M. 2004: Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L. 2003: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha.*
- Čtverák, V. – Rulf, J. 1980: Neolitické a mlado- až pozdně bronzové sídliště v Sobíně (Praha 5). Muzeum a současnost 3, 129-157.*
- Daněček, D. 2005: Holubice, k. ú. Holubice. Středočeský vlastivědný sborník. Muzeum a současnost 23, 120.*
- Daněček, D. 2005a: Statenice-Kopaninský Mlýn, k. ú. Statenice. Muzeum a současnost 23, 119.*
- Daněček, D. – Klementová, J. 2008: Hostivice, k. ú. Hostivice, výstavba logistického centra Tulipán Park (př. č. 1/2007). 104-105.*
- Daněček, D. – Nový, P. 2005: Únětice - Pod kapličkou, k. ú. Únětice. Muzeum a současnost 23, 119-120.*
- Daněček, D. – Nový, P. 2006: Černý Vůl, k. ú. Statenice, výstavba vodovodu (č. př. 18/2005). Muzeum a současnost 24, 95-96.*
- Daněček, D. – Nový, P. 2006: Statenice-Kopaninský Mlýn, II. etapa výstavby obytné zóny (č. p. 6/2005), 135.*
- Daněček, D. – Nový, P. 2007: Černý Vůl, k. ú. Statenice, pokračování výstavby vodovodu (č. př. 4/2006). Muzeum a současnost 25, 140-141.*
- Dobeš, M. 1989: Zu den äneolithischen Kupferflachbeilen in Mähren, Böhmen, Polen und in der DDR – K neolitickým plochým měděným sekerám na Moravě, v Čechách, Polsku a NDR. In: Das Äneolithikum und die früheste Bronzezeit (C14 3000 – 2000 b. c.) in Mmitteleuropa: kulturelle und chronologische Beziehungen. Praehistorica XV. 39-48.*
- Dobeš, M. – Vojtěchovská, I. 2008: Řivnáčské sídliště v Úholičkách, okr. Praha-západ. Archeologické rozhledy LX, 261-297.*

- Dreslerová, D. 1995: The Prehistory of the Middle Labe (Elbe) Floodplain in the Light of Archaeological Finds. Památky archeologické 84, 105-145.*
- Dreslerová, G. 2006: Vzhodnocení zvířecích kostí z neolitického sídliště Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo, Česká republika), Archeologické rozhledy 58, 3-32.*
- Dufek, J. 2009: Neolitické až časně eneolitické aktivity na výšinných sídlištích a hradištích ve středních Čechách (nepublikovaná bakalářská práce).*
- Ehrich, R. W. – Pleslová – Štiková, E. 1968: Homolka. An Eneolithic Site in Bohemia. Praha.*
- Farruggia, J.-P. 2002: Une crise majeure de la civilisation du Néolithique Danubien des années 5100 avant notre ère. Archeologické rozhledy 54, 44-98.*
- Filip, J. 1949: Praha pravěká. Praha.*
- Fridrichová, M. 1981: Výzkumy v Čechách 1976-77, 112.*
- Fridrichová, M. 1986: Výzkumy v Čechách 1984-85, 170.*
- Fridrichová, M. – Fridrich, J. – Havel, J. – Kovařík, J. 1995: Praha v pravěku. Praha.*
- Fridrichová-Sýkorová, I. – Herichová, I. – Tomková, K. 2010: Záchraný archeologický výzkum při výstavbě tunelu Blanka v letech 2008-2009. Zprávy České archeologické společnosti, suplement 78, 4-6.*
- Frolík, J. 1985: Hradčany, Výzkumy v Čechách 1982-1983, 139.*
- Gojda, M. 1989: Příspěvek povrchové prospekce (sběrů) k topografii raně středověkých sídelních poloh v mezoregionu dolního Povltaví. Archeologické rozhledy XLI, 614-628.*
- Gojda, M. (ed.) a kol. 2002: Velké pravěké ohrazení v Klech (okr. Mělník). Využití nedestruktivních metod výzkum k poznání nového typu areálu. Archeologické rozhledy 54, 371-430.*
- Hájek, L. 1932: Jordansmühlský kostrový hrob v Praze-Bubenči. Památky archeologické 38, 33-34.*
- Hájek, L. 1968: Die Glockenbecher Kultur in Böhmen, Archeologické studijní materiály 5. Praha.*
- Havel, J. 1986: Výzkumy v Čechách 1984-85, 171.*
- Havel, J. – Rulf, J. 1988: Neolitické osídlení v Praze 6-Liboci. Archaeologica Pragensis 9, 6-11.*
- Hložek, J. 2007: Hostivice, k. ú. Hostivice, přístavba prodejní a skladovací haly (č. př. 23/2006), 103.*
- Hložek, J. – Smíšek, K. 2008: Záchraný archeologický výzkum v trase komunikace pro obchodní centrum „Outlet airport Praha“ na katastru obce Kněžívka, okr. Praha-západ,*

Zprávy České archeologické společnosti, supplément 71, Archeologické výzkumy v Čechách 2007, 5-6.

Hnízdová, I. 1955: Neolitický nález z Únětic u Prahy. Archeologické rozhledy 7, 530-531.

Horáková-Jansová, L. 1931: Drobné nálezy z Řep (okr. Praha-venkov). Zprávy Československého státního archeologického ústavu II-III, 52-53.

Horáková-Jansová, L. 1934: Žárové hroby s vypíchanou keramikou v Praze-Bubenci. Zprávy státního archeologického ústavu v Praze 4, 28-45, 68-72.

Horáková-Jansová, L. 1939: Ke vzniku České vypíchané keramiky. Obzor prehistorický 11, 81-135.

Hrubý, P. – Chvojka, O. 2002: Výšinné lokality mladší a pozdní doby bronzové v jižních Čechách, Archeologické rozhledy 54, 582-624.

Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992: Nálezové zprávy Státního archeologického ústavu v Praze 1919-1952. Praha.

Jíra, J. A. 1910a: Malovaná keramika neolitická v Čechách, Pravěk 6, 66-85.

Jíra, J. A. 1910b: O keramice nordické a durynské, Pravěk 6, 162-206.

Jiřík, J. – Vávra, J. – Kubálek, P. – Kuvhařík, M. – Hanuš, R. 2007: Neolitické sídliště a pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zlíchově, Hrozenkovská ul., v roce 2006, Zprávy České archeologické společnosti, Supplement 65, 8-11, obr. 5.

Juřina, P. 2002: Zjišťovací výzkumy a nově zachycená sídliště z období zemědělské pravěku na území Prahy 5. Archeologie ve středních Čechách 6, 105.

Juřina, P. – Smejtek, L. – Stolz, D. 2003: Sídlíště z časného eneolitu a doby bronzové v Praze na Smíchově. Archeologie ve středních Čechách, 111-119.

Juřina, P. – Vyšohlíd, M. 2007: Nové výzkumy v centru historického Smíchova, Zprávy České archeologické společnosti, Supplement 65, 11-12.

Juřinová, Š. – Smejtek, L. – Vojtěchovská, I. 2011: Sídlíště kultury nalevkovitých pohárů ve Velkých Přílepech, okr. Praha-západ. Archeologie ve středních Čechách 15/1, 101-138.

Justová, J. 1968: Nálezové zprávy AU ČSAV 1955 – 1964, Archeologické studijní materiály 6. Praha.

Justová, J. 1977: Výzkumy v Čechách 1974, 81-82.

Kalferst, J. 1991: Archeologický výzkum neolitického sídliště v Roztokách. Broušená industrie. Muzeum a současnost 10, 222-233.

Keefer, E. 1993: Steinzeit. Stuttgart.

Kiekebusch, I. 1942: Die jungsteinzeitlichen Siedlungen auf dem Schestakfelsen in der Prager Sucharka, Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit 18, 244-248, Tab. 59..

- Kostka, M. 2004:* Praha Ruzyně, sídliště kultury s vypíchanou keramikou (včetně rondelu) a knovízské osídlení a pohřby v bývalém areálu Pražských uhelných skladů. Zprávy České archeologické společnosti, Supplement 65, 20.
- Kostka, M. – Šmolíková, M. 1997:* Časně eneolitické sídliště s pohřby v Praze Nebušicích. *Archaeologica Pragensia* 13, 3-27.
- Kovačiková, L. 2009:* Příspěvek k poznání výživy a hospodářského zázemí neolitického sídliště v Černém Volu, okr. Praha-západ. *Archeologické rozhledy* 61, 251-261.
- Kovanda, J. 2001:* Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Praha.
- Kovařík, J. 1981:* Pravěké sídlištní objekty v Praze 5-Motole, 43-60.
- Kovařík, J. 1984:* Praha 6 - Lysolaje, Vysoká škola zemědělská. Pražský sborník historický 17, 178.
- Kovařík, J. 1985:* Výzkumy v Čechách 1982-83, 144.
- Kruk, J. – Milisauskas, S. 1999:* Rozkwit i upadek społeczeństw rolniczych neolitu. The Rise and Fall of Neolithic Societies, Krakow.
- Kuchařík, M. 2007:* Výzkum polykulturních souvrství na vltavském levobřeží v roce 2006 (Sedlec - U státní dráhy, Dejvice Podbaba). Zprávy České archeologické společnosti, supplément 68, 4.
- Kuchařík, M. 2008:* Záchranný výzkum polykulturní lokality v Praze 6-Ruzyni, Ztracená ulice. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 71, 3.
- Kuchařík, M. – Švácha, H. 2007:* Polykulturní pravěké sídliště a neolitický rondel v prahe-Ruzyni, ul. Na Hůrce, Zprávy České archeologické společnosti, Supplement 65, 5-8, obr. 3.
- Kuna, M. 1985:* Výzkumy v Čechách 1982 - 1983, 159-160.
- Kuna, M. 1991:* Archeologický výzkum neolitického sídliště v Roztokách 1980-1985. Historie výzkumu, popis lokality a sídlištních objektů. *Muzeum a současnost* 10/I, 23-87.
- Kuna, M. (ed.) a kol. 2007:* Archeologie pravěkých Čech /1. pravěký svět a jeho poznání. Praha.
- Kuna, M. – Profantová, N. 2010:* Polykulturní lokalita v Roztokách u Prahy. Závěrečná část výzkumu na stavbě přeložky silnice v roce 2009. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 78, 7.
- Kvietok, M. – Kuchařík, M. – Košťál, J. – Horák, J. 2009:* Drobné archeologické výzkumy společnosti Labrys o. p. s. v roce 2008, Zprávy České archeologické společnosti, supplément 75, *Archeologické výzkumy v Čechách* 2008, 5-9.
- Kytlicová, O. 1956:* Neolitické a mohylové sídliště v Kněževsi. *Archeologické rozhledy* 8, 777-782.

- Limburský, P. – Řídký, J. 2003: Pokračování výzkumu polykulturní lokality na stavbě obytného okrsku Velké Přílepy - Kamík. Středočeský vlastivědný sborník. Muzeum a současnost 21, 188-189.*
- Limburský, P. – Řídký, J. 2004: Velké Přílepy 2003 - Rodinné domky. Středočeský vlastivědný sborník. Muzeum a současnost 22, 126-127.*
- Lüning, J. 1976: Schussenried und Jordansmühl. In: Die Andante des Neolithikums vom Orient bis Nordeuropa Band Vb: Westlicher mitteleuropa. Fundamenta A3. Köln – Sien, 122-187.*
- Lüning, J. 1997: Wohin mit der Bandkeramik? – Programmatische Bemerkungen zu einem allgemeinen Problem am Beispiel Hessens, Internationale Archäologie, Studia honoraria 1, 23-58.*
- Lutovský, M. – Slabina, M. 2004: Archeologické dílo Františka C. Fridricha. Archeologie ve středních Čechách 8, 11-12.*
- Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol. 2005: Pravěká Praha. Praha.*
- Mašek, N. 1970: Nové poznatky z výzkumu na hradišti v Praze-Butovicích, Archeologické rozhledy 22, 272-285.*
- Mašek, N. 1971: Pražská výšinná sídliště pozdní doby kamenné, Acta Musei Pragensis 71. Praha.*
- Mašek, N. – Slabina, M. 1966: Dvacet let archeologického výzkumu v Praze, Archeologické rozhledy 18, 693-700.*
- Mateiciucová, I. 2008: Talking Stones: The Chipped Stone Industry in Lower Austria and Moravia and the Beginnings of the Neolithic in Central Europe (LBK), 5700-4900 BC. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque. Brno.*
- Michálek, J. 1975: Výzkumy v Čechách 1973, 131.*
- Nechvátal, B. – Profantová, N. 1994: The Hillfort at Šárka. In: J.Bubeník – B.Nechvátal – I. Pleinerová – J. Princová, – N. Profantová – K. Tomková: From the Emergence of Hillforts to the Initial Phase of the Early Modele Adges in Bohemia. 25 Years of Archaeological Research in Bohemia. Památky archeologické – Supplementum 1, 133-152.*
- Neuman, E. 1900: Nálezky prehistorické v Řeporyjích a okolí. Památky archeologické 18. 254-256, tab. XXIX.*
- Neustupný, E. (ed.) - Dobeš, M. - Turek, J. - Zápotocký, M. 2008: Archeologie pravěkých Čech/4. Eneolit. Praha.*
- Novotný, B. 1948: Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v Českém neolitu (nepublikovaná disertační práce).*

- Novotný B. 1950: Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu, Obzor prehistorický 24. 163-260.*
- Nový, P. – Řídký, J. 2004: Roztoky - zámek. Muzeum a současnost 22, 130.*
- Nový, P. – Daněček, D. 2007: Archeologické výzkumy ve Staticích-Černém Vole v letech 2003-2006. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 68, 16.*
- Nový, J. – Daněček, D. 2007a: Roztoky u Prahy, výstavba rodinného domu (č. př. 14/2006? 18/2006). Středočeský vlastivědný sborník. Muzeum a současnost 25, 100.*
- Nový, P. – Řídký, J. – Šulová, L. 2005: Neolitické osídlení katastru Horoměřic (okr. Praha-západ). Menší záchranné akce a sběry k r. 2004. Archeologie ve středních Čechách 9, 111-141.*
- Olmerová, H. – Pavlů, I. 1991: Neolitický sídelní areál v Liboci, k. ú. Praha 6-Dolní Liboc, Archaeologica Pragensia 11, 5-64.*
- Omelka, M. 2004: Pravěk katastru Přední Kopaniny. Archeologie ve středních Čechách 8, 119-124.*
- Pavlů, I. 1991: Archeologický výzkum neolitického sídliště v Roztokách. Ostatní kamenná industrie. Muzeum a současnost 10, 234-239.*
- Pavlů, I. 2000: Bylany. Life on the Neolithic Site. Praha.*
- Pavlů, I. 2005: Neolitizace střední Evropy. Archeologické rozhledy 57, 293-302.*
- Pavlů, I. - Zápotocká, M. 1979: Současný stav a úkoly studia neolitu v Čechách. Památky archeologické 70, 281-318.*
- Pavlů, I. (ed.) – Zápotocká, M. 2008: Archeologie pravěkých Čech/3. Neolit. Praha.*
- Pecka, O. A. 1916: Archeologické výkopy v Řeporyjích a okolí. Památky archeologické 28, 154-158.*
- Pič, J. L. 1889: Hradiště na Levém Hradci, Památky archeologické 14. 577-582.*
- Pič, J. L. 1899: Starožitnosti země České. Díl I. Čechy předhistorické. Sv. 1. Úvod. Člověk diluvialný. Pokolení skrčených koster. Praha.*
- Pič, J. L. 1908: Nový výzkum na Levém Hradci, Památky archeologické 22, 103-110.*
- Pič, J. L. 1909: Starožitnosti země české Díl III. Čechy za doby knížecí. Sv. 1. Část archeologická. Praha.*
- Pleiner, R. – Rybová, A. 1978: Pravěké dějiny Čech. Praha.*
- Pleinerová, I. 2001: Hostivice-Palouky, okres Praha-západ, kat. ú. Hostivice, Muzeum a současnost 19, 76.*
- Pleinerová, I. 2002: Hostivice-Palouky, okres Praha-západ, kat. ú. Hostivice, Muzeum a současnost 20, 83-84;*

- Pleinerová, I. 2003: Hostivice-Palouky, okres Praha-západ, kat. ú. Hostivice, Muzeum a současnost 21, 167-68.*
- Pleinerová, I. 2004: Litovice (k. ú. Hostivice). Muzeum a současnost 22, 125-126.*
- Pleinerová, I. 2009: Hostivice-Palouky (okr. Praha-západ): lichoběžníkový dlouhý dům pozdní vypíchané kultury. Archeologie ve středních Čechách 13, 547-549.*
- Pleinerová, I. – Klementová, J. – Hložek, J. – Daněček, D. 2005a: Hostivice-Sadová I. a II., k. ú. Hostivice. Muzeum a současnost 23, 123-125.*
- Pleinerová, I. – Klementová, J. – Hložek, J. – Daněček, D. 2005b: Záchranný archeologický výzkum v lokalitě Sadová I.+II., Hostivice, k. ú. Hostivice, 5-6.*
- Pleinerová, I. – Zápotocká, M. 2004: Hostivice-Palouky: žárový pohřeb s vypíchanou keramikou. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 25-35.*
- Pleslová – Štiková, E. 1972: Eneolitické osídlení v Lysolajích u Prahy (s příspěvkem B. Soudského: Výzkum v r. 1953, str. 58-70) – Die äneolithische Besiedlung in Lysolaje bei Prag (mit einem Beitrag B. Soudskýs: Die Ausgrabung 1953, s. 58-70), Památky archeologické 63, 3-141.*
- Podborský, V. a kol. 2001: 50 let archeologických výzkumů Masarykovy univerzity na Znojemsku. Brno.*
- Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů. Brno.*
- Profantová, N. 1999: Zum gegenwärtigen Erkenntnisstand der frühmittelalterlichen Besiedlung des burgwalls Šárka (gem. Dolní Liboc, Prag 6), Památky archeologické 90, 65-106.*
- Profantová, N. 2002: Nové objekty kultury pražského typu z Roztok u Prahy. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 49, 20.*
- Prokop, K. 1905: Praha v době předhistorické, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 13, 1-7, 41-50, 73-86.*
- Přichystal, A. 2004: Česká naleziště surovin na výrobu kamenných štípaných artefaktů v pravěku. Památky archeologické 95, 5-30.*
- Raczky, P. - Domboróczki, L. - Hajdú, Zs. 2007: The site of Polgár-Csószhalom and its cultural and chronological connections with the Lengyel culture. In: Kozłowski, J. – Raczky, P. (eds.): The Lengyel, Polgár and related cultures in the Middle/Late neolithic in Central Europe. Kraków, 2007, s. 49-70.*
- Reingruber, A. 1998: Herkunft und Siedlungswesen. In: Häußer, A. (ed.): Krieg oder Frieden? Herxheim vor 7000 Jahren. Herxheim, 19-25.*

- Remišová-Věšíňová, K. 2009: K problematice interpretace antropomorfní plastiky v neolitu. Praehistorica 28, 145-176.*
- Richterová, J. 1980: Záchranný výzkum neolitického sídliště v Praze 6-Ruzyni. Archaeologica Pragensis 1, 29-37.*
- Rück, O. 2007: Neue Aspekte und Modelle in der Siedlungsforschung zur Bandkeramik, Internationale Archäologie 105.*
- Rulf, J. 1983: Přírodní prostředí a kultury českého neolitu a eneolitu. Památky archeologické 74, 35-95.*
- Rulf, J. 1984: Příspěvek k poznání neolitické kostěné industrie v Čechách. Výsledky předstihového výzkumu na stavbě měnirny v Roztokách. Archeologické rozhledy 34, 241-259.*
- Rulf, J. 1994: Pravěké osídlení střední Evropy a niva. In: J. Beneš (ed.) – V. Brůna (ed.), Archeologie a krajinná ekologie, Most, 55-64.*
- Rulf, J. 1997: Die Elbe-Provinz der Linearbandkeramik. Památky archeologické - Supplementum 9. Praha.*
- Rybniček, K. – Rybničková, E. 2001: Vegetace a přírodní prostředí B.P.. In V. Podborský (ed.), 50 let archeologických výzkumů Masarikovy univerzity na Znojemsku, 301-310.*
- Ryzner, Č. 1882-1884: Řivnáč, Hradiště u Levého Hradce. Památky archeologické 12, 209-216, 241-248, 299-302.*
- Řídký, J. 2003: Povodí Únetického a Podmoránského potoka v neolitu a na počátku eneolitu. Neolitické osídlení v Černém Vole (nepublikovaná diplomová práce).*
- Řídký, J. 2008: Rondely a struktura sídelních areálů v mladoneolitickém období (nepublikovaná disertační práce).*
- Řídký, J. 2011: Rondely a struktura sídelních areálů v mladoneolitickém období. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque 10. Praha - Brno.*
- Řídký, J. – Smejtek, M. 2007: Neolitické objekty z výzkumu u Kněživky (okr. Praha-západ) v roce 1998. Archeologie ve středních Čechách, 21-69.*
- Řídký, J. – Stolz, D. – Zápotocká, M. 2009: Neolitické osídlení v Černém Vole (Praha-západ). Formy objektů, keramika a štípaná industrie z výzkumů 1975-77 a 1914. Praehistorica 28, 177-236.*
- Sankot, P. 1991: Historie archeologických výzkumů v Roztokách u Prahy. Muzeum a současnost 10/I, 7-22.*
- Sankot, P. – Pleinerová, I. – Košta, J. 2004: Hostivice, 132.*

- Sankot, P. – Veselá, A. 2001: Tuchoměřice, okres Praha-západ, kat. ú. Kněžívka. Muzeum a současnost 19, 79.*
- Schránil, J. 1921: Studie o vzniku kultury doby bronzové v Čechách. Praha.*
- Sklenář, K. 1975: Výzkumy v Čechách 1971, 62-63.*
- Sklenář, K. 1975a: Výzkumy v Čechách 1972, 83-84.*
- Sklenář, K. 1975b: Výzkumy v Čechách 1973, 71-72.*
- Sklenář, K. 1977: Výzkumy v Čechách 1974, 82-83.*
- Sklenář, K. 1992: Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Prehistorie a protohistorie. Praha.*
- Sklenář, K. 2003: Archiv nálezových zpráv. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea v Praze. Zprávy České společnosti. Sdružení archeologů Čech, Moravy a Slezska, Supplement 51.*
- Sklenář, K. 2011: Únětické objekty z Kralup nad Vltavou-Mikovic. Archeologie ve středních Čechách 15. 227-232.*
- Sklenář, K. – Matoušek, V. 1994: Die Höhlenbesiedlung des Böhmisches Karstes vom Neolithikum bis zum Mittelalter. Fontes Archaeologici Pragenses V. 20. Praha.*
- Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Slabina, M. 1975: Výzkumy v Čechách 1972, 84-85.*
- Slabina, M. 1982: Výzkumy v Čechách 1978-79, 56-57.*
- Slabina, M. 2009: Pravěké nálezy z Velkého Bezdězu (okr. Česká Lípa), 565-566.*
- Sláma, J. 1987: Levý Hradec svědek dávné minulosti. Roztoky u Prahy.*
- Sláma, J. 1988: Střední Čechy v raném středověku III. Archeologie o počátcích přemyslovského státu, Praehistorica 14. Praha.*
- Smejtek, L. 1999: Kněževs, okres Praha-západ. Muzeum a současnost 17, 67-68.*
- Smejtek, L. 2001: Únětické pohřebiště a sídliště v Kněževsi u Prahy. Archeologie ve středních Čechách 5, 209-278.*
- Smetánka, Z. 1975: 201. Praha 1 – Hradčany, Výzkumy v Čechách 1972, 136-137.*
- Smolík, J. 1878-81: O hrubších kamenných nástrojích vůbec a vrtaných zvlášť, nalezených v Čechách, Památky archeologické 11, 541-556.*
- Smrž, Z. 1991: Výšinné lokality mladší doby kamenné až raného středověku v severozápadních Čechách. Pokus o sídelně historické hodnocení, Archeologické rozhledy 43, 63-89.*
- Soudský, B. – Zápotocká, M. – Pavlů, I. 1973: Bylany I., Paris.*

- Spatz, H. 1998:* Krisen, Gewalt, Tod - zum Ende der ersten Ackerbauernkultur Mitteleuropas. In: Häußer, A. (ed.): Krieg oder Frieden? Herxheim vor 7000 Jahren. Herxheim, 10-18.
- Steklá, M. 1956:* Pohřby lidu s volutovou a vypíchanou keramikou. Archeologické rozhledy 8., 697-723.
- Steklá, M. 1959:* Třídění vypíchané keramiky. Archeologické rozhledy 11, 211-258.
- Stocký, A. 1914:* Neolitické sídliště s vypíchanou keramikou u Černého Vola. Památky archeologické 26,150-158.
- Stocký, A. 1914:* Neolithická jáma v Bubenči. Památky archeologické 26, 169, obr. 76.
- Stocký, A. 1915:* Sídlní jámy s volutovou keramikou ve Statenicích. Památky archeologické 27, 193-196.
- Stocký, A. 1919:* Studie o českém neolithu, Památky archeologické 31, 67-87, 121-134.
- Stocký, A. 1921:* Studie o českém neolithu, Památky archeologické 32, 54-64, 121-134.
- Stocký, A. 1925a:* Přírůstky prehistorické sbírky Národního musea za r. 1924, Památky archeologické 34, 248-49.
- Stocký, A. 1925b:* Praha pravěká I. Praha.
- Stocký, A. 1926:* Pravěk země české I. Věk kamenný. Praha.
- Stolz, D. – Matoušek, V. 2006:* Berounsko a Hořovicko v Pravěku a raném středověku, Hořovice.
- Stolz, D. – Korený, R. – Šrein, V. – Šreinová, B. 2009:* Broušená industrie z Plešivce. Archeologie ve středních Čechách 13, 557-564.
- Sušická, V. 2007:* Raný eneolit ve středních Čechách se zřetelem na lokalitu Praha-Krč (nepublikovaná bakalářská práce).
- Šída, P. 2006:* Distribuční areály surovin v neolithu na území České republiky. Archeologické rozhledy 58, 407-426.
- Šída, P. 2007:* Využívání kamenné suroviny v mladší a pozdní době kamenné. Dílenské areály v oblasti horního Pojizeří. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque. Brno-Praha.
- Šída, B. - Šreinová, B. - Šťastný, M. - Šrein, V. - Prostředník, J. 2004:* Neolitický těžební a výrobní areál v Jistebsku. In M. Lutovský (ed.), Otázky neolithu a eneolithu 2003, 109-131. Praha.
- Šnajdr, L. 1891:* Počátkové předhistorického místopisu země České a některé úvahy odtud vycházející. Pardubice.
- Štorch, E. 1916:* Praha v Pravěku. Praha.
- Tichý, R. 2001:* Expedice Monoxylon. Pocházíme z mladší doby kamenné. Hradec Králové.

- Tomková, K. a kol. 2001: Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů I díl, Castrum Pragense 4. Praha.*
- Tomková, K. (ed.) 1995: Levý Hradec – Předhradí. Průvodce prameny výzkumy I. Borkovského. Praha.*
- Tomková, K. – Vojtěchovská, I. 1998: Záchrané výzkumy na Levém Hradci a na katastru Žalova v letech 1955-1998, Archeologie ve středních Čechách 2, 349-355.*
- Turek, J. – Daněček, V. 1997: Nově objevená eneolitická naleziště na Kladensku a Slánsku. Poznámky ke studiu kamenné broušené industrie českého eneolitu, Archeologie ve středních Čechách 1, 127-141.*
- Turek, R. 1949: Šárka v pravěku. In: Šárka, přírodovědecký a archeologický průzkum a výzkum chráněné oblasti šárecké. Praha, 114-142.*
- Turek, R. 1950: K počátkům Prahy, Památky archeologické 43, 1947-48, (61-64) 59 – 94.*
- Vávra, M. 1990: Die Höhensiedlungen der Lengyel-Kultur in Böhmen, Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte 73, 183-189.*
- Vávra, J. 2009: Závěr výzkumu pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zličíně. Zprávy České archeologické společnosti, Supplement 75, 28-29.*
- Vencl, S. 1961: Studie o šáreckém typu. Sborník Národního muzea, řada A – historie, sv. 15 č. 3. Praha.*
- Vencl, S. 1984: Otázky poznání vojenství v archeologii. Materiály 14. Praha.*
- Vencl, S. 2002: Poznámky k interpretaci ohrazení v Klech, okr. Mělník. Archeologické rozhledy 54, 431-436.*
- Vojtěchovská, I. 1995: Pravěké osídlení Libčic nad Vltavou. Středočeský vlastivědný sborník. Muzeum a současnost 13, 17-42.*
- Vojtěchovská, I. 2004: Černý Vůl, kat. u. Statenice. Muzeum a současnost 22, 131-132.*
- Vokolek, V. 2004: Katalog sbírka oddělení prehistorie a protohistorie Národního Muzea I. Fontes nationale Pragae V. 32.*
- Vokolek, V. 2007: Katalog sbírka oddělení prehistorie a protohistorie Národního Muzea II. Nálezy do roku 1913 (neolit a eneolit). Fontes nationale Pragae V. 32.*
- Vokolek, V. 2009: Katalog sbírka oddělení prehistorie a protohistorie Národního Muzea IV. Drobné přírůstky z let 1913-1939. Fontes nationale Pragae V. 34.*
- Windl, H. (red.) 1997: Rätsel um Gewalt und Tod vor 7.000 Jahren. Eine Spurensicherung. Asparn/Zaya.*

- Zápotocká M. 1969: Die Stichbandkeramik zur Zeit des späten Lengyel-horizontes. Symposium über den Lengyel-Komplex und die benachbarten Kulturen, Nitra – M Vozokany 1967, Studijné zvesti archeologického ústavu slovenskej akademie vied 17. 541-47.*
- Zápotocká, M. 1984: Armringe aus Marmor und Rohstoffen im jüngeren Neolithikum Böhmens und Mitteleuropas. Památky archeologické 75, 50-132.*
- Zápotocká, M. 1998: Bestattungsritus des böhmischen neolithikums. (5500-4200 B. C.) Gruber, und Gräberfelder der Kultur mit Linear-, Stichband- und Lengyelkeramik. Praha.*
- Zápotocká, M. 2001: Loděnice, okr. Beroun. Objekty z doby kultury s vypíchanou keramikou a začátek fáze StK IVb. Archeologie ve středních Čechách 5/1, 41-105.*
- Zápotocká, M. 2007: Die Entstehung und Ausbreitung der Kultur mit Stichbandkeramik in Mitteleuropa. In: Kozłowski, J. K. – Raczky, P. (eds.): The Lengyel, Polgár and related cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe, Krakow.*
- Zápotocká, M. 2007a: Osídlení okresu Rakovník v době kultury s vypíchanou keramikou, Archeologické rozhledy 59, 219-277.*
- Zápotocká, M. 2009: Neolitické sídelní regiony v Čechách (ca 5300-4400 Př. Kr.) Region Litoměřicko). Praha.*
- Zápotocká, M. – Motyl, J. – Vencl, S. 1997: Nálezy kultury s keramikou vypíchanou z Prahy5 - Stodůlek. Archeologické rozhledy XLIX, 588-606.*
- Zápotocká, M. – Sankot, P. – Vojtěchovská, I. 1981: Výzkumy v Čechách 1976-77, 22.*
- Zápotocká, M. – Vojtěchovská, I. 1978: Výzkumy v Čechách 1975, 17.*
- Zápotocký, M. 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Památky archeologické – Supplementum 12. Praha.*
- Zápotocký, M. – Pavlů, I. 2004: K neolitickému a eneolitickému osídlení severozápadního předpolí Pražského hradu, Archeologie ve středních Čechách 8, 103-117.*
- Zápotocký, M. – Dreslerová, D. 1996: Jenštejn. Eine neuentdeckte Frühäneolithische Truple in Mittelböhmen. Jenštejn. Nová raně eneolitická skupina ve středních Čechách, Památky archeologické 87, 5-58.*
- Zápotocký, M. 2008: Kultura nálevkovitých pohárů ve starším eneolitu. In: Neustupný, E. (ed.): Archeologie pravěkých Čech /4. Eneolit, 61-86. Praha.*
- Zápotocký, M. - Zápotocká, M. 2008: Kutná hora-Denemark. Hradiště řivnáčské kultury (ca 3000-2800 př. Kr.). Památky archeologické, Supplementum 18. Praha.*
- Zemanová, P. – Turek, J. 2009: Pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů v Praze-Velké Chuchlí. Archeologie ve středních Čechách 13, 655-656.*

Zdroje

Archeologická databáze Čech

PZ/DEBRNO/1976/694.

PZ/DOLANY//417; PZ/DOLANY//418; PZ/DOLANY//419; PZ/DOLANY/1848/650;
PZ/DOLANY/1992/303.

PZ/HOLUBICE/?/018; PZ/HOLUBICE V/2004/169; PZ/HOLUBICE V/2005/280.

PZ/HOSTIVICE//478/A; PZ/HOSTIVICE//482/A; PZ/HOSTIVICE//483/C; PZ/HOSTIVICE
/1982/058/A, PZ/HOSTIVICE /1982/058/B; PZ/HOSTIVICE /2001/200/A; PZ/HOSTIVICE
/2001/210/A; PZ/HOSTIVICE /2002/545/A; PZ/HOSTIVICE /2003/640/A.

KL/HOSTOUŇ//369; KL/HOSTOUŇ//371.

PZ/CHÝNĚ//488/A; PZ/CHÝNĚ/1935/902/A; PZ/CHÝNĚ/1942/912/A; PZ/CHÝNĚ
/2001/967/C.

PZ/JENEČ/1857/448/A; PZ/JENEČ/1857/509/A.

PZ/JINOČANY//510.

KL/KOVÁRY /1974/733; KL/KOVÁRY/1850/247; KL/KOVÁRY/1850/817;
KL/KOVÁRY/1974/910.

ME/KRALUPY NA/1854/045; ME/KRALUPY NA/1861/356; ME/KRALUPY
NA/1925/532; ME/KRALUPY NA/1927/517; ME/KRALUPY NA/1927/538;
ME/KRALUPY NA/1939/255; ME/KRALUPY NA/1957/914; ME/KRALUPY
NA/1967/320; ME/KRALUPY NA/1969/243.

ME/KRALUPY NA/1932/526; ME/KRALUPY NA/1932/526; ME/KRALUPY
NA/2002/203.

PZ/LIBČICE//575; PZ/LIBČICE//581; PZ/LIBČICE NA/1957/629.

PZ/LITOVICE//603/A; PZ/LITOVICE/1847/304/A; PZ/LITOVICE/1852/355/A;
PZ/LITOVICE/1857/201/A; PZ/LITOVICE/2003/134/A; PZ/LITOVICE/2004/473/A.

ME/LOBEČ/?/513; ME/LOBEČ/1928/457; ME/LOBEČ/1967/911; ME/LOBEČ/1973/942.
ME/LOBEČ/1976/311.

PZ/MALÉ ČÍČOV//380; PZ/MALÉ ČÍČOV//614; PZ/MALÉ ČÍČOV//613; PZ/MALÉ
ČÍČOV/1856/017.

ME/MIKOVICE/1932/446; ME/MIKOVICE/1934/458; ME/MIKOVICE/1972/214;
ME/MIKOVICE/1972/223; ME/MIKOVICE/1972/432; ME/MIKOVICE/1973/156;

ME/MIKOVICE/1973/916; ME/MIKOVICE/1973/926; ME/MIKOVICE/1974/448;
ME/MIKOVICE/1904/208.
ME/MINICE/1930/413; ME/MINICE/1969/758; ME/MINICE/1980/026.
PZ/OKOŘ//637; PZ/OKOŘ/1852/005.
PZ/OŘECH//641; PZ/OŘECH//646; PZ/OŘECH/1855/931.
P5/PRAHA - HL/1999/737; P5/PRAHA - HL/1999/934; P5/PRAHA - HL//040; P5/PRAHA -
HL/1856/118.
P7/PRAHA - HO/ /390.
P1/PRAHA - HR//899.
P5/PRAHA - JI/1985/914; P5/PRAHA - JI/1985/922; P5/PRAHA - JI/1983/832.
P5/PRAHA - KO//067.
P6/PRAHA - LY/1931/117; P6/PRAHA - LY/1944/039; P6/PRAHA - LY/1944/412;
P6/PRAHA - LY/1944/449; P6/PRAHA - LY/1946/144; P6/PRAHA - LY/1950/106.
P1/PRAHA - MA/1997/427/A.
P5/PRAHA - MO//085; P5/PRAHA - MO//087; P5/PRAHA - MO/1935/607; P5/PRAHA -
MO/ /088; P5/PRAHA - MO/1968/957; P5/PRAHA - MO/1976/600.
P6/PRAHA - RU//253/A; P6/PRAHA - RU//254/B; P6/PRAHA - RU//254/C; P6/PRAHA -
RU/ /255/A; P6/PRAHA - RU//257/A; P6/PRAHA - RU//260/A; P6/PRAHA - RU//261/A;
P6/PRAHA - RU/1922/200/A; P6/PRAHA - RU/1922/200/B; P6/PRAHA - RU/1946/204/A;
P6/PRAHA - RU/1982/054/A; P6/PRAHA - RU/1982/054/B; P6/PRAHA - RU/1983/104/A;
P6/PRAHA - RU/2000/452/A; P6/PRAHA - RU/2003/911/A; P6/PRAHA - RU/2005/763.
P5/PRAHA - ŘE//112; P5/PRAHA - ŘE//117; P5/PRAHA - ŘE//122; P5/PRAHA - ŘE//124;
P5/PRAHA - ŘE//130; P5/PRAHA - ŘE//131; P5/PRAHA - ŘE//134; P5/PRAHA - ŘE//135;
P5/PRAHA - ŘE//138; P5/PRAHA - ŘE/1968/103; P5/PRAHA - ŘE/1969/224; P5/PRAHA -
ŘE/1969/238; P5/PRAHA - ŘE/2000/823; P5/PRAHA - ŘE/2001/253.
P6/PRAHA - ŘE/ /268/A; P6/PRAHA - ŘE/ /268/B; P6/PRAHA - ŘE/1931/233/A;
P6/PRAHA - ŘE/1932/237/A; P6/PRAHA - ŘE/1933/242/A.
P6/PRAHA - SE//275; P6/PRAHA - SE//276; P6/PRAHA - SE//279; P6/PRAHA -
SE/1928/250.
P5/PRAHA - SM//143.
P5/PRAHA - SO//151/A; P5/PRAHA - SO//151/B.
P5/PRAHA - ST/1983/838.
P5/PRAHA - TŘ//171; P5/PRAHA - TŘ//172; P5/PRAHA - TŘ//174; P5/PRAHA -
TŘ/1854/302; P5/PRAHA - TŘ/1854/306.

P6/PRAHA - VO//309/A, P6/PRAHA - VO//309/B; P6/PRAHA - VO//311/A; P6/PRAHA - VO//319/A; P6/PRAHA - VO//319/B; P6/PRAHA - VO/1932/931/A.
P5/PRAHA - ZL/1985/022; P5/PRAHA - ZL/1985/333.
PZ/STATENICE//711; PZ/STATENICE//712; PZ/STATENICE//719; PZ/STATENICE/1931/647; PZ/STATENICE/2004/630.
PZ/STŘEDOKLUK//727; PZ/STŘEDOKLUK//731; PZ/STŘEDOKLUK//734;
PZ/STŘEDOKLUK/1929/250.
PZ/TURSKO//758; PZ/TURSKO/1853/145; PZ/TURSKO/1856/148;
PZ/TURSKO/1856/211.
PZ/ÚHOLIČKY//777; PZ/ÚHOLIČKY//786; PZ/ÚHOLIČKY/1991/036; PZ/ÚHOLIČKY/1992/428;
PZ/ÚNĚTICE//794; PZ/ÚNĚTICE/1954/558; PZ/ÚNĚTICE U/2004/299.
PZ/ZBUZANY/?/136; PZ/ZBUZANY//815.

Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu akademie věd.

ANZ AÚ, č. j. 1167/28, 437/31, 1008/31, 2927/31, 031/32, 3037/32, 3114/32, 214/33, 293/33, 985/33, 2040/35, 1797/36, 031/38, 473/38, 3089/39, 2692/40, 1633/46, 750/47, 1220/49, 334/50, 428/50, 445/50, 714/50, 741/50, 742/50, 746/50, 1842/50, 1886/50, 3300/50, 1399/51, 4382/53, 1265/54, 389/55, 3569/56, 5269/57, 6426/59, 3480/60, 4946/60, 4948/60, 6234/60, 3206/61, 3210/61, 239/69, 504/74, 6973/75, 7644/75, 8371/75, 4749/76, 7126/76, 4742/77, 7625/78, 2097/88, 3483/92, 5324/01, 497/03, 140/04.

Internet.

www.archaiapraha.cz/praha-cs/?acc=vyrocni-zpravy (2005? M. Bureš).

mapserver.mendelu.cz/kartografie.

nts5.cgu.cz/website/GEOinfo.

geoportal.gov.cz/web/guest/map.

envis.praha-mesto.cz.

mapserver.mendelu.cz/wiki/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

Národní muzeum

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=1717;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=1717)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2718;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2718)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2817;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=2817)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=9895;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=9895)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=23197;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=23197)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50200.jpg;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50200.jpg)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50204.jpg;](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/50204.jpg)

[forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/51581.jpg.](http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_obvelky.php?obraz=demus99_kat_obr/51581.jpg)

Další

powerpoint Nývltová-Fišáková 2004.

sylabus Kyselý 2008.